

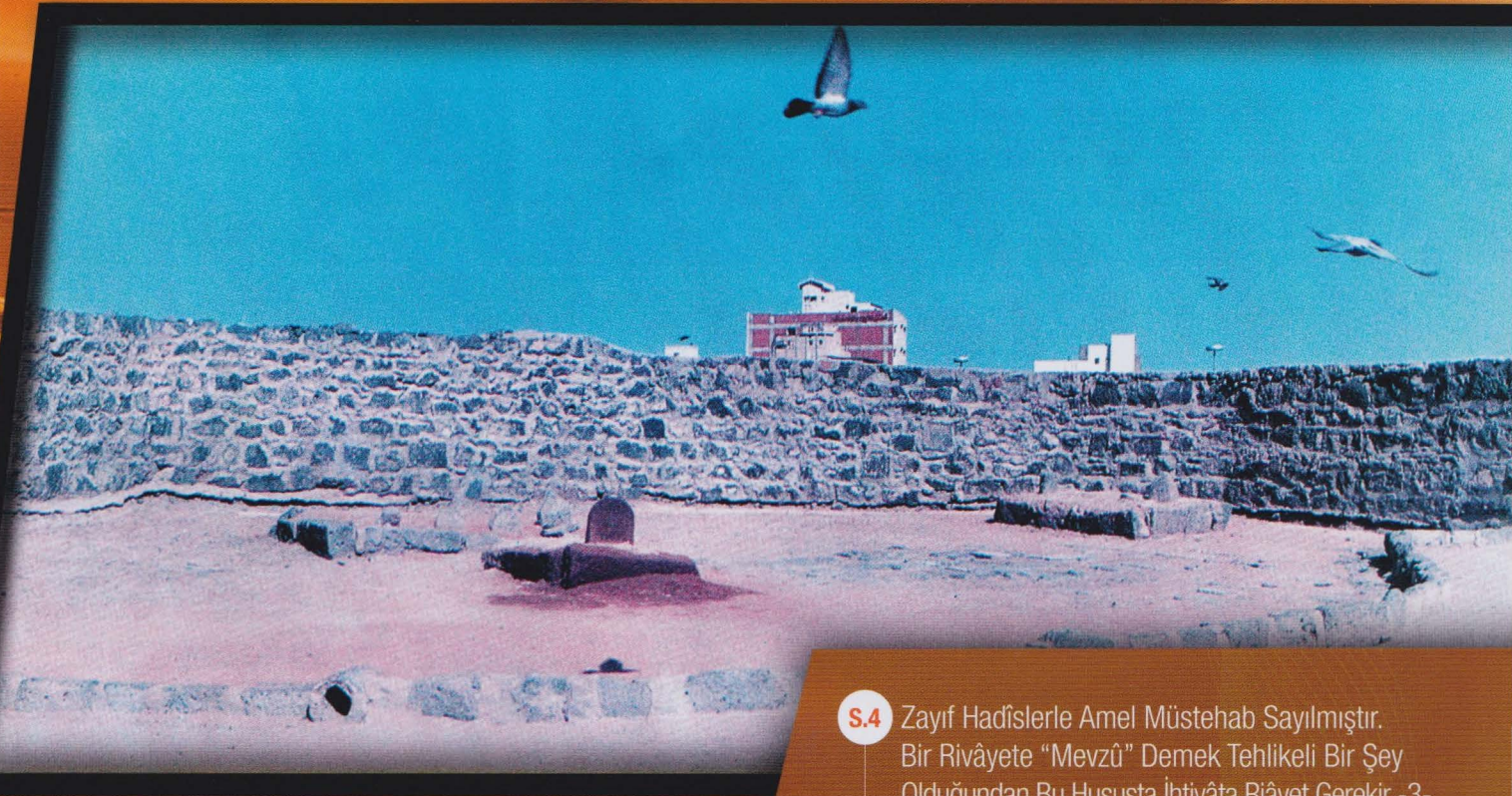
“Berâat Gecenizi Tebrîk Eder ve Bu Gece Tüm Müslümanlar Hakkında Hayırlı Kâza ve Kaderler Yazılmasını Cenâb-ı Mevlâ'dan Niyaz Ederiz.”

Lâlegül

Aylık İlim, Kültür ve Fikir Dergisi

Lâlegül Dergisi Yıl: 7 Sayı: 74 Receb - Şa'bân 1440 NİSAN 2019 Fiyatı: 15 TL

RASÛLÜLLÂH (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)İN BERÂAT GECESİ'NDE DUÂ VE SECDE İLE MEŞGÛL OLDUĞU BAKÎ'U'L-ĞARKAD KABRİSTANI / EHL-İ BEYT HAZİRESİ

Mİ'RÂC GECESİ VE GÜNÜNÜN FAZİLETLİ İBÂDETLERİ

sh: 68-70

ŞA'BÂN-I ŞERİF AYININ ZİKİRLERİ, NAMAZLARI VE DUALARI

sh: 71-75

ŞA'BÂN-I ŞERİF AYININ ORUÇLARI

sh: 72-75

BERÂET GECESİNİN VAZİFELERİ

sh: 75-80

BİR SENE BOYUNCA HAYIRLI KADERLER YAZILMASI, UZUN ÖMRE NÂİLİYET VE RIZKA BEREKET HÂSİL OLUP İNSANLARA MUHTÂC OLUNMAMASI İÇİN BERÂET GECESİ YAPILACAKLAR

sh: 75-78

S.4 Zayıf Hadîslerle Amel Müstehab Sayılmıştır. Bir Rivâyete “Mevzû” Demek Tehlikeli Bir Şey Olduğundan Bu Hususta İhtiyâta Riâyet Gerekir -3-
Ahmet Mahmut ÜNLÜ

S.12 Bin Dört Yüz Sene Öncesinin Günümüzde Yaşanmasının Mümkün Olmadığını İddia Edenler, Asr-ı Saâdetin Yaşam Tarzını Reddediyorlar
Resul BÖLÜKBAŞ

S.18 Görmez'in, Usul İlimlerine ve İslâmî İlimlere Menfî Bakış Açısı
Dr. Ahmet GELİŞGEN

S.44 Salevât Getirmek Dünya ve Âhîret Kurtuluşuna Vesîledir
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

S.66 Anılar Bizi Şaşırtmaya Devam Ediyor
Prof. Dr. Volkan TUZCU

S.50 Bereket Mevsimi: Üç Aylar
Mehmet TALU

S.20 3. Mehmed Hân'ın Şahsiyeti
Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL

S.40 Dinimizde Âile
Hüsamettin VANLIOĞLU

EDİTÖRDEN

Üç ayların manevi ikliminde manevi yolculuğumuza devam ediyoruz. Ve içinde bulunduğumuz Nisan Ayı'nda iki tane kandil gecesi idrak edeceğiz.

Bunlardan bir tanesi Receb-i şerif ayı'nın yirmi yedinci gecesine tevafuk eden, 2 Nisan Salı Günün'ü, 3 Nisan Çarşamba Günü'ne bağlayan **Mîrac Gecesi**'dir. Diğeri ise **Şaban-şerif** ayı'nın yarı gecesine tevafuk eden, 19 Nisan Cuma Günü'nü 20 Nisan Cumartesi Günü'ne bağlayan **Berat Gecesi**'dir...

“İsrâ ve Mirâc” mucizesinin yıldönümü olan Mirac Gecesi'ni ihyâ ederken, Müslümanlar için üç haremde biri olan **Mescidi Aksâ**'nın ızdırap dolu sesine de kulak vermemiz lazımdır. Zira Kur'an-ı kerim'de mübarek diye isimlendirilen bu topraklar ve bu toprakların bağrında bulunan kutsal mabed **Mescidi Aksa**, ne yazık ki siyonizmin işgali altında. Maalesef içinde serbestçe, özgürce ibadet edilip namaz kılınamıyor.

Mescid-i Aksa'da Namaz Yasağı

Malumunuz olduğu üzere, geçtiğimiz ay Kubbetü's Sahra'ya baskın düzenleyen İsrail polisi, Mescid-i Aksa'nın imamlarına ve görevlilerine saldırmış, ardından Harem-i Şerif'in tüm kapılarını kapatmıştı.

Ayrıca Harem-i Şerif'in El-Esbat (Aslanlı) Kapısı önünde yatsı namazını kılan Filistinlilere ses bombalarıyla müdahale eden İsrail polisi; Mescid-i Aksa'nın avlusuna alınmadıkları için Harem-i Şerifin çevresindeki farklı noktalarda yatsı namazını eda eden Müslümanlara da müdahale etmiş ve cemaate saldırıp namaz kılmalarını engellemiştir.

Yine hatırlayacağınız üzere, 2017 yılının Temmuz ayında da, İsrail makamları Mescid-i Aksa'yı kapatmış ve elli yıldan beri ilk defa o mübarek mabette Cuma Namazı kılınamamıştı.

Kudüs işgalini her geçen gün adım adım genişleten Siyonistler, Mescid-i Aksa'ya yönelik taciz ve saldırılarını da giderek artırıyorlar. Uluslararası hükûku hiçe sayarak zulümlerine devam eden Siyonistlere, İslam alemi tarafından gerekli tepkiler verilmediği ve dünya kamuoyunun herhangi bir yaptırım uygulamayıp bu zulümlere sessiz

kalması sebebiyle, yıllardır katliamla, terör saldırılarıyla zehirli bir virüs gibi ilerleyen Siyonistler, bu gün maalesef bütün Müslümanların gözünün içine baka baka Mescid-i Aksa'nın kapısına dayandılar. Ve cami görevlilerine saldırıp Harem-i Şerif'in kapılarını kapatmaya cüret ettiler.

Ne acı bir tablo ki, Allah'ın evi olan bu kutsal mabette bir Müslümanın Allah'a secde etmesi, Allah'ın düşmanı olan Siyonistlerin insiyatifine kalmış...

Siyonistler Bu Cesareti Nerden Alıyor?

Siyonistlerin bu denli pervasızca hareket etmelerin sebebi, sadece ABD'nin kayıtsız şartsız onları desteklemesi değil, aynı zamanda İslam Âleminin umursamaz bir tavır takınıp yapılan bu zulümlere karşı engelleyici tedbirler almamasıdır.

İslam dünyasındaki ayrılık ve tefrika, Siyonistleri gün be gün daha da cesaretlendiriyor ve bölgedeki işgallerini tamamlamak için adım adım ilerliyorlar. Peki, Mescidi Aksa'da Müslümanlara namaz kılmayı bile yasaklayacak kadar ileri giden bu Siyonistlere, onların anlayacağı dilden “**dur**” demenin zamanı gelmedi mi?!

İslam ülkeleri şayet bu meselede bir araya gelmeyecekse, yani üç haremde biri olan Mescid-i Aksa meselesinde birleşmeyecekse, ne zaman birleşecek?.. Yıllardan beri uyuyan ve suskun kalan İslam Âlemi şayet bugün ayağa kalkmayacak ve yumruğunu masaya vurmayacaksa, başka ne zaman vuracak?!

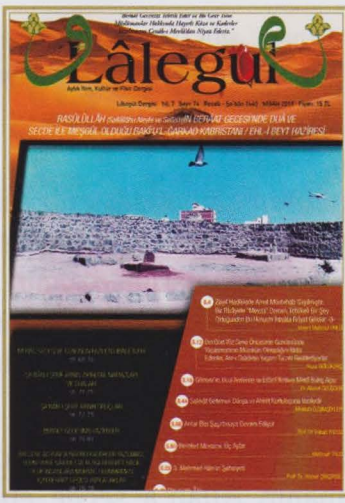
Tüm İslam ülkeleri özellikle bu meselede, siyasi ihtilafları Allah için bir kenara bırakıp topyekün birlik olmalı; zayıf ve cılız kınamalar yerine, kararlı bir şekilde bu zulümleri

engelleyici tedbirler alıp caydırıcı yaptırımlar uygulamalıdır.

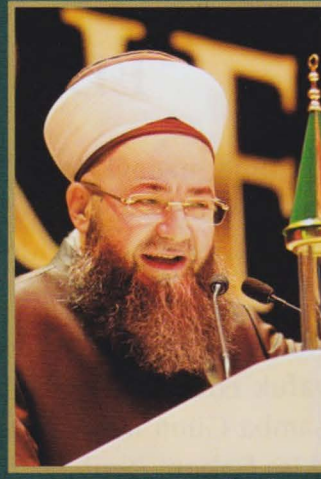
Hepinizin Mîrac ve Berat Geceleriniz mübarek olsun. Mevla Teala bu mübarek geceleri başta Mescid-i Aksa olmak üzere, tüm İslam Âlemi'nin kurtuluşuna vesile eylesin.

Fi emanillah!..

Mustafa Özşimşekler

İÇİNDEKİLER

■ AHMET MAHMUT ÜNLÜ

ZAYIF HADİSLERLE AMEL MÜSTEHAB SAYILMIŞTIR. BİR RİVÂYETE "MEVZÛ" DEMEK TEHLİKELİ BİR ŞEY OLDUĞUNDAN BU HUSUSTA İHTİYÂTA RİÂYET GEREKİR

-3-

LÂLEGÜL DERGİSİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

GENEL MÜDÜR
Gürsel YILDIZ

REKLAM İLETİŞİM
reklam@lalegulyayinlari.com

YAYIN TÜRÜ
Aylık İlim-Kültür ve Fikir Dergisi

BASIM YERİ
Matsis Matbaa Hizmetleri - Tefikbey Mah.
Dr. Ali Demir Cad. No:51 Sefaköy / İSTANBUL
Tel: 0212 624 21 11 www.matbaasistemleri.com

YURTIÇİ ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)
180 TL

YURTDIŞI ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)
200 Euro

ABONELİK ÖDEMESİ İÇİN
BANKA HESAP BİLGİLERİ
TUANA YAYINCILIK A. Ş.

❖ VAKIF KATILIM TL HESABI
İBAN: TR77 0021 0000 0000 8388 9000 01

❖ VAKIF KATILIM EURO HESABI
İBAN: TR66 0021 0000 0000 8388 9001 02

❖ VAKIF KATILIM DOLAR HESABI
İBAN: TR93 0021 0000 0000 8388 9001 01

POSTA ÇEKİ HESAP NUMARASI
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
14851995

ABONE DAĞITIM
TUANA YAYINCILIK A. Ş.
0212 435 10 58

ABONE İŞLEMLERİ
0212 435 10 58

BİLGİ
www.laleguldergisi.com

ADRES
Tuana Basın Yayın - Çınar Mah. Osman Gazi Cad.
No: 50/A Bağcılar / İSTANBUL

Dergimizde yayınlanan yazıların, reklamların sorumluluğu yazarına ve reklam sahibine aittir.

30 YESEVİ YOLU

56 İDDEF 2018'DE MAZLUM COĞRAFYALARA UMUT OLDU

64 VUSLAT - YEMEN'DE AÇLIK KRİZİ VAR

• DUALAR, ZİKİRLER ve FAZİLETLİ AMELLER •

68 Mİ'RÂC GECE Sİ VE GÜNÜNÜN FAZİLETİ

68 Receb-i Şerîf'in Yirmi Yedinci (Mi'râc) Gecesi Namazları

70 Receb-i Şerîfin Yirmi Yedinci Günü Orucu

70 Receb-i Şerîf'in Yirmi Yedinci Gününün Sadakası

71 Receb-i Şerîfin Cumâ Gecesinde Yapılacak Bir İstiğfâr

71 ŞA'BÂN-I ŞERİF AYININ ZİKİRLERİ

72 ŞA'BÂN-I ŞERİF AYININ NAMA ZLARI

72 Şa'bân Ayının İlk Gece Namazı

72 Şa'bân Ayının İlk Gün Namazı

72 RASÛLÜLLÂH ﷺ'İN ŞA'BÂN-I ŞERİF ORUCUNA VERDİĞİ ÖNEM

73 ŞA'BÂN-I ŞERİF AYININ ORUÇLARI

73 Şa'bân-ı Şerîf'in Başında, Ortasında ve Sonunda Üç Gün Oruç

73 Şa'bân-ı Şerîf'te Bir Gün Oruç

74 Şa'bân-ı Şerîf'te Üç Gün Oruç

74 Şa'bân-ı Şerîf'in İlk ve Son Perşembe Oruçları

74 Şa'bân-ı Şerîf'in Eyyâm-ı Bîyd (On Üç, On Dört, On Beş) Oruçları

75 BERÂET GECE SİNİN VAZİFELERİ

75 Bir Sene Boyunca Hayırlı Kaderler Yazılması, Ömrün Uzayıp O Sene Ölümünden Korunulması, Rızka Bereket Hâsıl Olup İnsanlara Muhtâc Olunmaması İçin Yapılacaklar

79 Berâet Gecesi Namazı

BİN DÖRT YÜZ SENE ÖNCESİNİN GÜNÜMÜZDE YAŞANMASININ MÜMKÜN OLMADIĞINI İDDİA EDENLER, ASR-I SAÂDETİN YAŞAM TARZINI REDDEDİYORLAR

■ RESUL BÖLÜKBAŞ

►12

GÖRMEZ'İN, USUL İLİMLERİNE VE İSLÂMÎ İLİMLERE MENFÎ BAKIŞ AÇISI

■ Dr. AHMET GELİŞGEN

►18

3. MEHMED HÂN'IN ŞAHSİYETİ

■ Prof. Dr. AHMET ŞİMŞİRGİL

►20

DEVLET-İ ALİYYE'NİN YİRMİ BİRİNCİ ŞEYHULİSLÂMİ, BOSTANZÂDE MEHMED EFENDİ

■ HASAN KUDUOĞLU

►26

MÜŞAHHAS BİR SAHAFİLİK ÖRNEĞİ NÂSIRUDDİN el-ELBÂNÎ -2-

■ ÖMER FARUK KORKMAZ

►32

DİNİMİZDE ÂİLE

■ HÜSAMETTİN VANLIOĞLU

►40

SALEVÂT GETİRMEK DÜNYA VE ÂHİRET KURTULUŞUNA VESİLEDİR

■ MUSTAFA ÖZŞİMŞEKLER

►44

BEREKET MEVSİMİ: ÜÇ AYLAR

■ MEHMET TALU

►50

EMİN SARAÇ HOCA İLE YAKIN DÖNEM İLİM VE FİKİR ATLASI ÜZERİNE -3-

■ Dr. İHSAN ŞENOCAK

►58

ARILAR BİZİ ŞAŞIRTMAYA DEVAM EDİYOR

■ VOLKAN TUZCU

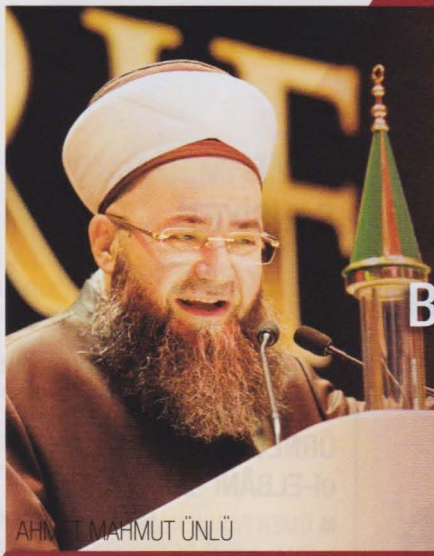
►66

Lâle Günlü

FREKANS

Uydu adı	Türksat 4A
Lokasyon	Doğu
Frekans	12423
Polarizasyon	Yatay (H)
Sembol Oranı	30000
FEC	3/4

AHMET MAHMUT ÜNLÜ

ZAYIF HADİSLERLE AMEL MÜSTEHAB SAYILMIŞTIR.

BİR RİVÂYETE “MEVZÛ” DEMEK TEHLİKELİ BİR ŞEY OLDUĞUNDAN BU HUSUSTA İHTİYÂTA RİÂYET GEREKİR -3-

Bütün hamd-ü senâlar:

﴿وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾

“Siz ona hakkıyla tâbi olun ki hidâyet bulabilesiniz.” (el-A‘râf Sûresi:158) buyuran Allâh-u Te‘âlâ’ya mahsustur.

Hudutsuz salât-ü selâmlar:

«إِذَا جَاءَكُمُ الْحَدِيثُ عَنِّي يَلِينُ قُلُوبُكُمْ فَأَنَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ.»

“Size benden kalplerinizin (genel mânâda Kur’ân ve Sünnet’e uygun düş-tüğü için) yumuşayıp kabûl ettiği bir hadîs gelirse, (onun sıhhati hakkında araştırma imkânı bulamasanız da) ben size onu emretmişimdir.” (el-Buhârî, et-Târîhu’l-Kebîr, rakam:1349, 5/415; es-Süyûtî, en-Nüketü’l-bedî‘ât, rakam:23, sh:50) buyu-ran Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in, ondan gelen bütün hadîs-i şerîflerle amel eden Ehl-i Beyti’nin ve sahâbesinin üzerine olsun.

Bir önceki yazımızda sizlere Reğâib Namazı ile ilgili hadîs-i şerîfin “Mev-zû” olmayıp “Zayıf” olduğuna dâir deliller zikretmiştik.

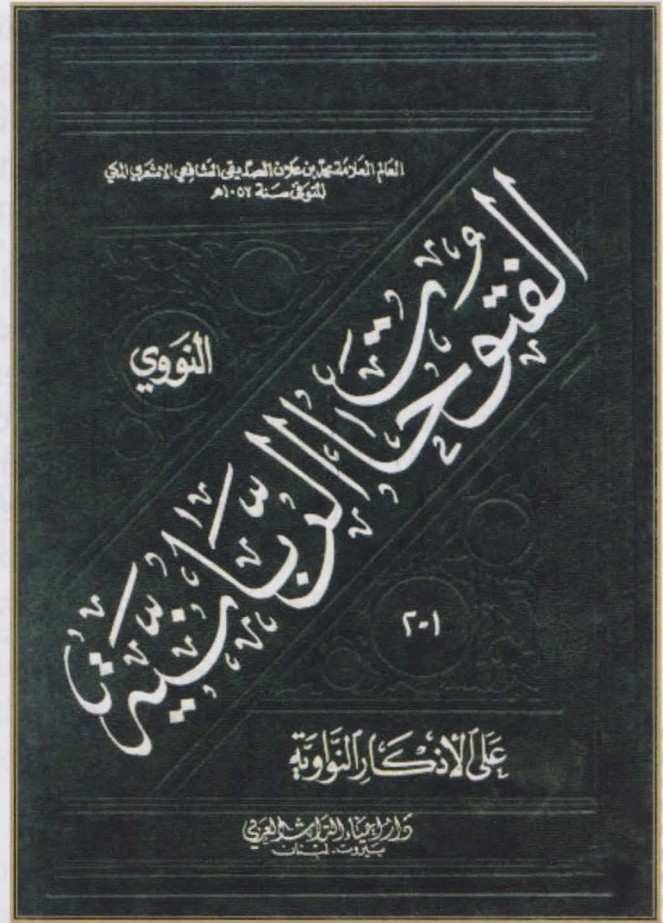
Bu yazımızda ise sizlere daha önce vaad ettiğimiz gibi, Reğâib Namazı’nın, kendisine “Mevzû” diyenlerin taan ettikleri isnâd tarîklerinden başka tarîklerle de mervî bir namaz olması hasebiyle kuvvet kazandığı için bu hadîs-i şerîfin “Mevzû” olduğu hakkında ittifak bulunmadığı, bunun da onu ancak “Zayıf” duruma düşüreceğine dâir bâzı faydalı ilimleri nakletmeye çalışacağım.

Zâten “Zayıf” hadîslerle amelin müstehab olduğu husûsunda ulemânın it-tifâkı vârid olduğundan artık bu ve bir sonraki makâlemizde yer alacak reddi-yeler netîcesinde bizim açımızdan bu konu kapanmış olacaktır.

**Bir Rivâyet, “Mevzû”
Denilmesine Sebep Olan
Tarîkten Başka Bir Tarîk ile
Mervî Olursa, Bu Onu “Mevzû”
Olmaktan Çıkarır ki Reğâib
Namazı Hakkında da Bu
Durum Sözkonusudur**

Şu bilinsin ki; bir rivâyetin farklı tarîkten gelmesi onu “Mevzû” olmaktan kurtarır. Nitekim büyük muhaddis **İbnü Allân** (Rahimehullâh) “**Ezkâr Şerhi**”nde **Hâfız İbnü Hacer** (Rahimehullâh)ın:

“Bir hadîsin rivâyet tarîkleri çoğalır da başka bir ‘Zayıf’ tarîkten rivâyet edildiğine dahî rastlanırsa, bu rivâyetlerin mecmûundan o rivâyet ‘Hasen’ derecesine yükselir.” dediğini nakletmiştir ki **İbnü Hacer** (Rahimehullâh)ın kendi kitaplarında buna mümâsil rivâyetler mevcuttur. (**İbnü Hacer**, *Fethu'l-Bârî*, 3/99; **İbnü 'Allân**, *el-Fütûhâtü'r-Rabbâniyye*, 1/88)

**İbnü Allân'a âit Ezkâr Şerhi
“el-Fütûhâtü'r-Rabbâniyye”**

Hâtimetü'l-huffâz kabûl edilen **Hâfız Süyûtî** (Rahimehullâh)ın nakline göre; hadiste emîru'l-müminîn kabûl edilen **İbnü Hacer** (Rahimehullâh):

«فإذا كثرت طرق حديث رجح على حديث فرد، فيكون الضعيف الذي ضعفه ناشيء عن سوء حفظ رواته إذا كثرت طرقه ارتقى إلى مرتبة الحسن، والذي ضعفه ناشيء عن تهمة أو جهالة إذا كثرت طرقه ارتقى عن مرتبة المردود المنكر الذي لا يجوز العمل به بحال إلى مرتبة الضعيف الذي يجوز العمل به في فضائل الأعمال. وإنّ الضعيف لتدليس أو جهالة حال يرتقي إلى الحسن بتعدد طرقه، وإنّ الضعيف لكذب أو فسق يرتقي بمجموع طرقه عن كونه منكراً أو لا أصل له، بل ربما كثرت الطرق حتى أوصلته ... إلى درجة الحسن.»

“Bir hadîsin rivâyet tarîkleri çoğalırsa tek tarîkten gelen hadîse tercih edilir ki böylece bir hadîsin ‘Zayıf’ oluşu, râvîlerinin hâfızasının bozukluğundan kaynaklanmış ise o hadîsin rivâyet yolları çoğaldığı zaman artık o, (‘Zayıf’ olmaktan çıkıp) ‘Hasen’ mertebesine yükselir.

Ama bir hadîsin ‘Zayıf’ oluşu, töhmet (râvîsinin yalancılık veyâ uyduruculukla it-hâmı) veyâ cehâlet (râvîsinin hâlinin bilinmemesinden) nâşî ise, böyle bir hadîsin rivâyet tarikleri çoğaldığı zaman işte o hadîs hiçbir durumda kendisiyle amel câiz olmayan ‘Merdûd (Mevzû)’ ve ‘Münker’ mertebesinden çıkıp fazîletli ameller bâbında kendisiyle amel câiz olan ‘Zayıf’ mertebesine yükselir.

Yine böylece bir hadîse ‘Tedlîs (râvînin görüşmediği ya da görüştüğü hâlde kendisinden hadîs işitmediği şeyhinden işittiği zannını uyandıracak biçimde karıştırarak rivâyette bulunmak sûretiyle seneddeki kusûru gizleyip isnâdına revâc vermek)’ nedeniyle veyâ cehâlet-i hâl (râvîsinin hâlinin meçhûl olması) sebebiyle ‘Zayıf’ hükmü verilmişse, o hadîsin tarîkleri teaddüd ettiğinde (rivâyet yolları birden fazla olduğunda) artık o, (‘Zayıf’ olmaktan çıkıp) ‘Hasen’ mertebesine yükselir.

Ama (râvîsi) yalancılık(la) veyâ fîsk (fâsık olmak gibi cerhi mûcib vasıflarla ithâm edilen biri olduğu için) ‘Zayıf’ kabûl edilen bir hadîsin rivâyet tarikleri çoğalırsa, onların mecmûu îtibârıyla o hadîs (‘Zayıf’ olma durumundan çıkıp ‘Hasen’ derecesine yükselmez. Lâkin) ‘Münker’ veyâ ‘Tümden asılsız (Mevzû / uydurma)’ olma hâlinden yükselir, hattâ bâzen rivâyet tarîkleri çoğalır da onu ‘Hasen’ derecesine bile ulaştırır.” demiştir. (es-Süyûtî, *el-Bahrullezî zehar*, 3/1028-1029; *Tedrîbü’r-râvî*, 1/177; **Nûh ibnü Mustafâ el-Hanefî**, *el-Kavlü’d-dâl ‘alâ hayâti’l-Hadır*, sh:50)

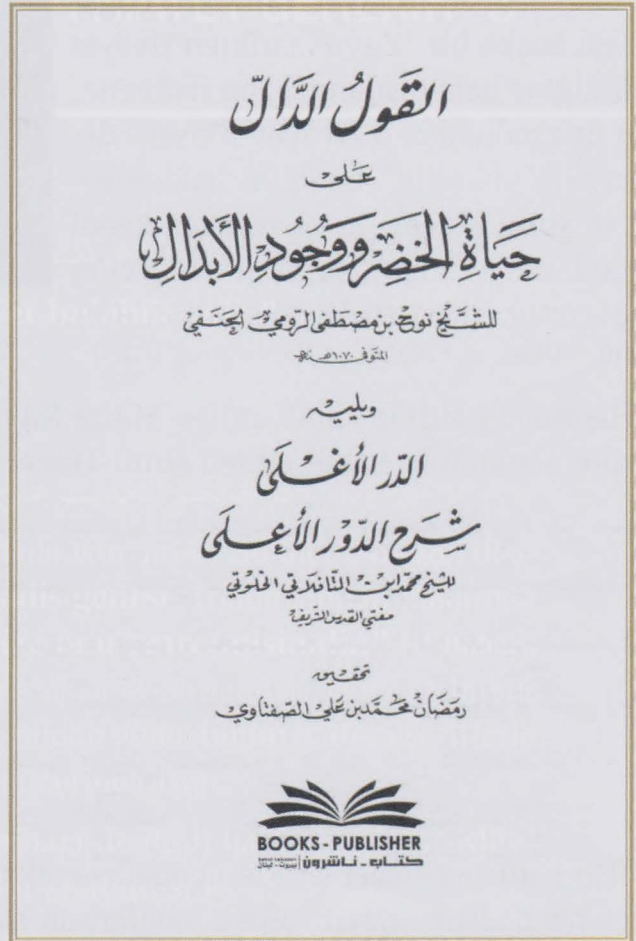
Yine böylece büyük Osmanlı âlimi muhaddis ve fakîh **Nûh ibni Mustafâ** (*Rahimehullâh*), **Allâme Halebî** (*Rahimehullâh*)ın:

“Bir hadîse ‘Hasen’ ve ‘Sahîh’ derken senedi îtibârıyla ulaşılan bir zan üzere bu hüküm verilmektedir. Yoksa ‘Sahîh’in hakîkate ‘Zayıf’, ‘Zayıf’ın da gerçekte ‘Sahîh’ olması mümkündür. Onun içindir ki rivâyet tarîkleri birden fazla olmakla ‘Hasen’ hadîs, ‘Sahîh’ mertebesine yükselebileceği gibi ‘Zayıf’ bir rivâyet de kendi konusunda hucdet kabûl edilebilir.

Zîrâ bir rivâyetin teaddüdü (birden fazla olması), onun hadd-i zâtında güçlü olduğunun delîlidir.” şeklindeki beyânını zikretmiştir. (**Nûh ibnü Mustafâ el-Hanefî**, *el-Kavlü’d-dâl ‘alâ hayâti’l-Hadır*, sh:50)

İbnü Allân (*Rahimehullâh*) bu hususta muhaddislerin şöyle dediklerini rivâyet etmiştir:

“Bir hadîs-i şerîfin rivâyet tarîki (kanalı) teaddüd ettiği (birden fazla olduğu) zaman ‘Zayıf’ derecesinden çıkıp (kendi senedi dışındaki tarîklerden dolayı zayıflıktan kurtulduğu için) ‘Hasen liğayrihî’ mertebesine yükselir ve bu sûretle amel edilmeye şâyân makbûl bir rivâyet hâline gelir.

Nûh ibnü Mustafâ el-Hanefî'ye âit,
“*el-Kavlü’d-dâl ‘alâ hayâti’l-Hadır*
ve *vücûdi’l-ebdâl*” isimli eser

Ama bir hadîsin râvîsi yalancılıkla veyâ fâsık olmak gibi cerhi mûcib vasıflarla ithâm edilen biri olduğu için onun rivâyetine bir zâfiyet isnâd edilmişse, o zaman tarîkleri teaddüd etse de o rivâyet ‘Zayıf’ olma durumundan çıkıp ‘Hasen’ derecesine yükselmez. Lâkin ‘Münker’ veyâ ‘Tümünden asılsız (mevzû / uydurma)’ olma hâlinde kurtulur.” (İbnü ‘Allân, *el-Fütûhâtü’r-Rabbâniyye*, 1/88)

Bu mâlûmâtı anladıktan sonra Reğâib Namazı hakkında bu durumun sözkonusu olduğu sâbittir ki bunu birkaç maddede özetleyelim:

1) İmâm-ı Zebîdî (*Rahimehullâh*) “*İhyâ Şerhi*”nde: “İbnü’l-Cevzî (*Rahimehullâh*) bu hadîse ‘Mevzû’ derken, senette geçen isimler arasında **Alî ibni Abdillâh ibni Cehzam** (*Radiyallâhu Anh*)ı zikretmiştir ki **Ebû Tâlib-i Mekkî** (*Kaddesallâhu Sirrahû*) **Hazretleri**’nin senedinde zâten bu şahsın ismi geçmemektedir.

Kaldı ki **Alî ibni Abdillâh ibni Cehzam** da **Zehebî** (*Rahimehullâh*)’ın, ‘*Dîvânu’d-du‘afâ*’ nâmındaki eserinde; uyduruculardan sayılmadığı için, hadîslerine uydurma denilemez. Olsa olsa ‘Zayıf’ denilebilir. Onun üstünde ismi geçenlerin hiçbiri ise zayıflar arasında anılmamıştır. Artık insafla düşünölmelidir.” demiştir. (*ez-Zebîdî, el-İthâf*, 3/425)

Bir rivâyetin kendisinde mecrûh bulunmayan farklı bir tarîkten nakledilmesi durumunda “Mevzû” olmaktan çıkacağı geride geçen îzahtan anlaşıldığı üzere; **Zebîdî** (*Rahimehullâh*)’ın beyânı vechile; Reğâib Namazı da **İbnü’l-Cevzî**’nin rivâyet ettiği tarîkin hâricinde, **Ebû Tâlib el-Mekkî** (*Rahimehullâh*)a âit farklı bir senedle rivâyet edildiğinden ve o senedde kesinlikle mecrûh olan bir râvî bulunmadığından dolayı Reğâib Namazı’nın hadîsi “Mevzû” rivâyetler arasında zikredilemez.

Zâten **İmâm-ı Süyûtî** (*Rahimehullâh*), **İbnü’l-Cevzî**’nin birçok hadîse “Mevzû” derken onun farklı tarîkten geldiğine îtibâr etmeden bunu yaptığı için yanlışa düştüğünü beyân sadedinde:

“Şunu bil ki; **Hâkim**, **İbnü Hibbân** ve **Ukaylî** gibi hadîs hâfızlarının âdetleri şöyle cereyân etmiştir ki; onlar bâzı kere bir hadîsin husûsî bir sened haysiyetiyle bâtil olduğuna hüküm verirler, ama o metin başka tarîkten başka bir senedle mâruf (ve makbûl) olur.

İşte **İbnü’l-Cevzî** muhaddislerin o bâtil senedde geçen râvînin terceme-i hâlini yaparken onu cerhettiklerini görünce, onların bu hükmüne aldanarak o hadîs-i şerîfin metninin genel mânâda ‘Mevzû’ olduğuna karar vermiş ve bu türden bir çok hadîsi ‘*el-Mevzû‘ât*’ kitabında îrâd etmiştir.

Ama onun bu yaptığı aslâ yakışan bir şey değildir. Ulemâdan birçoğu bu sebeple onu ayıplamıştır ki onların sonuncusu da **Hâfız İbnü Hacer**’dir.” demiştir. (*es-Süyûtî, el-Le‘âli’l-masnû‘a*, 1/108; *el-Leknevî, el-Ecvibetü’l-fâzile*, sh:32 -*Mecmû‘atü Resâili’l-Leknevî-*, 4/424)

2) Ayrıca İbnü’l-Cevzî’nin kendisi bu hadîs-i şerîf hakkında:

«وقد اتهموا به ابن جهضم ونسبوه إلى الكذب، وسمعت شيخنا عبد الوهاب الحافظ يقول: رجاله مجهولون، وقد فتشت عليهم جميع الكتب فما وجدتهم.»

“Bu hadîsi rivâyet eden **İbnü Cehzam**’ı yalancılıkla ithâm ettiler. Şeyhimiz **Abdülvehhâb el-Hâfız**’ın: ‘Bu hadîsin râvîleri mechuldür, bütün kitapları aradım, onları bulamadım.’ dediğini işittim.” (İbnü’l-Cevzî, *el-Mevzû‘ât*, rakam:1008, 2/438) demiştir ki hadîs ilminden biraz behresi olanlar râvîlerinin hâllerinin mechûl olmasından veya râvîlerinden birinin yalancılıkla ithâm edilmesinden bir hadîsin “Mevzû” olduğu hükmüne varılamayacağını, ancak “Zayıf” olduğuna hükmedebileceğini bilirler.

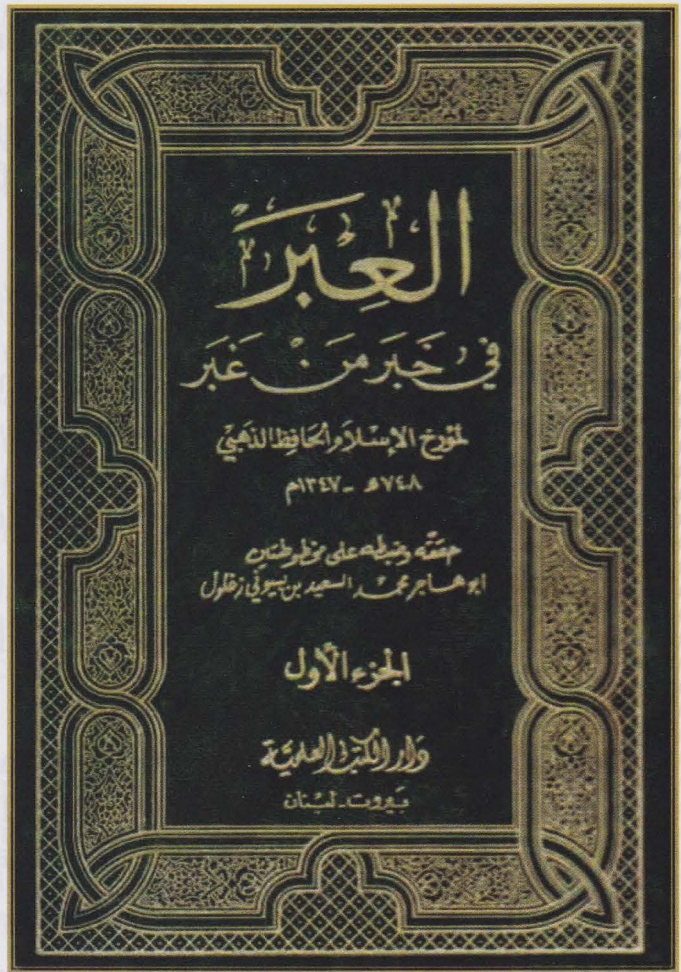
3) Ayrıca **Alî ibni Abdillâh ibni Cehzam** hakkında ileri geri konuşanlar varsa da, bâzı muhaddisler ondan övgüyle bahsetmişlerdir:

a) Sekiz ciltlik Mekke târihini yazan **İmâm Takıyyüddîn el-Fâsî el-Mekkî** (Rahimehullâh): “**Abdullâh ibni Cehzam**’ı ithâm edenler olmuşsa da, büyük muhaddis **İmâm-ı Deylemî: ‘İbnü Cehzam** sika (rivâyetine güvenilir), sadûk (çok doğru konuşan), insanlarla geçimi güzel olan, bütün şehirlerde iyi tanınan âlim ve zâhid bir zât idi.’ şeklinde açıklamada bulundu.” demiştir. (Takıyyüddîn Muhammed el-Fâsî el-Mekkî, *el-İkdü’s-semîn fi târihi’l-Beledi’l-Emîn*, 5/265; el-Leknevî, *el-Âsâru’l-merfû‘a*, sh:65-66)

b) **İmâm-ı Zehebî** bu zât için: “Mekke Haremi’nde bulunan tasavvuf ehlinin şeyhi idi.” demiştir. (ez-Zehebî, *el-İber fi haberi men ğaber*, 2/227)

c) **Sıbt ibni’l-Cevzî** (Rahimehullâh) bu zât hakkında “**Ebu’l-Hasen es-Sûfî** ki **‘Behcetü’l-esrâr**’ kitabının sâhibidir, bu zât kendi döneminde meşâyih içerisinde tek idi, çok hadîsler işitmiş olup Bağdat, Basra ve Mekke’de bu hadîsleri nakletti, vefâtı Mekke’de vukû buldu.” demiştir. (Sıbt ibnü’l-Cevzî, *Mir’âtü’z-zemân*, 18/311)

Büyük muhaddis **İbnü Asâkir** (Rahimehullâh) Şâm târihi ile ilgili yazmış olduğu (sekiz ciltlik) eserinin dört yerinde, senesinde bu zâtın bulunduğu rivâyete yer vermiştir. (İbnü ‘Asâkir, *Târîhu Medîneti Dimeşk*, 1/300, 5/16, 63, 137)

İmâm-ı Zehebî'nin, “*el-İber fi haberi men ğaber*” isimli eseri

d) İmâm-ı Yâfi'î (*Rahimehullâh*) "**Mir'âtü'l-cenân**" isimli eserinde sene 414'ün vâkiâtını beyân ederken: "Tasavvufa dâir '**Behcetü'l-esrâr**' kitabının müellifi ve Harrem-i Şerîf'teki sûfiyenin şeyhi olan **İbnü Cezam el-Hemedânî** diye mâruf **Şeyh Ebu'l-Hasen** sene 414'te vefât etti." demiştir. (*Es'ad el-Yâfi'î, Mir'âtü'l-cenân, 3/22*)

Yâfi'î (*Rahimehullâh*) sene 478'de vukû bulan hâdiseleri beyân sadedinde de: "Endülüs'ün iki imamı **İbnü Abdilberr** ile **İbnü Hazm**'ın kendisinden rivâyetlerde bulunduğu itkân sâhibi hadîs hâfızı **Ebü'l-Abbâs Ahmed ibni Ömer el-Endelüsî** o sene vefât etmiştir ki bu zât da **Ebu'l-Hasen ibni'l-Cezam** ve diğer bâzı muhaddislerden rivâyette bulundu." demiştir. (*Es'ad el-Yâfi'î, Mir'âtü'l-cenân, 3/93*)

İşte bu da **İbnü Cezam** (*Rahimehullâh*)ın, **İbnü Abdilberr** ve **İbnü Hazm** (*Rahimehullâh*) gibi âlimlerin rivâyet senedinde mevcut olup onların şeyhlerinin şeyhi makâmında zikredildiğini ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla **İbnü'l-Cevzî**'nin senedinde ithâm edebildiği tek zât olan **İbnü Cezam** da muhaddislerin tümü tarafından metrûk biri değildir. Oysa Kütüb-i Sitte imamlarından büyük muhaddis **İmâm-ı Nesâî** (*Rahimehullâh*):

وقال النسائي: «لا يُترك الرجل عندي حتى يجتمع الجميع على تركه.»

"(Rivâyetlerinin) terk edilmesi husûsunda bütün muhaddislerin ittifâkı bulunana kadar benim nezdimde bir adam(ın rivâyeti) terk edilmez." demiştir. (**İbnü Hacer**, *en-Nüketü 'alâ Kitâbi İbni's-Salâh, 1/482*)

Reğâib Namazı'nın râvîsi olan **Abdullâh ibni Cezam** hakkında da böyle bir ittifak yoktur. Nerede kaldı ki bu hadîs-i şerîfin başka râvîler tarafından nakledildiğini **İmâm-ı Zebîdî**'nin zikrettiğini bu başlığın 1. maddesinde beyân ettik.

4) Abdülkâdir el-Geylânî (*Kuddise Sirruhû*)nun bu hadîs-i şerîfi kendinden rivâyet ettiği **Hibetullâh ibni'l-Mübârek** (*Rahimehullâh*) hakkında **İbnü Hacer** (*Rahimehullâh*) şu tespitlerde bulunmuştur:

"**Hibetullâh ibni'l-Mübârek es-Sekatî** itkânı 'Zayıf' olan biri idi. **Hâfız Silefi**'nin hattında gördüğüm vechile; kendisinin isnâdları mürekkeb (derleme) olup sahîh bir isnâda mâlik değil idi. Tüm isnâdlarında zâfiyet zâhir idi.

Lâkin **Şücâ' ez-Zühlî** (*Rahimehullâh*): 'Bu zâtın rivâyeti "Zayıf" olmakla berâber kendisi çok fazîlet sâhibi biri idi, lügat ilmüne vâkıf idi.

Hadîs rivâyetlerini cem etmek için Isbahân, Kûfe, Basra ve Vâsıt şehirlerine rihle (sefer)lerde bulunarak çok zahmet çekmiş, çok ilim tahsîl etmiş ve tahrîcde bulunmuştu.' demiştir.

Oğlu **Ebu'l-Ulâ, Şeyh el-Mu'temir, Şeyh Abdülkâdir** (el-Geylânî) ve diğer âlimler ondan rivâyette bulunmuştur." (**İbnü Hacer**, *Lisânü'l-mîzân, rakam:675, 6/190; ez-Zehbî, Mîzânü'l-i'tidâl, rakam:9204, 4/292; el-Leknevî, el-Âsâru'l-merfû'a, sh:68-69*)

Görüldüğü üzere; kolay kolay adam beğenmeyen büyük muhaddis **Zehebî**'nin, kendisi hakkında: “Sika (rivâyetlerine güvenilir), Hâfız (yüz binlerce hadîsi sene-diyle ezberleyen), müfîd (Bağdat'ta faydalı ilimler okutan), sedîdü's-siyrâ (hâli ve yaşantısı doğru ve düzgün)” (**ez-Zehebî, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ, 19/355-356**) diye medhettiği **Şücâ' ez-Zühli** (ö.507) (*Rahimehullâh*) Reğâib Namazı'nın hadîsini rivâyet eden **Abdülkâdir Geylânî** (*Kuddise Sirruhû*) **Hazretleri**'nin şeyhi **Hibetullâh ibni'l-Mübârek es-Sekatî** (*Kuddise Sirruhû*)yu medhetmiştir.

Dolayısıyla **Abdülkadir el-Geylânî** (*Kuddise Sirruhû*) **Hazretleri**'nin kendisinden birçok hadîs rivâyet ettiği **Şeyh Hibetullâh es-sekatî** (*Kuddise Sirruhû*) hakkında muhaddislerin ıstılâhında ancak “Zayıf”, “İtkân sâhibi değil” ve “İsnâdı sahîh değil” gibi tâbirler kullanılmıştır ki bunların hiçbiri bu zâtın rivâyetlerinin “Mevzû” olduğu mânâsı taşımaz. Bunu diyebilmek için ancak kendisi hakkında “Vezzâ” ve “Kez-zâb” ifâdelerinin kullanılmış olması gerekir.

Zâten **Abdülkâdir el-Geylânî** (*Kuddise Sirruhû*) gibi bir zâtın, kendisinden rivâyette bulunmuş olması, o zâtın güvenilirliği hakkında bizim için yeterlidir. Zîrâ evliyâullâhın en büyük ğavsının, sahîh hadîs-i şerîfte (**et-Tirmizî, es-Sünen, rakam:3127, 5/298**) bildirildiği üzere **Allâh**'ın nûruyla idrâk eden ferâseti, rivâyet yaptığı kimsenin güvenilir olup olmadığını anlama husûsunda elbette kâfîdir.

Netîce olarak şunu söyleyebiliriz ki; mutasavvıflar nezdinde sahîh kabûl edilen Reğâib Namazı ile ilgili hadîs-i şerîfe muhaddislerin tümü katında da “Mevzû” denilmediğinden, ihtiyâtan bu hadîs-i şerîfin “Mevzû” olduğunu kabûl etmeyiz. Ancak “Zayıf” denebileceğini kabul ederiz. Zîrâ “Mevzû” olduğu hakkında muhaddisler arasında ittifak yoktur.

REĞÂİB NAMAZI'NA MEVZÛ DİYENLERE REDDİYELER

1) Bir Rivâyetin Kur'ân ve Sünnet'teki Umûmî Kâidelere Uygun Düşmesi Kabûlü İçin Yeterlidir

İtikâd ve fıkıh konularında değil de fazîletli bir amel hakkında vârid olan bir rivâyetin Kitâb ve Sünnet'teki umûmî kâidelere muvâfık olması, kabûlü için yeterlidir. Nitekim hadîs usûlüne dâir telifleri bulunan ve Nevevî gibi birçok âlimin kaynağı olan **İbnü's-Salâh** (*Rahimehullâh*) bâzılarının “Mevzû” dediği Reğâib Namazı hakkında şunları söylemiştir:

“Bu hadîs-i şerîfin sened bakımından ‘Zayıf’ olduğunu farz etsek bile bu, Reğâib Namazı'nın asılsız olmasını ve engellenmesini gerektirmez. Zîrâ bu namaz, Kur'ân ve Sünnet'te genel mânâda namazın müstehab olduğunu ifâde eden umûmî naslarla teşvîk edilen amellere dâhildir.

Nitekim **Ebû Mâlik el-Eş'ârî** (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen:

عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الصَّلَاةُ نُورٌ.»

‘**Namaz nurdur.**’ (Müslim, *es-Sahîh, et-Tahâre, rakam:323, 1/203; et-Tirmizî, es-Sünen, ed-De‘avât, rakam:2583; en-Nesâî, es-Sünen, 5/5-6; İbnü Mâce, es-Sünen, rakam:280, 1/102-103; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, 5/342) hadîs-i şerîfi ile Sevban (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen:*

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«وَاعْلَمُوا أَنَّ خَيْرَ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ.»

‘**Bilin ki amellerinizin en hayırlısı namazdır.**’ (İbnü Mâce, *es-Sünen, rakam:277, 1/101-102; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, 5/276-277, 5/276-277; el-Hâkim, el-Müstedrek, 1/130; el-Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, 1/457; ed-Dârimî, es-Sünen, 1/168) gibi birçok hadîs-i şerîf, genel mânâda namaza teşvîk mâhiyetindedir.” (İbnü’s-Salâh, *er-Raddü ‘ale’t-Terğîb ‘an Salâti’r-Reğâib, -Müsâcele ‘ilmiyye havle Salâti’r-Reğâib isimli eserde 2. risâle-, sh:14-15)**

Bu husustaki sahîh hadîs-i şerîflerden biri de **Ebû Zerr (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen:**

عَنْ أَبِي ذَرِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«الصَّلَاةُ خَيْرُ مَوْضُوعٍ فَمَنْ شَاءَ أَقَلَّ وَمَنْ شَاءَ أَكْثَرَ.»

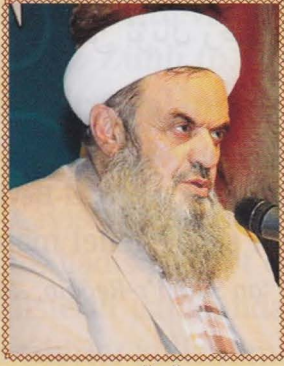
“**Namaz (kulların Allâh-u Te‘âlâ’ya mânen yakınlaşmaları için) tâyin edilen ibâdetlerin en hayırlısıdır, artık dileyen az kılar, isteyen ise çok kılar.**” (Ebû Dâvûd *et-Tayâlesî, el-Müsned, rakam:480, 1/384; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:21546, 35/431-432; el-Bezzâr, el-Bahru’z-zehhâr, rakam:4034, 9/426; el-Hâkim, el-Müstedrek, rakam:4166, 2/652; ‘Alî el-Kârî, Mirkâtü’l-mefâtîh, 2/509) hadîs-i şerîfidir.*

2) **Alî el-Kârî (Rahimehullâh) da bu beyânı te’yîden: “Bâzılarının: ‘Reğâib Namazı sene 400’den sonra hâdis oldu.’ şeklindeki beyanları, onun bid‘at-i seyyie olduğuna delâlet etmez, hele de genel mânâda namazın aslının cevâzı Kitab ve Sünnet ile sâbit iken bu söz mânâsızdır.” demiştir. (‘Alî el-Kârî, el-Edeb fî Receb, 2/295-297 -Mecmû‘u Resâili ‘Alî el-Kârî zımında-, risâle rakamı:15)**

3) Bu hususta “**el-İhyâ**” şârihi büyük muhaddis **İmâm-ı Zebîdî (Rahimehullâh) şöyle demiştir: “Bâzılarının: ‘Reğâib Namazı sene 400’den sonra hâdis oldu.’ şeklindeki sözleri, bu namazın o seneden sonra meşhur olduğu ve yaygınlaştığı anlamına gelebilir. Yoksa Ebû Tâlib el-Mekkî (Rahimehullâh)ın bu namazın öneminden bahsetmesi bu sözü bozmaktadır. Zîrâ onun vefâtı h.383’te olduğuna göre demek ki bu namaz sene 400’den önce de kaynak eserlerde senediyle birlikte zikredilmiştir.” (Seyyid Mur-tazâ *ez-Zebîdî, İthâfü’s-se‘âdeti’l-müttakîn, 3/425)***

İnşâallâh Mayıs ayındaki yazımda ilk önce: “**İnsanları Reğâib Namazı’ndan Engellenenlere Reddiyeler**” başlığı altında birçok ulemânın beyanlarını naklettikten sonra: “**Reğâib Namazı’ndan İnsanları Men Etmek İnsâfla Bağdaşmaz**” ün-vânı tahtında bâzı faydalı mâlûmât zikredeceğim.

Allâh-u Zü’l-Celâl cümlemize ferâset ve basîret ihsân eyleyip meşâyihimizin tâkip ettiği orta yolu izlemeye bizleri muvaffak eylesin ve bu mübârek aylarda yapılması teşvîk edilen sâlih amelleri işlemeyi bizlere nasîb eylesin. Âmîn!

RESUL BÖLÜKBAŞ
0532 321 43 78

BİN DÖRT YÜZ SENE ÖNCEKİ HAYATIN GÜNÜMÜZDE YAŞANMASININ MÜMKÜN OLMADIĞINI İDDİA EDENLER, KUR'ÂNÎ HAYAT OLAN ASR-I SAÂDETİN YAŞAM TARZINI REDDEDİYORLAR DEMEKTİR Kİ BU İDDİA VE İTİKATTA BULUNANLARIN, DİN İLE ALAKASI OLAMAZ

Yüce dinimizin yüce kitabı olan Hazreti Kur'ân ve onun tefsiri niteliğindeki hadis-i şerifler çağlar ötesine, kıyamete kadar gelecek olan insanlara hitap etmektedir. Dinimiz ve Hazreti Kur'ân eskimeyen yenidir.

Asr-ı saâdete dönüp baktığımız zaman orada Rasûlüllâh (*Sal-lâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Efendimizin nezih hayatını görürüz.

Yüce peygamberimizin kendinden ve ehlinden çok sahabe-i kirama önem verdiğini, bir hurmayla iftar edip ikinci hurmasını tasadduk ettiğini, gece yattığında Hazreti Âişe validemizin yanından sıyrılıp takriben bir saat dışarıya çıktığını ve geri döndüğünde Hazreti Âişe validemizin bu saatte böyle aceleyle ne için kalkıp gittiğini sorduğunda yastığının altında altı dirhem vardı. Onun üzerinde sabaha kadar uyumayı uygun görmediğimden o altı dirhemi muhtaç olanlara dağıtmak için dışarı çıktığını söylemesi, kendinden çok muhtaçları ne derece düşündüğünün göstergesidir.

Her türlü imkân elinde olduğu halde vefat ettiğinde bir Yahudi'den aldığı unun bedelini ödeyecek parası olmadığından kalkanının o Yahudi'nin elinde rehin olduğunu görüyoruz.

Hazreti Âişe validemizin Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in evinde üç ay gibi uzun bir zaman boyunca ateş yanmadığını söylemesi üzerine, evlerinde ne bir çorba ne de başka bir yemeği kaynamamış olduğunu anlıyoruz. "Ne yerdiniz, ne içerdiniz?" diye sorduklarında da "esvedey (iki siyah)" yani "Hurma yerdik ve su içerdik" demişlerdir.

Asr-ı saâdetin güzellikleri anlatmakla bitmez. Yine büyük halifelerden olan ikinci büyük halife Hazreti Ömer evinde ekmeği ve ekmek yapacak unu bulunmayan bir hanımı tespit etmiş ve o büyük halife sırtına un çuvalını alarak o hanımın evine taşıyıp ona vermişti. İşte bin dört yüz sene önceki hayatın bir parçası...

Bir gece vakti Yüce Peygamberimiz evinden dışarı çıkmıştı ki Hazreti Ebu Bekir ve Hazreti Ömer'le karşılaştı, onlara "Gecenin bu saatinde sizi dışarı çıkmanıza iten sebep nedir?" diye sorduğunda "Açlık ya Rasûlellâh!" demişlerdi.

Yüce Peygamberimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) "Benim de bu gece vakti çıkma-sebep olan açlık." dedikten sonra sahabe-i kiramdan birinin evine gitmişler ki evin adamı orada yoktu. Hanımına sordular "Eşin nerede?" diye. O da: "Eşim tatlı su toplamaya gitti." dedi ve önlerine kuru hurmayı koydu, daha sonra hanımın eşi geldi ve "Elhamdülillah insanların en kıymetlisi Hazreti Rasûl ve onun iki büyük sahabesi evimi şerefletirdi." dedikten sonra bıçağı eline aldı. Peygamberimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) ev sahibinin ne yapacağını anladı ve ona sağılı (sağılan) ve küçük yaşta olan kuzulara ve hamilelere dokunma buyurdu. O da gidip orta bir koyunu kesip kebab ederek onlara ziyafet verdi.

Daha sonra Yüce Peygamberimiz ve iki sahabe evden ayrıldılar. Yüce Peygamberimiz onlara "Vallahi nefsim yedi kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki mahşer günü şu yediklerimizden suale çekilmeden

o mahkeme-i kübrâdan ayrılamayız." buyurmuştur. Bu hassâsiyete bakalım. Yedikleri helal olan et ve ev sahibinin son derece gönül hoşluğuyla yedirdiği yemek. Bundan dolayı indellahta kendini mesul hissetmesi ne büyük örnektir.

Asr-ı saâdetin güzellikleri anlatmakla bitmez. Yine büyük halifelerden olan ikinci büyük halife Hazreti Ömer evinde ekmeği ve ekmek yapacak unu bulunmayan bir hanımı tespit etmiş ve o büyük halife sırtına un çuvalını alarak o hanımın evine taşıyıp ona vermişti. İşte bin dört yüz sene önceki hayatın bir parçası...

Bunları anlatınca bin dört yüz sene öncesine dönmeyi gericilik olarak görenler şunu diyecekler; biz yukarıda zikredilen örnek hareketlere karşı değiliz, bizim kabul edemediğimiz husus bin dört yüz sene önce inzal olan Kur'ân-ı Kerîm'in ahkâm âyetleri ve bu âyetlerin sergilediği İslam hukukudur.

Peki o ahkam âyetlerinden ve onun getirdiği İslami hükümlerin bazılarını zikredelim ve bakalım ki bu âyetlerden hangisine itiraz edebilirsiniz?!

Kur'ân âyetleri ve onun getirdiği çağlar ötesine hitap eden âyetleri okuyalım. Kıyamete kadar her derde deva olduğu apaçıktır. Örneğin Kur'ân-ı Kerîm'de Mâide Sûresi 90. ve 91. âyetlerinde zikri geçen sarhoş edici içki ve içkinin zararları.

Mâide Sûresi (90)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ
وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ
فاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾

"Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz."

Mâide Sûresi (91)

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبُغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُضِدَّكُمْ عَنِ
ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُتَّهُونَ ﴿٩١﴾

“Şeytan, içki ve kumarla, ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah’ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçiyor musunuz?”

Bu âyetler ve bu âyetlerin getirdiği yasağa kim itiraz edebilir?! Ayrıca İslam içkinin satılmasını, satın alınmasını, imalatını, lokantalarda içirilmesini, içirilen yerlere ruhsat verilmesini de kesinlikle yasak kılmaktadır. Günümüzde işlenen cinayetlerin yüzde 90’ı içkili kişilerin işlediği cinayetlerdir.

Şimdi modern çağda içkiyi içmenin güzel olduğunu söylemek mümkün mü?! Bu sarhoş edici içkiler asr-ı saâdette ve ondan sonra günümüze kadar geçen zamanda ve 21. asırda ve de kıyamete kadar yasaktır, haramdır ve zararlıdır.

Yine bin dört yüz sene önce inzal buyrulan Kur’ân-ı Kerim’de Yüce Allah’ımız bir sömürü sistemi olan faizin haram olduğunu ve bu faizde ısrar edenlerin Allah ve Rasûlü’ne harp ilan ettiğini beyan eden Bakara Suresi’nin 275., 278., 279. ve 280. âyetlerinde faizi şiddetle yasaklamaktadır.

Bakara Sûresi (275)

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ
الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ
وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى
فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾

“Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların, ‘Alışveriş de faiz gibidir.’ demelerinden dolayıdır. Oysa Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır. Bundan böyle kime Rabbinden bir öğüt gelir de (o öğüte uyararak) faizden vazgeçerse, artık önceden aldığı onun olur. Durumu da Allah’a kalmıştır. (Allah onu affeder.) Kim tekrar (faize) dönerse, işte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedi kalacaklardır.”

Bakara Sûresi (278)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ
الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve eğer gerçekten iman etmiş kimselerseniz, faizden geriye kalanı bırakın.”

Bakara Sûresi (279)

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَإِنْ تَابْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسَ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا
تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾

“Eğer böyle yapmazsanız, Allah ve Rasûlü ile savaşa girdiğinizi bilin. Eğer tövbe edecek olursanız, ana paralarınız sizindir. Böylece siz ne başkalarına haksızlık etmiş olursunuz, ne de başkaları size haksızlık etmiş olur.”

Bakara Sûresi (280)

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا
خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

“Eğer borçlu darlık içindeyse ona eli genişleyinceye kadar mühlet verin. Eğer bilerseniz, (borcu) sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha hayırlıdır.”

Bu âyetlerden çıkaracağımız hükümler özetle şunlardır:

- 1- Paramızı faize veremeyiz.
- 2- Faizle ödünç alamayız.

3- Faizi övemeyiz.

4- Onun reklamını yapamayız. Yapılan reklama seyirci kalamayız.

5- Ona ruhsat veremeyiz.

Velhasıl faiz karşısında mutlak manada tepkimizi göstermeliyiz. İşte bin dört yüz sene önceki hükümlerden biri de budur ki kıyamete kadar zararlı olma gerçeğini muhafaza edecektir.

Yine bin dört yüz sene önceki hükümlerden biri olan ve aile mefhumunu tarumar eden zina meselesidir. Zina haram olduğu gibi zinaya davet eden hareketlerde haramdır. Zira harama vesile olan şeyler de haramdır. Hanımların kendilerini fevkalade teşhir etmeleri cazibeli olmak için her türlü hareketlerde bulunmaları da haramdır. Erkeklerin taciz etmeleri haram olduğu gibi hanımların kendilerini teşhir etmeleri de haramdır. Zinanın kendisi haram olduğu gibi aynı zamanda Kur'ân-ı Kerîm'de bunun müeyyidesi mevcuttur. Zinaya davet eden şeylerin yasak olduğuna dair tedbir mahiyetindeki yasaklar da Kur'ân-ı Kerîm'in Nur Suresi'nin 30. ve 31. âyetlerinde şöyle ifade edilmektedir:

Nûr Sûresi (30)

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihdir. Şüphe yok ki, Allah onların yaptıklarından hakkıyla haberdardır.”

Nûr Sûresi (31)

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْاِرْزَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

“Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. (Yüz ve el gibi) görünen kısımlar müstesna, zînet (yer)lerini göstermesinler. Başörtülerini ta yakalarının üzerine kadar salsınlar. Zinetlerini, kocalarından, yahut babalarından, yahut, kocalarının babalarından yahut oğullarından, yahut üvey oğullarından, yahut erkek kardeşlerinden, yahut erkek kardeşlerinin oğullarından, yahut kız kardeşlerinin oğullarından, yahut müslüman kadınlardan,

yahut sahip oldukları kölelerden, yahut erkekliği kalmamış hizmetçilerden, yahut da henüz kadınların mahrem yerlerine vakıf olmayan erkek çocuklardan başkalarına göstermesinler. Gizledikleri zinetler bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey müminler, hep birlikte tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.”

Şimdi bu âyetlere ne demeli. Hangi tarafımız bu âyetlere uymaktadır?! Bu âyetlerin buyurduğu şekilde hareket edildiği takdirde büyük ölçüde zina denilen felaketin önlenebileceği bir hakikattir.

Ve yine günümüzde yaşanan cinayetler, her gün bir değil birkaç kadın cinayeti... Koca karısını, karı kocasını, kız annesini, anne kızını, baba evladını, evlat babasını öldürebiliyor. İslam hukukunda öldürme olaylarına kısas hükmünü getirilmiştir.

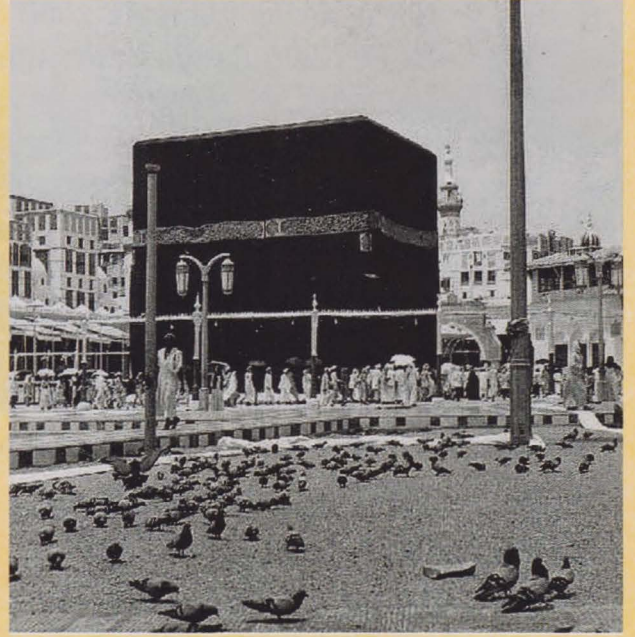
Bakara Sûresi (179)

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾

“Ey akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat vardır. Umulur ki (bu hükme uyarak) korunursunuz.”

Eğer bu uygulansaydı büyük ölçüde bu olaylar asgariye inerdi hele hele gençlerimizi, çocuklarımızı ilkokuldan beri maneviyatla donatsaydık bir insanın canına kıymanın ne büyük cinayet olduğunu ve bunun dünyevi müeyyidesinden başka ahirette cehennem azabıyla azap göreceği hususunu beyinlerine sokabilecek olsak bu cinayetler olmazdı.

Okullarımızda ahiret inancı layık olduğu veçhile öğretilmemektedir. Uhrevi mesuliyet duygusu tam ve kâmil manada öğretilseydi bu cinayetler önlenebilirdi. Günümüzde ekseriyetle yaygın olan kadın cinayetlerinin temelinde eşlerin

helallerinden başkasıyla dolaylı veya dolaysız ilişki kurmalarından kaynaklanmaktadır. Eşinin bir başkasıyla internet aracılığıyla da olsa ilişkide olduğunu anlayınca bu kıskançlık onu cinayete kadar götürmektedir.

Bütün bunlardan sonra böylesine içkinin, kumarın, zinanın, zinaya davet eden hususların, cinayetlerin ve faizin yoğunlukta olduğu 21. asırda dönüp Kur’ân hayatı olan asr-ı saâdet hayatını geriye gitmek olduğunu düşünen insanın yalnız imanından değil aklından da şüphe etmek lazım.

Kur’ân’ı kabul edip Kur’ân’ın yüzde yüz yaşandığı asr-ı saâdeti gericilik olarak addetmek büyük bir hezeyandır. Ne hikmetse yüksek tahsil yapmış olanların çoğu kendilerini beğendiklerinden mi nedense İslam akidesinde bir yanlışa düşmekten kendilerini alamıyorlar. Adeta menenjit hastalığı gibi az da olsa bir tarafını zedeliyor. Cenab-ı Hakk Kur’ân hayatını öncelikle öğrenmeyi ve bilmiyorsak bilenlere sormayı adet haline getirmemizi nasip eylesin duasıyla Allah’a emanet olunuz.

DR. AHMET GELİŞGEN Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

GÖRMEZ'İN, USUL İLİMLERİNE VE İSLÂMÎ İLİMLERE MENFÎ BAKIŞ AÇISI

Mehmet Görmez'in, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2002 yılında Ankara'da düzenlediği Güncel Dini Meseleler Birinci İhtisas Toplantısında Tebliğ olarak sunduğu, "HADİSLERDE DELALET SORUNU" adlı makalesinde işlenen bazı fikirler ve bunların kısaca mahiyeti aşağıda özetlenmiştir.

(Kaynak olarak bkz. "Hadislerde Delalet Sorunu", DİB Güncel Dini Meseleler Birinci İhtisas toplantısı, Tebliğ ve Müzakereler 02-06 Ekim 2002 Ankara, TDV matbaası, Ankara, 2004, s. 225-242. Ayrıca bkz. "Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu ve Yeni Bir Metodoloji İçin Atılması Gereken Adımlar", İslami Araştırmalar Dergisi, Cilt, 10, Sayı, 1, 2, 3, 1997, s. 31-41).

A-MAKALEDE İŞLENEN BAZI KONULAR

1) Hadislerin sübutu, anlaşılması ve yorumu konusunda problemler neticeye kavuşturulamamıştır (sayfa, 2).

2) Sünnet, bir model olarak asırdan asıra taşınamamıştır (sayfa, 2).

3) Bugün Hazreti Peygamber'in söz ve uygulamalarının dindeki durumu hala tartışılmaktadır (sayfa, 2).

4) Tarihte ve günümüzde Kuran ve sünnet delil olarak bazen karşı karşıya getirilmekte, Allah'la Peygamber hakimiyet yarışına sokulmaktadır (sayfa, 2).

5) Hadisçilere özgü hadisin doğru anlaşılmasını ve yorumlanmasını sağlayacak bir metodoloji (hadis usulü) oluşturulamamıştır (sayfa, 3).

4) Usulü fıkıh da hadisleri doğru anlama ve yorumlama için yeterli değildir (sayfa, 3).

5) Dini bir metni kanun gibi kabul etmek çok büyük yanlışlara yol açmıştır (sayfa, 4).

6) Hadisler kanun koyma gayesiyle vazelilmemiştir (sayfa, 4).

7) Ravileri sika, senetleri sağlam da olsa hadislerin lafzen rivayet edildikleri söylene-
mez, mana ile rivayet edilmişlerdir (sayfa, 4).

8) (Hadis ve fıkıh usulündeki yanlış tutum), rivayetlerdeki her ifadeyi Hazreti Peygamber'e ait bir kutsal bir söz olarak kabul etme sonucunu doğurmuştur (sayfa, 5).

9) Usulü fıkıhın, hadis metinlerine harfiyen tatbik edilmesi, fıkıh, kelam ve ahlak ilimlerinde de sorunlara yol açmıştır (sayfa, 5).

10) Yukarıdaki yanlış yöntemler sonucunda ictihada kaynaklık etmesi gereken her bir rivayet (hadisler), ictihadın önünde bazen birer engel olmuştur (sayfa, 5).

Görmez, Kur'an'ı anlamanın önündeki en büyük engelin sünnet olduğuna işaret etmektedir. (Bkz. İslam'ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Önemi –Kutlu Doğum Sempozyumu 2001-, TDV Yayınları, Ankara, 2008, s. 269. Ayrıca bkz: 2001 yılında Kutlu Doğum haftası münasebetiyle Ankara'da düzenlenen "İslam'ın Anlaşılmasında Sünnet'in Yeri ve Önemi" konulu sempozyumun Ali Bardakoğlu başkanlığındaki II. Oturum Müzakeresi Dökümü Notları, s. 16; Görmez, "Hadislerde Delalet Sorunu", DİB Güncel Dini Meseleler Birinci İhtisas toplantısı, Tebliğ ve Müzakereler 02-06 Ekim

2002 Ankara, TDV matbaası, Ankara, 2004, s. 229. Bkz. Fazlurrahman, Tarih Boyunca İslami Metodoloji Sorunu, s. 29, 83, 157).

11) Metnin tamamından külli ilkeler doğrultusunda rivayetleri yorumlamak gerekirken, rivayetler belirleyici ilke olmuştur (sayfa, 5).

12) Hadiste her rivayet bir nass, her hüküm de nassın mantukunda arandığından, bazen hukukun temel ilkeleri göz ardı edilmiştir (sayfa, 6).

13) Ahlaki rivayetlerin de fihki rivayetler gibi gramatik tahlillere tabi tutulması, rivayete dayalı geleneksel ahlakımızı olumsuz etkilemiştir (sayfa, 6). Bu durum rivayete dayalı geleneksel ahlak sisteminde vesile değerlerle gaye değerlerin birbirine karışmasına yol açmıştır (sayfa, 7).

14) Yanlış usuller, sadece fıkıh ve ahlakta değil, akaid ve kelamda da ciddi sorunlara yol açmıştır. Akaid'den olmayan pek çok şey, örneğin, Mesih, Mehdi, nüzûlu İsâ, kabir azabı, şefaât, ruyetullah vs. dinin asılları haline gelmiştir (sayfa, 7).

Şaheser kitabında Görmez'in, kabir azabının olmadığı sonucuna götürecekl açıklamalarda bulunduğunu biliyoruz. (Bkz. Görmez, Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu, s. 313).

Bu durumda aynı katogoride sayılan diğer konuların nasıl anlaşılabilceğini okuyucunun takdirine bırakıyoruz.

15) Bu nedenlerle usule teorik olarak vucut veren fihki ve kelami dayanaklar yeniden ele alınmalıdır, hadislerin doğru anlaşılabilmesi için yeni adımların atılması gerekir. (Yani, yeni usuller, yöntemler ve yorumlama teknikleri vs. geliştirilmelidir). (sayfa, 8).

Mesela ister Peygamber sözü olsun, ister onun davranışı ya da onun zamanında meydana gelen bir hadiseyi anlatan haber olsun, isterse, sahabe ve tabiuna ait bir rivayet olsun; hiçbir hadisin, gramatik tahlillerle doğrudan hüküm çıkarmamıza elverişli, kutsal dini bir metin olmadığı peşinen kabul edilmelidir.

Bu durum her lafzı hakikatin kaynağı olarak gören anlayış için dahi bir zorunluluktur (sayfa, 8).

16) Hadisler, tarihsel ve toplumsal şartlardan, fiziki ve sosyo kültürel şartlardan tecrit edilerek tarih üstü metinler olarak okunamazlar (sayfa, 9).

17) Her hadisin veya her hadiseyi bize nakleden rivayetin bütün kareleri tamamlanmış resmini bize nakleden herhangi bir hadis kitabı mevcut değildir (sayfa, 9).

Bu maddeler, makaleden örnek olarak seçilen kısımlardır. Hepsine yer verme ve tek eleştirme apayrı bir ilmi makaleyi gerektirirse de yukarıda özetlenen pek çok konunun yanlışlığını ve maksadını anlamak erbabınca zor olmayacaktır. (Sayfa numaraları, makalenin yayınlandığı kitap değil, müstakil makale esas alınarak verilmiştir).

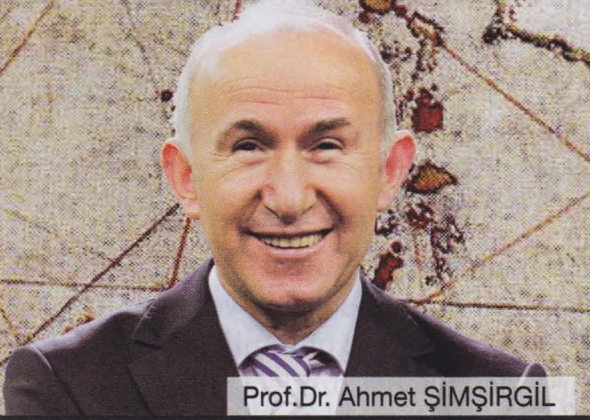
MAKALENİN MAHİYETİ

Fazlurrahman'dan etkilenen Modernistlerin, İslami kültürü ortadan kaldırma yolunda ilk hedefleri usul ilimlerini yok etmektir. Çünkü sapkınlığın karşısına ilk dikilen düşünce kalıpları, hadis usulü, fıkıh usulü ve akaid gibi ilimlerdir.

Yukarıda özet olarak verilen örnek ifadelerde görüldüğü gibi "Makale", 1400 asırdır bize intikal eden dini düşünce ve eserlerin İslam'ı doğru anlatmadığını, hadis, hadis usulü, fıkıh, fıkıh üsulü, akaid de dahil olmak üzere İslami ilimlerin hakikati yansıtmadığını, 1400 asırdır gelip geçen ulemanın hadisçiler başta olmak üzere gerçek dini kavrayamadıklarını, yanlış usul ve esaslara bağlandıklarını ifade etmektedir.

Bu şekliyle makale, okuyucuya adeta, "bu din benim dinim değildir", "bugüne kadar gelip geçen ulema ve Müslüman topluluklar yanlış bir dine inanmışlar, bugün ben kendime inanılacak yeni bir din aramam gerekir" dedirtir, cinstendir. Diyanet'in 15 yıldır sürdürdüğü ve yöneticilerinin her fırsatta dillerinden düşürmediği "sahih dini bilgi üretimi" proje ve çalışmaları da bu tezi desteklemektedir.

3. MEHMED HÂN'IN ŞAHSİYETİ

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL

Ecel Pek Yakın!

Tarihler 15-16 Ocak 1595 gecesini gösterirken III. Murad Han, Topkapı Sarayı'nda hayata veda etmişti. Padişahın ölüm haberi, halktan ve askerlerden oğlu Mehmed'in tahta geçişine kadar gizlendi.

Yeni Padişah, III. Mehmed Han Bâbüs-sâde önüne çıkarılmış olan tahtına oturdu. Yüz bir cülus topunun atılmasıyla saltanatını ilan etti.

Bunun üzerine bütün camilerde hutbe okundu ve matem elbiselerini giyen devlet erkânı, Cuma namazının kılınmasıyla padişaha biat ettiler. İlk biat eden kişi ise, Hâce-i Sultânî adıyla bilinen Hoca Sadeddin Efendi idi.

İkinci namazının kılınmasıyla III. Murad Han'ın cenazesi, Harem'den çıkarılarak Helvahâne önünde kurulan tahtabend üzerine konulmuştur.

Şeyhülislâm Bostan-zâde Mehmet Efendi'nin kıldıracağı Cenaze namazı ve defin işlemlerinden sonra yeni padişah Haremî Hümayuna gitti.

Böylece başlayan saltanatı dedesi II. Selim Han gibi tam sekiz sene sürecekti. Son zamanları sıkıntılı bir süreçten geçen Avusturya ve İran cepheleri dolayısıyla üzüntü içerisinde geçti. Bu sıkıntılı sürece çare bulmakla çırpınan III. Mehmed Han sonunda rahatsızlandı.

27 Ekim 1603 tarihini gösteren gün tübernelere yaptığı ziyaretlerden sonra, üzüntülü olarak saraya giderken arkasından dervişin birini bağırdığını duydu. Derviş, elli altı gün sonra büyük bir olay olacağını, gafil bulunmaması gerektiğini bildirerek:

“Günlerini durma say, ecel pek yakın” demişti. 18 Aralık'ta Padişahın hastalığı iyice artmıştır. Ölüm hastalığının dört beş gün sürdüğü hakkında birtakım rivayetler olmakla birlikte hastalığının sebebi tam olarak bilinmemektedir. Fakat en büyük üzüntüyü oğlu Mahmud'un akıbeti sonucu yaşamıştır. Mehmed b. Mehmed er-Rûmî onun şişmanlıktan kaynaklanan mide rahatsızlığından mustarip olduğunu belirtir. Bazı kaynaklarda da kalp krizi sonucu öldüğü kaydedilir. Elli altı gün sonra dervişin sözleri gerçek olmuş ve III. Mehmed Han otuz yedi yaşında iken vefat etmiştir (21 Aralık 1603).

III. Mehmed'in cenaze namazı, 22 Aralık günü şeyhülislâm Mustafa Efendi tarafından kılındıktan sonra, Ayasofya Camii avlusunda babası III. Murad Han'ın yanına defnedildi.

III. Mehmed, 26 Mayıs 1566 yılında Manisa'nın Sart Ovası'nda Safiye Sultan'dan dünyaya gelmişti. Bir rivayete göre Şehzade Murad, Sigetvar seferine çıkmış bulunan babası Kanuni Sultan Süleyman'dan yeni doğan torununa isim vermesini rica etmişti. Tatarpazarlığı menziline geldiğinde bu kutlu haberi alan Kanuni de, II. Murad Han'ın oğlu Fatih Sultan Mehmed'i düşünerek Mehmed adını koymuştu.

Aynı yıl büyük dedesi Kanuni Sultan Süleyman Sigetvar önünde hayatını kaybetmiş ve dedesi II. Selim Han Osmanlı tahtına çıkmıştı. Dolayısıyla ile Mehmed, babasının cülusuna kadar zamanını Manisa'da geçirdi (1574). Çok kuvvetli bir tahsil gördü. Manisa'da

bulunduğu dönem süresince ilk hocası Manisalı İbrahim Cafer Efendi'dir. Şehzade sekiz yaşına geldiğinde Cafer Efendi vefat etti. Bundan sonra kazasker Pir Mehmed Azmi efendi'den derslere devam etti.

Dedesi II. Selim'in padişahlığı döneminde babasının veliaht olması dolayısıyla Şehzade Mehmed'in eğitimi rahat ve huzurlu bir ortamda geçmişti.

Çocukluk yıllarını burada geçiren şehzade, babasının cülusundan yaklaşık bir yıl sonra Manisa'dan İstanbul'a getirildi. III. Mehmed bu sırada dokuz yaşlarında bulunuyordu. Şehzadelerin büyüğü ve Safiye Sultan'ın oğlu olması sebebiyle daha fazla ilgi görmekteydi. Nitekim III. Murad Hanın, onu eğlendirmek için iki-üç yüz top atırması şehzadeye olan sevgisinin bir göstergesidir.

3. MEHMED HAN

Yine sünnet düğünü de babası nezdindeki kıymetine büyük bir işaret olmuştur. Elli yedi gün devam eden gösterişli bir düğün yapılmış ve sünneti dördüncü vezir Cerrah Mehmed Paşa gerçekleştirmişti. Düğüne devlet yönetiminin üst kademelerinde görev almış İstanbul ve taşradaki ze-

vatin yanı sıra Mekke şerifi, Kırım hanı, Türkistan ve Hindistan hükümdarları da çağırılmıştı. Hatta Avusturya İmparatoru II. Rudolf ile Venedik dükü dahi davet edilmişti.

Son Sancakbeyi Olan Şehzâde

Şehzade Mehmed, sünnet düğününden bir yıl sonra Saruhan sancakbeyliği ile Manisa'ya gönderildi.

Annesi Safiye Sultan kendisini Manisa'ya uğurlarken küçük bir gümüş tas göstererek:

“Oğlum, bu tası görmeyince, benim ağzımdan da gelmiş olsa babanın ölüm haberine inanma, Manisa'dan çıkmayıp uyanık dur” demiştir. Böylece herhangi bir komploya karşı dikkatli olmasını bildirmişti.

Manisa'ya hareket eden Sultan Selim Müderrisi Nevali Nasuh Efendi, lalası Ali Bey, nişancısı Tekeli Mehmed Çavuş, baş ruznamçecisi Hüsambeyzâde ve ayrıca birçok görevli ve hizmetli grubu, mevsimin kış olması sebebiyle ancak 14 Ocak 1584'te Manisa'ya varabilmişti. Böylece on iki yıl sürecek idarecilik görevine başlayan III. Mehmed Han, bölgede asayişin sağlamaya çalışmış, reyaya kendisini sevdirmiştir. Bu arada bir taraftan da eğitimine devam etmiştir. Müderris Haydar Efendi ile yine meşhur müderris, mütercim ve şair Nevali Nasuh Akhisari'nin Şehzade Mehmed üzerinde tesiri büyük olmuştur. Haydar efendi 1590 yılında vefatına kadar şehzadeye eğitim vermeye devam etmiştir. Nasuh Efendi ise iki ay daha yaşasaydı talebesinin padişahlığını görecekti ve hacc-i sultani payesini alacaktı.

III. Mehmed Han babasının vefatı üzerine Manisa'dan gelerek 27 Ocak 1595 tarihinde Osmanlı tahtına çıkarak sekiz sene devleti idare edecektir.

Sultan III. Mehmed Han, çok nâzik, halim, selîm, vakur, kerîm, edip, sâlih ve âbid (çok ibadet eden) bir şahsiyete sahipti. Sancak beyliğinden saltanata gelen son Osmanlı padişahıdır. Beş vakit namazını cemaatle kılardı.

Devrin kaynakları; dindarlığını, hazret-i Muhammed, dört halife, Eshâb-ı kiram ve âlimlere hürmetini yazar. Bunların adı bahsedildiği an hürmeten ayağa kalkardı.

III. Mehmed Han'ı tasvir eden bir Venedik raporunda Padişah, akıllı, yiğit, avdan hoşlanan, ok yapımında usta, daima kılıç ve yay ile gezen biri olarak belirtilmiştir.

Şehzadelik dönemindeki tecrübeyi saltanatı döneminde tam olarak yansıtamamakla birlikte babası dönemindeki uygulamalardan rahatsızlık duyarak halkla daha fazla irtibat kurmuştu. Ayrıca Sultan III. Mehmed, dedesi II. Selim ve babası III. Murad Han gibi saltanat devrini sarayında geçirmeyip Eğri seferinde bizzat ordunun başında bulundu. Bu atalarının geleneğini sürdürerek gazâ için sefere çıkması mecbur bırakılmaktan çok kendi isteğinin bir sonucudur.

III. Mehmed Han, Hıristiyanlara karşı hoşgörülü olması sebebiyle bazı esirleri serbest bıraktığı belirtilir. Avrupa'da meydana gelen gelişmelere ilgisiz kalmamış, İngiltere ve Fransa ile olan diplomatik münasebetlere önem verdi. Hatta İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth'in göndermiş olduğu üzerinde saat bulunan orgu sarayda kurdurarak dinlemiştir. Batıda uzun süre savaş ortamı, Anadolu'da meydana gelen Celâlî hareketleri ve doğu cephesindeki kayıplar, devletinin ekonomisinin bozulması huzursuzluğun çıkmasına ve aleyhinde kanaatlerin oluşmasına sebep oldu.

Devlet işleri uygun gitmediği zamanlarda kolayca üzüntüye kapılır, yemekten-içmekten kesilirdi.

Celâlî isyanları ile İran savaşlarının uzun sürmesi onu büyük üzüntü içinde bıraktı. İçkiyi sıkı bir şekilde yasaklayıp, bütün meyhaneleri kapattı. Sultan III. Mehmed Han'ın, Handan Sultan'dan; Mahmud, Ahmed, Cihangir, Mustafa ve Selim isimli oğullarıyla, iki kızı olmuştur. Vefatından az önce saltanat için harekete geçeceği hakkında şayialar çıkan henüz on dokuz yaşındaki Şehzade Mahmud'u öldürmüştü. Cihangir ve Selim ise sağlığında vefat etmişlerdi.

III. Mehmed Han entelektüel bir kişiliğe sahipti. Âlimlere karşı cömert olup, kendisine sunulmuş olan edebi eserleri ilgiyle karşılardı.

Hasan Kâfî Akhisârî, devletin içinde bulunduğu durum hakkında yazmış olduğu risalesini İbrahim Paşa'nın vasıtasıyla padişaha sunmuş ve onun takdiri kazanmıştır. Tâlikîzâde Fetihnâme-i Eğri'yi onun adına kaleme almıştır. Yine Selânîkî, Âlî Mustafa, Hoca Sâdedin Efendi gibi tarihçiler yanında Nev'î ve şair Bâkî de onun saltanatı onun döneminin önemli simalarıdır.

Yoktur Zulme Rızamız!

Bütün Osmanlı padişahları gibi hassas bir şâir olan III. Mehmed Han'ın şiirde hocaları Nevâlî ve Nevî'dir. Şiirlerinde Adlî mahlasını kullanmıştır.

Bir şiiri şöyledir:

*Yoktur zulme rızamız, adle biz mailleriz
Gözleriz Hakk'ın rızasın emrine kailleriz*

*Ârifiz, âyîne-i âlem-nümâdır gönlümüz
Rûzigârun cünbişinden sanmanız gâfilleriz*

*Hükm-i Mevlâ'ya mutîiz fâriguz tedbîrden
Biz tevekkül ehliyiz takdîrine kâilleriz*

*Gönlümüz kuhl-i Sıfahân-ı alır mı aynına
Tûtîyâ-yı gerd-i râh-ı dilbere mâilleriz*

*Pûte-i aşk içre Adnî kâl edelden kalbimiz
Gıll u gışdan hâliyiz âlemde sâfi-dilleriz*

III. Mehmed, dindar ve tasavvufa meraklı bir kimse idi.

Şiirlerinde sade ve tatlı bir dil kullanmıştır. Buna örnek şu şiiri gösterilebilir:

*Zülfünün zincirine kul eyledin cânâ beni
Kulluğundan kılmasun âzâd Allahım beni
Cevr-i dilber ta'n-ı duman suz-ı firkat za'f-ı dil
Türlü türlü dert için yaratmış Allahım beni*

Ey sevgili beni zülfünün zincirine bağlayıp esir ettin. Rabb'im, beni senin esirin olmaktan azad etmesin. Dilberin eziyeti, rakibin düşmanlığı, ayrılığın ateşi ve gönlün zafiyeti. Meğer Allah beni bunca türlü dert için yaratmış.

Sultan III. Mehmed Han şehzadeliği döneminde devrin ileri gelen âlim ve şairlerinden tahsil gördüğü için iyi bir şairdir. Şiirlerinde "Adlî" ve "Muhammed" mahlasını kullandığı bilinmektedir. Fakat bir divanına rastlanmamıştır. Bir mecmuadan alınmış olan gazeli ise şöyledir:

*Günbegün sevdan ile huşum perişan olmada
Hal-i canan arzu-î vaslımla isyan olmada*

*Ben dökem” dersem, dü çeşmimden yaşım baran gibi
Benden evvel çeşm-i canan durma giryan olmada*

*Vasl-ı canandan, meşam-ı cana lezzet gelmiyor
Çün ezelden ruz-i maksum bize hicran olmada*

*Yok rakibimden rahat, bari hayal etsem biraz
Dûšta, çeşmimde cari yaş değil, kan olmada*

*Mal-i hülya gibi Adnî'nin de var sermayesi
Nakd-i cana karşılık hep kârı hüsrân olmada*

Ey Mehmed!

Aşağıdaki şiir konu ile ilgili hemen her eser veya makalede Fatih Sultan Mehmed'e ait olarak gösterilmiştir.

Oysa Fatih Avni mahlası ile şiirlerini kaleme almıştır. Ayrıca münşeât mecmualarında şiirin III. Mehmed Han'a ait olduğu açıkça belirtilir.

*İmtisâl-i câhidû fillâh olubdur niyyetüm
Dîn-i İslâm'un mücerred gayretidür gayretüm*

*Fazl-ı Hakk u himmet-i cünd-i ricâlullâh ile
Ehl-i küfri ser-te-ser kahr eylemekdür niyyetüm*

*Enbiyâ vü evliyâya istinâdum var benüm
Lutf-ı Hak'dandur hemân ümmîd-i feth ü nusretüm*

*Nefs ü mâl ile n'ola kılsam cihânda ictihâd
Hamdülillah var gazâyâ sad hezârân ragbetüm*

*Ey Mehmed mu'cizât-ı Ahmed-i Muhtâr ile
Umaram gâlib ola a'dâ-yı dîne devletüm*

Açıklaması:

Niyetim Allah yolunda cihad ediniz emrini tutmaktır. Mücerret gayretim, (sadece) İslâm dini içindir.

Yine niyetim Cenabı Hakkın fazlı, Allah adamlarının himmetiyle kâfirleri baştan sona kahreylemektir.

Peygamberlerle velilere istinadım vardır.

Fetih ve başarı ümidim ise Hakk'ın lütfündendir.

Bu cihanda nefis ve mal için çalışanın eline ne geçer. Sonunda hepsini terk etmeyecek mi? Hamdolsun benim gazaya binlerce rağbetim var.

Ey Mehmed! Peygamber efendimizin mucizeleri bereketiyle, umarım din düşmanlarına devletim galip çıkar.

HASAN KUDUOĞLU

DEVLET-İ ALİYYE'NİN YİRMİ BİRİNCİ SEYHULİSLAMI
(AZLİNDEN SONRA İKİNCİ KEZ MEŞİHATA GETİRİLEN İLK SEYHULİSLAMI)

BOSTANZÂDE MEHMED EFENDİ

(Rahimehüllâh)

Vilâdet târihi: 942 / 1535-36 - Vefât târihi: 1006 / 1598

Şeyhulislâmlık târihi: (İlk meşîhatı) 17 Cemâziyelevvel 997 - 3 Nisan 1589 /
27-28 Receb 1000 - 9-10 Mayıs 1592

(İkinci meşîhatı) 11 Şevvâl 1001 - 11 Temmuz 1593 / 24 Şa'bân 1006 - 1 Nisan 1598

Şeyhulislâmlık müddeti: (İlk meşîhatı) 3 yıl, 1 ay, 7 gün

(İkinci meşîhatı) 4 yıl, 8 ay, 21 gün - (Toplam 7 yıl, 9 ay, 28 gün)

Şeyhulislâmlar arasındaki sırası: 21.Şeyhulislâm - Meşîhat makamındaki sırası: 21 ve 23

Meşîhat dönemindeki pâdişâh: 3.Murâd ve 3. Mehmed Hân

- Târihçe-i Hayât-ı Necîbesi -

Bostanzâde Mehmed Efendi (Rahimehüllâh) 942'de (1535-36) doğdu.

Kânûnî Sultân Süleymân Hân devri âlimlerinden Tireli Kazasker **Bostan**

1- İbrahim Paşa Medresesi'nin eski hâli

Mustafâ Efendi'nin oğludur.

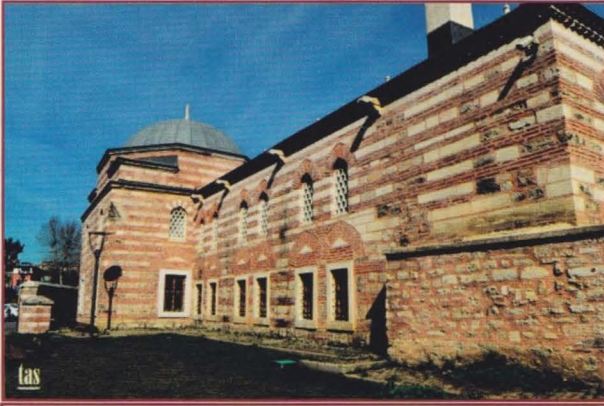
- İlmî Hayâtı ve Vazîfeleri -

Arapzâde Efendi, Kadızâde Efendi ve Gül Hoca Çelebi gibi devrinin âlimlerinden ders gördükten sonra 1556'da mülâzım^[1] oldu.

Ardından 40 akçe ile Eski İbrâhim Paşa Medresesi müderrisliğine tâyin edildi.

(Bkz.: Resim-1 ve 2)

[1]- "Mülâzım" medrese tahsîlini bitirip icâzet alanlar hakkında kullanılan bir tâbir olup atanmak için sıra bekleyen müderris ya da kadı adaylarına denir. Mülâzımlık müddetini dolduranlar ruûs imtihanına girerler, bunda muvaffak (başarılı) olanlar ibtidâ-i hâriç ruûsuyla müderris tâyin edilirdi. (Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 2/612)

2- Samatya'da Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin yanında bulunan İbrahim Paşa Medresesi'nin restore edildikten sonraki hâli

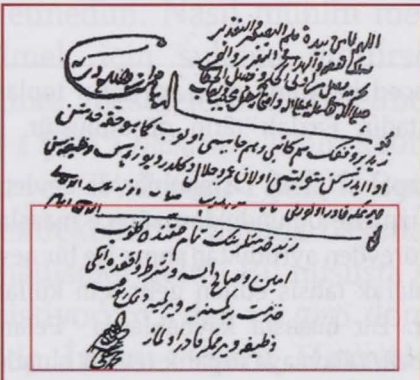
Daha sonra çeşitli medreselerde, bu arada Sahn-ı Semân, Yavuz Sultan Selim, Süleymâniye ve Edirne Selîmiye medreselerinde müderrislik yaptı.

1573 yılında Şam, 1575'te Bursa, kısa bir süre sonra Edirne, 1576'da İstanbul kadılığına tâyin edildi. 1577'de Anadolu, 1580'de Rumeli kazaskeri oldu.

Kısa bir mâzuliyetten sonra 1583'te Kâhire kadılığına getirildi.

- Şeyhulislâm Olması -

1587'de ikinci defâ Rumeli kazaskerliğine tâyin edildikten sonra **Şeyhulislâm Müeyyedzâde Abdülkâdir Efendi** (Rahimehullâh)ın, paranın değerinin düşürülmesiyle çıkan ve târihlerde Beylerbeyi

3- Bostanzâde Mehmed Efendi'nin hatt-ı desti (el yazısı) ile yazdığı bir fetvâ örneği (işâretli yer kendi yazısıdır).

"el-Cevâb: Allâhu Te'âlâ a'lem, Zeyd hizmetlerinin temâm hakkından gelip emîn ve sâlih ise şart-ı vâkıfta 'İki hizmet bir kimesneye virilmeye.' demek yoksa, vazîfe vir-memeğe kâdir olmaz.

Harrerehû el-fakîr Mehmed. Ufiye anhû."

Vak'ası olarak geçen olaylar sebebiyle azledilmesi üzerine 3 Nisan 1589'da şeyhulislâm oldu. (Bkz.: Resim-3)

Ancak üç yıl sonra azledildi. Kaynaklarda azil sebebi olarak Anadolu kazaskeri ve devrin tanınmış şâiri **Bâkî** ile aralarında çıkan bir tartışma gösterilir. (Bkz.: Resim-4)

Kaynaklarda belirtildiğine göre **Bostanzâde** kardeşi İstanbul Kadısı **Mustafâ Efendi**'yi Anadolu kazaskerliğine getirmek için **Bâkî** aleyhinde bâzı kadı-lara şikâyetler yaptırır. **Bâkî** de bir dîvan toplantısında şeyhulislâmı tertipçilik ve insafsızlıkla suçlar.

Bu konuşmadan haberdâr olan **Bostanzâde**, **Bâkî**'nin bâzı beyitlerinin küfrü mûcip olduğunu, azledilmediği takdirde kendisinin şeyhulislâmlığı bırakıp başka ülkeye gideceğini söyler. Bu durumdan rahatsız olan **3.Murâd Hân**, **Bostanzâde**'yi ve kardeşini azlederek şeyhulislâmlığa **Bayramzâde Zekeriyâ Efendi** (Rahimehullâh)ı getirir.

Azil sebepleri arasında, vakfiyesi gereği İstanbul Sultân Bâyezîd Medresesi'nde şeyhulislâmların ders vermeleri âdet olduğu halde **Bostanzâde** (Rahimehullâh)ın bunu uzun süre ihmâl edip derse gitmesi de gösterilmektedir.

Bostanzâde (Rahimehullâh) azledildikten hemen sonra aynı yıl içinde üçüncü defâ Rumeli kazaskerliğine getirilmiş, 11 Temmuz 1593'te de **Zekeriyâ Efendi** (Rahimehullâh)ın vefâtı üzerine yeniden şeyhulislâm olmuştur.

Bu ikinci şeyhulislâmlığı vefâtına kadar yaklaşık beş yıl sürmüştür. Böylece toplam olarak şeyhulislâmlıkta kaldığı süre yedi yıl, dokuz ay, yirmi sekiz gün tutmaktadır.

4-Dîvân sâhibi meşhûr Şâir Bâkî'nin Edirnekapı'daki kabri

- Vefâtı -

24 Şa'bân 1006'da (1 Nisan 1598) vefât eden **Bostanzâde** (Rahimehullâh) Şehzâde Câmii avlusunun caddeye bakan tarafına defnedilmiştir. (Bkz.: Resim-5)

Vefâtına:

وَفَاتِ بُوسْتَانِ

“Vefât-ı Bostân.” (h.1006)

terkîbi ve şu mısra ile târih düşülmüştür:

دَرْسِ عِلْمِكَ بُوزُلْدِي بُوسْتَانِي

5- Bostanzâde Mehmed Efendi'ye âit mezar şâhidesinin Fâzıl Ayanoğlu tarafından tespit edilen eski fotoğrafı, Milli Ktp. Yazmalar Koleksiyonu, Mûs 116-7-1, sh:8

“Ders-i ilmin bozuldu bostânı.” (h.1006)^[2]

Osmanlı Devleti'nde azledildikten sonra ikinci defâ şeyhulislâmlığa getirilen ilk kişi **Bostanzâde Mehmed Efendi** (Rahimehullâh)tır.

Mübâreke gecelerde minarelerde kandil yakılması âdeti onun zamânında çıkmış, şeyhulislâmlara düzenli olarak ve muayyen miktarda arpalık^[3] verilmesi de yine ilk defâ onun şeyhulislâmlığı döneminde gerçekleşmiştir.

- Şahsiyeti -

Bostanzâde (Rahimehullâh) **3.Mehmed Hân**'ın takdîrini kazanmış, bunun sonucu olarak kendisine otuz mülâzemet kontenjanı tanınmış, daha sonra şeyhulislâmlar için bu uygulama âdet olmuştur.

Devrinin siyâsî olayları ile de yakından ilgilenen **Bostanzâde Mehmed Efendi** (Rahimehullâh) başta **Hoca Sâdeddin Efendi** olmak üzere birçok tanınmış şahsiyetle ihtilâfa düşmüş bir kimsedir.

Nitekim **3.Murâd Hân**'ın cenâze namazını kıldırmak için **Sâdeddin Efendi** vezîr-i âzamdan izin almış, ancak geç kaldığından cenâze namazı **Bostanzâde** (Rahimehullâh) tarafından kıldırılmıştır.

[2] - Ebced hesâbına göre harflerin toplamı 1012 yapmaktadır. Fazlalı târih düşülmüştür.

[3] - “Arpalık” tâbiri Osmanlılar'da devlet memurlarına hizmette buldukları sürece maaşlarına ilâveten, görevden ayrıldıktan sonra ise bir nevi emekli maaşı olarak tahsîs edilen gelir için kullanılan bir ıstılahtır. Bu hususta kaynaklarda “Felan sancak ya da kazâ, felancaya arpalık tevcih olundu.” denilir ki bu cümle “O sancak ya da kazânın vâridâtundan (gelirlerinden) bir miktârı o zâta tahsîs edildi.” mânâsındadır. Devlet-i Aliyye döneminde böyle bir uygulamanın olması, ilme ve ulemâyaya verilen değeri göstermesi cihetinden oldukça şâyân-ı dikkattir! (İsam, İslam Ansiklopedisi, 3/392; Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 1/84-85)

6- Bostanzâde Mehmed Efendi'nin Şehzâde Câmiî harîmindeki kabir şâhidesi:

قد انتقل المرحوم سيد الفضلاء وسند العلماء، العالم
الرباني والفاضل الصمداني بقية الأسلاف الفهم
العلماء العظام شيخ الإسلام مفتي الأنام
مولانا محمد افندي بن المولى الفاضل البستان
إلى رحمة الله الملك المنان في ليلة الثالثة

Sâdeddin Efendi ve oğulları namazın tekrar kılınması için uğraşmışlarsa da mesele yatıştırılmıştır.

Nakledildiğine göre; **Bostanzâde Mehmed Efendi** (Rahimehullâh) Şam'da iken **Îsâvî** (Rahimehullâh)ın ilim meclisinde bulunduğu sırada şöyle anlatmıştır: "Mısır'da bulunduğum sırada, **İmâm-ı Şâfi'î** (Rahimehullâh)ın kabrini ziyâret etmeyi hiç ihmâl etmedim. Nasıl mühim meseleler arzedilmek için sultâna gidilirse, ben de mühim meselelerimi arz etmek için **İmâm-ı Şâfi'î** (Rahimehullâh)ın kabrine girdim ve: 'Ey **İmâm-ı Şâfi'î**! Burası senin memleketindir, burada başıma şöyle şöyle hâdiseler geldi. Bu hususta senden imdât istiyorum.' der ve geri dönerdim. Netîcede **İmâm-ı Şâfiî Hazretleri**'nin bereketiyle o işim hallolurdu."

Bostanzâde Mehmed Efendi (Rahimehullâh) âlim ve fâzıl bir zattı. Dilinde tutukluk vardı. Bu hususta hakkında şöyle denilmiştir:

"Lükneti (dilinde tutukluğu) var,
deme sakın bî vukûf,
Ayrılmaz tatlı dilinden hurûf."

- İlmî Eserleri -

Türkçe ve Arapça şiirler yazan **Bostanzâde** (Rahimehullâh)ın **Kânûnî Sultân Süleymân Hân** için yazdığı Arapça mersiye çok beğenilmiştir.

"İhyâü 'ulûmi'd-dîn"i "**Yenâbi'u'l-yakîn fî İhyâi 'ulûmi'd-dîn**" adıyla tercüme etmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi, Fâtih, no:2574'te 423 veraklık bir nushası kayıtlıdır.

"**Mülteka'l-ebhur**"u da şerhetmiştir ama eser günümüze ulaşmamıştır.

- Hayır Eserleri -

Ayrıca Koca Mustafa Paşa (Samatya) Hacı Kadın Caddesi'nde minâresi olmayan bir mescid yaptırmıştır ki maalesef bugün mevcut değildir.

Kaynaklar:

(İsam, İslam Ansiklopedisi, 6/311; Müstakimzâde Süleymân Se'âdeddîn, Devhatü'l-meşâyih, sh:23-24; Ahmed Sıdkî, Mu'cemü şüyûhi'i-İslâm fi'l-'ahdi'l-'Osmânî, 1/392-397; Nev'î Zâde 'Atâî, Hadâiku'l-hakâik fî tekmileti's-Şekâik, sh:410-413; Ayvansarâyî, Hadîkatü'l-cevâmî, 1/61-62; Tahsin Öz, İstanbul Camileri, 1/37; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i 'Osmânî, 1/133; İlmîyye Salnâmesi (haz. Seyid Ali Kahraman, Ahmed Nezih Galitekin, Cevdet Dadaş), sh:341-343, 730; Abdülkadir Altunsu, Osmanlı Şeyhülislamı, sh:41-42; Serhat Başar, Osmanlı Şeyhülislamı, sh:70-71; M.Orhan Bayrek, İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar, sh:67; İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, 5/117; Osmanlı Arşivi'nde Şeyhülislam Fetvaları, sh:12, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2015; Türkiye Diyanet Vakfı Fatih Şubesi, Fatih Camileri, sh:72-73; Solakzâde, Târih, sh:620-621; Na'imâ, Târih, 1/142-144)

İletişim adresi: hasan.kuduoglu@outlook.com

ÖMER FARUK KORKMAZ

MÜŞAHHAS BİR SAHAFİLİK ÖRNEĞİ

NÂSIRUDDÎN el-ELBÂNÎ -2-

Bu yazının ilk bölümü geçen ay yayımlanmıştı.

Fıkhî Konulardaki Problemler

Elbânî'nin problemleri sadece akâdevî mevzularla münhasır değil elbette. İlmi bir üstattan telakki etmemenin îras ettiği eksiklik, fıkhî konularda da kendisini gösteriyor Elbânî'de. Mesela bunlardan birisi Elbânî'nin kadınlar için altından kolye, bilezik gibi zinet eşyalarını caiz görmemesidir.¹ Oysa Hazreti Peygamber bunların; ümmetin kadınlarına helal olduğunu bildirmiştir.² İmam Beyhaki, İbn Abdilber gibileri de altından olan zinet eşyalarının kadınlar için helal olduğu noktasında ümmetin âlimleri arasında ittifak olduğunu nakletmektedirler.³

Abdullah el-Hererî'nin bizatihi kendisiyle münazara yaptığını söylediği başka bir mesele de Elbânî'nin günümüzdeki litre gibi bir şer'î ölçek olan "müd" kavramından yola çıkarak bir müdden fazla suyla abdest, beş müdden fazla bir suyla da gusül alınmasının caiz olmadığını savunmasıdır.

Elbânî'nin bu konudaki dayanağı ise Müslim'in Enes ؓ'ten naklettiği şu rivayettir: "(Resulullah) bir müdle abdest alır, beş müdde varacak miktardaki suyla da gusül alırdı."⁴

Oysa bu rivayette ölçüsü belirtilen sulardan daha ziyade bir miktarla abdest alınamayacağına vurgu yapılmamaktadır. Ne var ki yazının başından bu yana dikkat çekmeye çalıştığımız Elbânî'nin isti'cal tavrı bu konuda da tebârüz etmiş ve kendisini bu karara varmaya sürüklemiştir.

Zannımızca Elbânî bu karara, konu hakkındaki sair rivayetleri değerlendirmeksizin varmıştır. Çünkü mevzuyla ilgili diğer rivayetlere baktığımızda Hazreti Peygamber ؐ'in sadece mezkûr Enes rivayetinde belirtilen miktarla abdest veya gusül almadığı gözlemlenmektedir.

Abdullah el-Hererî'nin bizatihi kendisiyle münazara yaptığını söylediği başka bir mesele de Elbânî'nin günümüzdeki litre gibi bir şer'î ölçek olan "müd" kavramından yola çıkarak bir müdden fazla suyla abdest, beş müdden fazla bir suyla da gusül alınmasının caiz olmadığını savunmasıdır.

Elbânî'nin bu konudaki dayanağı ise Müslim'in Enes رضي الله عنه'ten naklettiği şu rivayettir: "(Resulüllah) bir müdle abdest alır, beş müdde varacak miktardaki suyla da gusül alırdı."

Oysa bu rivayette ölçüsü belirtilen sulardan daha ziyade bir miktarla abdest alınamayacağına vurgu yapılmamaktadır. Ne var ki yazının başından bu yana dikkat çekmeye çalıştığımız Elbânî'nin isti'cal tavrı bu konuda da tebârüz etmiş ve kendisini bu karara varmaya sürüklemiştir.

Zira İbn Hibban rivayetine baktığımızda orada geçen ifadelerden Hazreti Peygamber ﷺ'in Elbânî'nin istidlal ettiği hadisten daha fazla bir miktarla abdest aldığı görülmektedir.⁵

Bütün bunlarla birlikte İbnu'l-Münzir "el-Evsat"ında⁶ abdestte bir müdde, gusülde bir sa'a dikkat etmenin lazım olmadığı noktasında ümmetin icmâ'ının olduğunu söylemektedir. Lakin yukarıda dipnotta naklettiğimizi bu mahalde tek-raren hatırlamakta fayda var: Elbânî'nin ilim anlayışında cumhura tabi olmak yoktur. İmam Tahavî'nin "ters düşmek, şaz kalmak ve ayrılmaktan sakınıyoruz" şeklindeki ifadesine not düşen el-Elbânî, böyle bir zorunluğun olmadığını, kitapta veya sünnette cumhura uyma şeklinde bir düsturun yer almadığını ifade etmektedir.⁷

Aynı tavrından neş'et eden bir yanlışlığın altına da teravih namazının on bir rekâtta fazla kılınamayacağını iddia etmekle imza atmıştır.⁸

Bu iddiasını da teyit etmek adına Hazreti Peygamber ﷺ'in hiçbir zaman bu namazı on bir rekâtın üstüne çıkartmadığını söylemiştir.

Elbânî bu iddiayı da ortaya atarken konu hakkında gelen Hazreti Aişe (*Radı-yallahu anha*) rivayetine bakmıştır sadece. Oysa aynı mevzuyla ilgili rivayetlerin bir kısmı bunun gayrısını da ifade eder mahiyettedir.⁹

İşte, Elbânî bu noktada da ümmetin onca asırdır tevarüs etmiş icmâ'ını hiçe sayarak kimsenin savunmadığı böyle bir görüşün müdafii olabilmıştır.

Elbânî'ye göre bunların hiçbirisinin önemi yoktur. Çünkü yine ulemanın bir görüşün doğruluğunu test etme noktasındaki genel telakkisine aykırı olan "hak teaddüt etmez" şeklindeki kaideyi ihdas eden de odur.

Elbânî'nin şüzûzâtından birisi de tes-pih aleti ile ilgili olan görüşleridir.¹⁰ "Sil-siletu'l-ehâdîsi'd-da'ife ve'l-mevdû'a"

isimli eserine 83 no.lu “Sübha/tespih aleti ne güzel tespih edicidir” şeklindeki rivayeti inceleyen Elbânî konu hakkında vârid olan sair hadisleri de taraflı bir şekilde değerlendirerek tespihle ilgili görüşlerini şöyle sıralar:

Tespih Hazreti Peygamber ﷺ döneminde olmadığı için bidattir. Hazreti Peygamber ﷺ’in sünneti ve yoluna da muhaliftir. Ayrıca tespih hakkında söylenen “Allah Teâlâ’yı tespih aletiyle zikretmediğimizde o zaman sayılar karışır.” şeklindeki savunmanın da başka bir bidatten neşet ettiğini belirtir. O bidatte Allah’ı sayılı birtakım zikirlerle tespih etme bidatıdır.

Tespih çekenlerin genelde bunu gaflet üzere yaptıklarını, kimilerinin tespihini boynuna astığını ve kimilerinin de tespih çekerken selam dahi almadığını söyleyen el-Elbânî tespihin parmaklarla zikretme sünnetini de ortadan kaldırdığını ifade eder.¹¹

Bunların dışında Elbânî’nin fikhî konulardaki şaz görüşleri şöyle sıralanmaktadır:

- Birinci cemaat bittikten sonra aynı mescitte ikinci bir cemaatin yapılması caiz değildir.¹²
- Mescitlerde ezan için minareler dikilmesi bidattir.¹³
- Mescitte mihrabın bulunması bidattir.¹⁴
- Cuma namazında hutbe okuyan hatibin cihat eden mücahitler veya sınırlarda nöbet bekleyenlere dua etmesi caiz değildir.¹⁵
- Kişinin her cuma günü anne babasının kabrini ziyaret etmesi caiz olmayıp bidattir.¹⁶

• Muhtazar olan ölünün yanında Yasin Sûresi’nin okunması caiz değildir.¹⁷

• Ölüye Fâtiha okumak, okunmasını istemek bidattir ve kıraat edilen şeyin sevabı ölüye ulaşmaz.¹⁸

• Kişi öldüğünde kabrin yanında cenaze sahiplerine taziye verilmesi, bunun için bir divan düzenlenmesi ve bunun üç günle sınırlandırılması caiz değildir.¹⁹

• Bir insanın yemeğe başlarken “Bismillahirrahmanirrahim” demesi caiz değildir. Bilakis “bismillah” demeli buna herhangi bir şeyi ziyade etmemelidir.²⁰

Elbânî’nin şaz kaldığı ve içlerinden kimilerinin ilk okuduğunda garipsendiği fetvaları sadece bunlar değil tabi.²¹

Aslına bakıldığında tüm bu fetvaların isti‘câl ruhuyla verildiği ve nasların sadece zahirlerine bakarak peşinen hükme gidildiği çok açık bir şekilde gözüküyor. Bu da kendisinin fikhî bir üstattan almış olmamasından kaynaklanmaktadır.

Usûlu’l-iftâ kitaplarımız Tabakatu’l-fukahayı sıralarken ictihat veya tahric-temyize muktedir olamayanları son sıradaki mukallid-i mahz derecesine koyarlar.

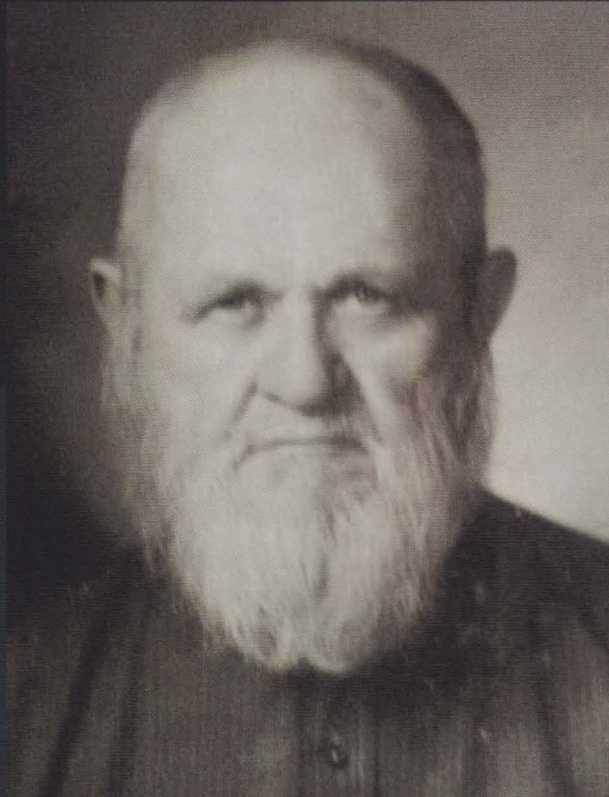
Bunlar fikhî anlamda sağını solundan ayıramayan, zayıfı sahihten ayırt edemeyenlerdir. İbn Âbidin bu tabakayla ilgili “Veyl olsun bunlara ve bunları taklit edenlere” demektedir.²²

Elbânî’nin Fetâvâsında takındığı tavra bakılacak olursa o, kendisini ictihat erbabından görmekte ve fetvalarını herhangi bir müçtehidin kavlini aktarmaksızın direkt olarak âyet ve hadislerden istinbatta bulunarak vermektedir.

Fetvâ vermenin zavâbıtını inceleyen usul kitapları, Müftî'nin haiz olması gerektiği şartları da anlatırlar. Çünkü fetva vermek Hazreti Peygamber ﷺ'in makamına geçmek demektir. Onun için ilmî anlamdaki kifayetin yanı sıra müstefînin hali, örfü, zamanın şartları, umum-i belvâ vb. gibi şeyleri de göz önünde bulundurması gerekir.²³

Bunların yanında bir de müftî adına elzem olan şart fıkhi bir üstattan telakki etmiş olmasıdır. Yani fetva veren kişinin ucu Hazreti Peygamber ﷺ'e varan bir silsileyle mücâz bir kişi olması gerekir.

Makalemizin baş taraflarında aktardığımız Ahmed b. Hanbel'in sözünü tekrardan hatırlayalım: "Kişinin elinde Resulullah Aleyhissalatü vesselam'ın sözlerinin, sahabe ve tabiinin ihtilaflarının bulunduğu kitaplar olsa ehl-i ilme bunların hangisinin alınması gerektiğini soruncaya dek dilediğini seçip tercih ederek amel etmesi veya hüküm vermesi caiz değildir."²⁴

Nâsiruddîn el-elbânî

Abdullah b. Mübarek'in söylediği "Kadılıkla imtihan edildiğinde esere ihtimam göster" şeklindeki söz bu durumu çok da güzel izah eder mahiyettedir. Bu sözün manasını anlayabilmek için sözün söylendiği hadiseyi zikrederim: Abdullah b. Mübarek, Ali b. Hasen b. Şakik'e "Kadılıkla imtihan edildiğinde esere ihtimam göster" deyince Ali, Ebu Hamza es-Sükkerî'nin yanına gider ve bu sözün ne anlama geldiğini ve eserin ne demek olduğunu sorar. O da kendisine "Bunun manası senin bana gelip de benim sana A'meş- İbrahim- Alkame- Abdullah b. Mesud yoluyla Hazreti Peygamber ﷺ'den falanca hadisi nakletmem ve senin de bununla amel etmen veya hüküm vermendir.

Ve Yarın kıyamet gününde bundan mesul olursan işi bana, benim A'meş'e, A'meş'in İbrahim'e, İbrahim'in, Alkame'ye, Alkame'nin Abdullah b. Mesud'a, onun da Resulullah'a havale etmesidir" şeklinde cevap verir.²⁵

Peki Elbânî için böyle bir durumdan bahis yapılabilir mi? İncelediğimiz kaynaklar Elbânî'nin hocadan (bir kısmını babasından) okuduğu ilimlerin belağat seviyesinde son bulduğunu ve bundan sonrasını kitaplardan telakki etmek suretiyle elde ettiğini bildirmektedirler.

İfade ettiğimiz gibi usul-i iftâ kitapları da fıkhi üstattan almayan kişilerin fetva vermesinin doğru olmayacağını ifade etmektedirler. Garip olan şu ki Mezhebin birtakım kitaplarını okuyarak fıkhi elde eden kişilerin müftülük sıfatını haiz olmayacağını söyleyen²⁶ Ahmed b. Hamdan el-Harranî'nin "Sıfatu'l-fetvâ ve'l-müftî ve'l-müstefî"si üzerine tahric ve ta'lik çalışması yaparak basan da Elbânî'nin ta kendisidir.

Elbânî'nin Hadisçiliği

Nasıruddin el-Elbânî'ye yöneltilen tenkitlerin en fazla yoğunluk teksif ettiği alanın kuşkusuz hadis alanı olduğunu söyleyebiliriz. Elbânî'nin hadislerle uğraşiyor veya en azından o sahaya daha fazla ağırlık veriyor olmasından kaynaklanan bu durum Elbânî adına da gayet doğal gözükmektedir. Muarızları kimi zaman hadis alanındaki hususi bir mevzuyla ilgili müstakil risale çapındaki eserlerle reddetmişlerdir görüşlerini²⁷, kimi zamansa hadis ilmi alanındaki dirayet zaafına yönelik ciltli kitaplar yazarak.²⁸

Muarızları kendisini daha çok sahafî olması yönüyle eleştirmişlerdir. Yapılan eleştirilere göre Elbânî ufak yaşta Elbanyâ'dan babasıyla arap diyarına gelerek Dımeşk'e yerleşmiştir. Dördüncü sınıfa kadar okumuş, ders görmüştür. Bundan sonraki süreçte babası kendisine Kur'an-ı Kerim'in okunuşu, tecvid, Sarf ilimlerini okutarak nebzen de Hanefî fıkhı okutmuştur. Sonrasında babasının arkadaşlarından Said el-Burhânî'den Hanefî fıkıh kitaplarından Merâkî'l-felâh'ı ve biraz da belağat okumuştur.²⁹ Bunun dışında onun Muhammed Behcet el-Baytar'ın derslerine de devam ettiği belirtilmektedir.³⁰

Elbânî'nin hadislerle iç içe olması Şam'da bulunan el-Mektebetu'z-Zahîriyye'deki mahtutları incelemesiyle olmuştur. Elbânî buradaki bir odaya kapanarak kendisini kitapların incelenmesi ve mütalaasına vermiştir. Hadiste ki birikimi buradaki mütalaalardan kesp ettikleridir. Burada elde ettiği birikimi, Elbânî'yi kimi zaman kendisini bazı hadis imamlarına denk görme raddesine götürmüş bu sebeple onları tenkit etmiş

ve sahih dediklerine zayıf, zafif dediklerine sahih demek gibi birtakım vartalara düşürmüştür.³¹

Hind diyarının meşhur muhaddislerinden Habiburrahman el-A'zamî, Elbânî hakkında yazdığı "el-Elbânî ahtâuhû ve şuzûzuhû" isimli eserinde Elbânî'nin tenkit etmekte çok cesur davrandığını ve bu sebeple kimi zaman Buhari veya Müslim gibi hadis sahasının otoritelerini bile çok basit bir şekilde tevhin edebildiğini söylemektedir.

el-A'zamî'ye göre Elbânî bu tavrıyla kendisinin meblağ-ı ilmîsini bilmeyen kişileri etkileyip bu kişilerin onu çok büyük bir hadis üstadı zannetmelerini sağlamaktadır. Öyle ki bazı kere Elbânî hadisle alakalı söylediği bir şey için okuyucusuna "bunu ganimet bil! Bu bilgiyi başka bir yerde bulamazsın" gibi cümleler kurarak hadis alanında otoriterliğini ispata çalışmaktadır.³²

Nâsır el-Elbânî hiç şüphesiz bu tavrıyla kendisini takip eden, seven, takdir eden kitleyi ciddi anlamda etkilemeyi başarmıştır. O kadar ki onlar kendisini "muhaddisu'l-asr, ferîdu'l-asr" gibi sıfatlarla nitelendirmektedirler. Gerek hadis sahasında ve gerekse de diğer fenlerde ona karşı ret hüviyeti taşıyan eserleri mütalaa etmeyi dahi fuzle addederek bu çalışmalarını iftira yaftasıyla perdelemek istemektedirler. Bu kitle daha ziyade İbn Teymiyye, İbnu'l-kayyim ve Muhammed b. Abdilvehhab ekolünden etkilenen kişilerdir. Çünkü Elbânî'nin de tesirlendiği ve büyük oranda görüş paralelliği bulunduğu isimler bunlardır.³³ Elbânî'nin etkisinde kalan bu zümre kendisine yönelik reddiye mahiyetindeki çalışmalarını da cevapsız bırakmamışlardır.³⁴

Mukallitleri tarafından “Asrın muhaddisi” şeklinde nitelenen el-Elbânî’nin hadis ilminde kaynaklara vakıf birisi olmadığını söylemek elbette ki hakkaniyete yaraşmaz.

Elbânî kaynakları incelemiş, bu uğurda çaba sarf etmiş ve birçoklarının göstermediği bir gayret göstermiştir. Burası müsellem. Ancak hadis ilmiyle ilgili dirayet kısmında Elbânî’nin çok da iyi olmadığı ortaya koyduğu eserlerden belli olmaktadır.

Bu söylediğimizi Hasan b. Ali es-Sekâf’ın “Tenâkuzâtü’l-Elbânî”sini muka-yeseli bir okumaya tabi tutan her gayrı mutaassıb kişi görecektir. Hele bir de Mahmud Said Memduh’un te’lif ettiği “el-Beyan ve’t-Ta’rîf”i okuyanlar Elbânî’nin dirayetu’l-hadis konusunda hayli eksik olduğunu rahatlıkla gözlemleyeceklerdir.

Hayli eksik tabirini kullanmamız, Elbânî’nin tahkiklerindeki kendisini hadis ilminde Hatip el-Bağdâdî, İbnu’s-Salah, İbn Hacer gibi hadis otoritelerinden sayma, onları kolayca hataya nispet edebilme gibi tavırlarına nispetledir. Hâdiseye bu çita üzerinden bakacak olursak Elbânî’nin sözü edilemeyecek derecede eksiklikle malul olduğunu gönül rahatlığıyla söyleyebiliriz.

Hadisenin aslına bakıldığında gerçekten de el-Elbânî bir kısım hadislerin bazı kaynaklarda yer aldığını söylemesine rağmen o hadisi mezkûr kaynakta bulamıyorsunuz. Mesela o “Sıfatu’s-salat” isimli eserinde Vail b. Hücr’ün teşehhüdde parmağın kaldırılmasıyla ilgili rivayetin Ebu Davud’da olduğunu söylemesine

rağmen Ebu Davud’da böyle bir rivayet yoktur.³⁵

Elbânî’nin dirayet yönündeki eksikliği kimi zaman da bazı meşhur kaynaklarda yer alan hadisler için “bu hadisin isnadına vakıf olamadım” demesi şeklinde tezâhür etmektedir.

Hadis ilminde bırakın muhaddisu’l-asr olmayı, muhaddis olan birisi için dahi söz konusu olamayacak bu durum Elbânî gibi mukallitleri tarafından hadis alanının bir numarası olarak görülen birisinden nasıl sâdir olabilir? Çünkü biz biliyoruz ki hadis hafızları Kur’an hafızının Kur’anı ezberlemesi ve ayetlere vakıf olması gibi hadislerle muttalidirler.³⁶

Buna göre bizler Kur’an da geçen bir ayeti bilmediğini, bulamadığını, hiç karşılaşmadığını söyleyip aynı zamanda da hıfzının sağlam olduğunu iddia eden kişinin durumunu doğal karşılayabilir miyiz?

Elbânî hadis sahasındaki dirayet eksikliklerine “Bazı râvileri bir kısım yerlerde cerh edip başka yerlerde taz’îf etmek, bazı hadislerle kimi yerlerde sahih derken farklı bir yerde aynı hadise mevzu, zayıf vs. gibi hükümler vererek devam etmektedir.

Bizim bunların tamamını makale çapındaki bir çalışmaya sığdırmamız mümkün değildir. Zaten bu makalenin maksadı da buna matuf değildir.

Netice

Makaleyi kaleme alışımla maksadımız Nâsiruddin el-Elbânî’nin ilme yönelik hiçbir hizmetinin olmadığı,³⁷ yaptığı yanlışlarda ve eleştirildiği konularda kasıtlı bir şahsiyet olduğunu ispat etmek tabi ki değildir.

Maksadımız ilmî seviyesi itibarıyla ancak “talibu’l-hadis” yahut “muhibbu’l-hadis” ünvanına layık görülmesi gereken bir şahsiyetin olduğundan çok daha fazla gösterilerek “Muhaddisu’l-asır” gibi lakaplarla abartıldığını nebzeten de olsa ifade edebilmektir.

Makale, Elbânî’nin bütün şaz görüşlerini ifade etme ve tüm yanlışlarına değinme maksadı taşımadığı için doğal olarak böyle bir iddiamız da söz konusu olamaz. Biz bu makale ile Elbânî’nin bir kısım hatalı görüşlerine işarette bulunmayı kastetmiş bulunuyoruz. Onun için mezkûr görüşlerine yönelik tenkit boyutuna da değinmediğimiz görülecektir.

Kısacası el-Elbânî ilmî sahada gösterildiği konumda olmayan birisidir. Bunun için husûsen akidevi noktalardaki görüşleri ve hadis alanındaki tespitlerine müteyakkız bir edayla yaklaşılmalıdır. Aksi takdirde kör taassubun aşıladığı kabulcü tavırla yaptığımız Elbânî okumalarında bünyeye zararlı şeyleri idhâl etmiş oluruz.

Ve minallahi’l-hidâye ve’t-tevfîk...

Notes

1 Mustafa b. el-Adevî’nin *Câmi’u ahkami’n-nisâ*’sındaki Ebvâbu’l-libâs zımında bulunan bu konuyla ilgili bölümü Elbânî’ye red için “*el-Müenneq fi ibâhati tahalli’n-nisâi bi’z-zehebi’l-muhallak ve gayri’l-muhallak*” ismiyle ayrı bir risale halinde neşretmiştir. Mektebetu’t-arafeyn, Tâif, 1990, B.II

2 Tirmizi, Ebvâbu’l-libâs, no:1720

3 Beyhaki, *es-Sünenü’l-kübrâ*, IV/142, İbn Abdilber, *el-İstizkâr*, Daru’l-kütübi’l-ilmîyye, Beyrut-Lübnan, 2010, Beyrut-Lübnan, 2010, B.III, VIII/304

4 Müslim, Kitabu’l-hayz, no:325

5 İbn Hibbân, Kitabu’t-tahâre, No: 1190

6 İbnu’l-Münzir, *el-Evsat*, I/361, Hererî, a.g.e., s. 108

7 Nasiruddin el-Elbânî, *el-Akîdetu’t-Tahâviyye*, s. 48

8 Nasiruddin el-Elbânî, *Fetâvâ’l-elbânî*, s. 315 vd.

9 Mesela bkz. Ebu Avane, *Müstahrec*, No: 2332, Buhari, Kitabu’l-vitr, No: 946, Müslim, Salatu’l-müsafirin, No: 749, Beyhaki, *es-Sünenü’l-kübrâ*, No: 5011

10 Muhammed Said Memdûh’un sırf bu tespîh konusuyla ilgili Elbânî’ye “*Vüsûlu’t-tehânî bi isbâti sünniyyeti’s-sübha ve’r-red ale’l-Elbânî*” isimli bir eseri vardır. Mutlaka mütalaa edilmelidir. (Daru’l-imâmî’r-Revvâs, 2007, B.V) Ayrıca, tespîh ale-tiyle ilgili takınılması gereken doğru tavır görmek için İmam Suyûtî’nin “*el-Hâvî li’l-fetâvâ*” içerisindeki “*el-Minha fi’s-sibha*” sı (Daru’l-kütübi’l-ilmîyye, Beyrut-Lübnan, 2010, B.II, II/3), Abdülhay el-Leknevî’nin Resaili içerisindeki “*Nüzhetu’l-fikr fi sübhati’z-zikr*” (İntişârâtü Şeyhi’l-İslam Ahmed Cam, c. II)’i incelenmelidir.

11 Nasiruddin el-Elbânî, *Silsiletu’l-ehâdîsi’d-da’îfe ve’l-mevdû’a*, Mektebetu’l-meârif, Riyat,1992, B.I, I/184-193

12 Nasiruddin el-Elbânî, *Temamu’l-minne*, Daru’r-râye, Riyat, B.V, s. 155

13 Nasiruddin el-Elbânî, *el-Ecvibetu’n-nâfi’a li es’ileti lecneti mescidi’l-câmi’*, s. 18 el-Mektebu’l-İslâmî, Beyrut, B.II

14 Nasiruddin el-Elbânî, *Silsiletu’l-ehâdîsi’d-da’îfe*, B.II, Mektebetu’r-riyat, I/641 No: 448

15 el-Elbânî, *el-Ecvibetu’n-nâfi’a li es’ileti lecneti mescidi’l-câmi’*, s. 72

16 Nasiruddin el-Elbânî, *Ahkâmu’l-cenâiz ve bida’uhâ*, el-Mektebu’l-İslâmî, Beyrut, s. 258

17 el-Elbânî, *Ahkâmu’l-cenâiz ve bida’uhâ*, s. 243

18 el-Elbânî, *Ahkâmu’l-cenâiz ve bida’uhâ*, s. 256-57-59

19 el-Elbânî, *Ahkâmu’l-cenâiz ve bida’uhâ*, s. 255

20 Nasiruddin el-Elbânî, *Silsiletu’l-ehâdîsi’s-sahîha*, Mektebetu’l-meârif, Riyat No: 346, I/681,

21 Yukarıda serdedilen fetvaları ve daha fazlası için bkz. Adil Kâzım Abdullah, *el-Mudhiku’l-mübki min fetâva’l-Elbânî*, Daru vadi’s-selâm, 2009, B.I

22 İbn Âbidîn, *Şerhu ukûdi resmi’l-müftî*, el-Mek-

tebetu'l-ezheriyye, Mısır, 1432, B.I, I/40-41

23 Muhammed Cemâluddin el-Kasımî, *el-Fetvâ fi'l-İslâm*, Daru'l-kütübî'l-ilmîyye, Beyrut-Lübnan, 1986, B.I, s. 79

24 İbn Kayyimi'l Cevziyye, *İ'lâmü'l-Muvakki'in*, I/ 44 Daru's-Saade

25 Ebubekir Ahmed b. Mervan ed-Dîneverî, "*el-Mü-câlese ve Cevâhiru'l-İlim*", II/ 205, no:326, Daru İbn Hazm, Beyrut-Lübnan, 1419

26 Ahmed b. Hamdan el-Harranî, *Sıfatu'l-fetvâ ve'l-müftî ve'l-müstefî*, *Menşûrâtu'l-mektebi'l-İslâmi*, 1381, B.I, s. 27

27 Bu kısma örnek olarak Abdullah Ğumârî el-Mağribî'nin, *Cüz'un fihî'r-red ale'l-Elbânî*"si, Abdülaziz el-Ğumari'nin "*Neksu'n-nâkis*"i, İsmail el-Ensârî'nin "*Tashih-u hadis-i Salati't-terâvih 'iş-rîne rek'aten*"i, "*İbâhatu't-tehallî bi'z-zehebi'l-muhallak li'n-nisâ*"ı, Bedruddin ed-Dımeşkî'nin "*Envâru'l-mesâbîh alâ zulumâti'l-Elbânî fi salâti't-terâvih*"i ve Hassan Abdü'l-Mennân'ın "*Hivâr me'a'l-Elbânî fi münâkaşatin li hadisi'l-İrbâz b. Sâriye*"si...

28 Bu reddiyelerin bir kısmını şöyle sıralayabiliriz: Habiburrahman el-A'zamî, "*el-Elbânî ahtâuhû ve şuzûzuhû*"sü, Abdullah el-Ğumârî'nin "*İrgâmu'l-mübted'i'l-ğabî*"si, Ebu'l-fazl İbnu's-sıddîk'ın "*el-Kavlu'l-mukni' fi'r-reddi ale'l-Elbânî el-mübtedi*"si, Ahmed Abdülgafur Attar'ın "*Veyleke âmin tefnîdu ba'zi ebâtîli Nasır el-Elbânî*"si, Mahmud Said Memduh'un "*Tenbîhu'l-müslim ilâ te'addi'l-Elbânî alâ sahih-i Müslim*"i, ve "*et-Ta'rîf bi evhâmi men kasseme's-sünene ilâ sahihin ve da'îf*"i ve "*Vusûlu't-tehânî*"si, İsmail el-Ensârî'nin "*Ta'akkubât alâ silsileti'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*"sı, Hasan b. Ali es-Sekkâf'ın "*Tenâkuzatu'l-elbânî*"si, Es'ad Sâlim Teyyim'in "*Beyânu evhami'l-Elbânî*"si, Abdullah el-Hereri'nin "*et-Ta'akkubu'l-hasîs alâ men ta'ane fi ma sahha mine'l-hadis*"i ve "*Nusretu't-ta'akkubi'l-hasîs alâ men taane fi ma sahha mine'l-hadis*"i...

29 Adil Kâzım Abdullah, *a.g.e.*, s. 9

30 İbrahim Hatipoğlu, Nasıruddin el-Elbânî mad. D.İ.A, XXXII/403, 2006, İstanbul

31 Abdullah Ğumârî el-Mağribî, *Cüz'un fihî'r-red ale'l-Elbânî*, Daru'l-meşâri', 2004, B.II

32 Habiburrahman el-A'zamî, "*el-Elbânî ahtâuhû ve şuzûzuhû*", I/9

33 Elbânî'nin Selefî camiaya olan sempatisi M. Reşit Rıza'nın "Mecelletu'l-menâr"daki yazılarını okumasıyla başlamıştır.

34 Bunlardan elimizde bulunanlar şunlardır: Selim el-Hilâli-Ali Hüseyin Ali Abdülhamid'in "*er-Reddu'l-ilmî alâ Habibi'r-Rahman el-A'zamî*" isimli iki ciltlik çalışma. (el-Mektebetu'l-İslâmiyye, Amman, Ürdün, 1404, B.I. Bu eser Habiburrahman el-A'zamî'nin "el-Elbânî ahtâuhû ve şuzûzuhû" isimli esere ret olarak yazılmıştır. Ali b. Hasen b. Ali'nin "*er-Reddu'l-burhânî fi'l-intisârî li'l-allâmeti'l-muhaddisi'l-imâm eş-Şeyh Muhammed Nasıruddin el-Elbânî*"si, Amr Abdülmün'im Selim'in "*Difâen ani's-Selefiyye*"si..., Mektebetu's-Sahâbe-Mektebetu't-tâbi'in, 1999, B.IV

35 Hasen b. Ali es-Sekkâf, *Tenâkuzâtu'l-Elbânî*, I/18-19

36 Bundan dolayıdır ki bir hadis hafızı herhangi bir rivayet hakkında "Ben bunu bilmiyorum" deyip de o hadisi bildiğini söyleyen başka bir hadis hafızı kendisine itiraz da bulunmadığı sürece sırf bu sözü dahi hadisin mevzu olması için yeterli bir gerekçe olabilmektedir. Bkz. Abdülfettâh Ebû Gudde, *el-Masnû' fi ma'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû'*, Daru'l-beşâiri'l-İslâmiyye, 2005, B.VI, s. 45

37 Yeri gelmişken Elbânî'nin çalışmalarından bir kısmını şöyle sıralamamız mümkündür: "*et-Ta'lîkatü'l-hisân alâ sahih-i İbn Hibbân*" (12 cilt), "*et-Ta'lîkâtu'r-radiyye ale'r-Ravdati'n-nediyye*" (3 cilt), "*Silsiletu'l-ehâdisi's-sahîha*" (7 cilt), "*Silsiletu'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a*" (14 cilt), "*Za'îfu'l-edebi'l-müfred*", "*Sahîhu't-terğîb ve't-terhîb*" (3 cilt), "*Za'îfu't-terğîb ve't-terhîb*" (2 cilt), "*Muh-tasaru sahihi'l-buhârî*" (4 cilt), "*İrvâu'l-ğalîl fi tahkik-i fi tahrîc-i ehâdis-i Menâri's-sebil*" (9 cilt), "*Sahîhu'l-Câmi'i's-Sağîr ve ziyadetuhû*", "*Sahîhu'l-edebi'l-müfred*", "*Difâ' ani'l-hadîsi'n-Nebvî*", "*Vucûbu'l-ahz bi hadisi'l-âhâdi fi'l-akîde*", "*Nasbu'l-menâcîk li nesf-i kıssati'l-ğarânîk*", "*Ğâyetu'l-meram fi tahrîc-i ehâdisi'l-helali ve'l-harâm*", "*Ulûmu'l-hadîs*", "*Sıfatu salâti'n-nebiy*", "*Hutbetu'l-hâce*", "*Cilbâbu'l-mer'eti'l-müslime*", "*Temâmu'l-minne fi't-talîk-i alâ fıkhî's-sünne*", "*Telhîsu ahkâmî'l-cenâiz*", "*Tahrîcu ehâdis-i müşkileti'l-fakr*", "*Tahrîcu ehâdisi fedâili's-Şâm*", "*ez-Zebbu'l-ahmed an müsnedi'l-imam Ahmed*", "*el-İsrâ ve'l-mi'râc ve zikru ehâdisihâ*", "*İzâletu'd-dehşi ve'lveleh*", "*el-Ecvibetu'n-nâfi'a an es'ileti lecneti'l-câmi'a*...

İlm-i Hâl

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA
FIKİH KURULU

DİNİMİZDE ÂİLE

Allah Teâlâ'ya hamd, Resulüne, al ve ashabına salat-u selam olsun.

Yaratılmışların en şerefli insanıdır. Üzerinde yaşadığımız şu dünyada canlı cansız ne varsa hepsi onun için yaratılmış, onun emrine amade kılınmıştır. İnsan nesli kıyamete kadar devam edecektir. Burada önemli olan bu neslin, yüce dinimiz İslam'ın öngördüğü şekilde devamının sağlanmasıdır.

Allah Teâlâ'nın Âdem ve Havva'yı (*Aley-himesselam*) yaratmasıyla aile olgusu başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. En ilkel toplumlardan itibaren ailenin var olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Aile, insanın dünyaya gözünü açtığı anda kendisini içinde bulduğu ve iletişime geçtiği ilk toplumsal birimdir. İnsanlar yaşamlarını bu en temel birlik içinde başlatır ve sürdürürler. Aile, insanın tabii olarak içinde yaşama ihtiyacı duyduğu

ve sorumlu olduğu ilk topluluktur.

Kur'ân-ı Keriminde hitap; bazen devlete/toplumsal iradeye bazen aileye bazen de bireye yapılır. Mükellef, kendisiyle muhatap tutulduğu ve yetkisinde olan şahıslara dair sorumluluklar üstlenir.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. O ateşin başında gayet katı, çetin, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan melekler vardır.**

Tahrir/6

Bu ayet-i kerimede, insanın önce kendini İslami yaşantı içerisinde koruma altına alıp velayeti ve yetkisi altında bulunan ailesi için de aynı yaşamı temin edip onları da ateşten korumakla yükümlü olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Toplumun ve milletin çekirdeği olan aile, topluma kazandırılacak gelecek kuşakların niteliğini belirleme açısından çok büyük önemi haizdir. İnsan karakteri ve davranışları içinde yaşadığı aile ortamında şekillenir. İnsan, sıvı gibidir, içerisine girdiği kabın şeklini alır” buyuran İmam Rabbânî “sadıklarla beraber olmayı” emreden ayet-i kerimeye istinaden kurulan sağlam ve imanlı ailelerin bu dünyadaki imtihanı başarmak ve saadeti elde etmek için en dar toplumdan en geniş topluma kadar insanın daima sadıkların içinde kaldıkça sadık olabileceğine işaret eder. Bu nedenle aile yaşamı ve aile bireylerinin davranış ve ilişkileri ne kadar düzenli ve sağlıklı olursa, topluma kazandırılacak gelecek kuşaklar da o denli sağlıklı ve topluma yararlı kişilerden oluşur. Bireyle toplum arasında mükemmel bir doku teşkil eden sağlıklı aile, aynı zamanda bir ulusun gücünü de gösterir.

Aile, hak veya batıl olan tüm dinlerde toplumun en önemli parçası olarak kabul edilmiştir. Özellikle İslamiyet aileye büyük önem atfetmiş, hak, hukuk ve vazifeleri detaylı olarak bildirmiştir. Hatta Peygamber Efendimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’in bu hükümleri her yönüyle açıklayıcı olması için birden fazla evlenmesi ilahi hüküm olmuştur.

Her insan bir aileye mensuptur ve o ailenin sorumluluklarını taşır. Ailenin bireyleri şekillendirme özelliği, kişinin gelişimini etkileyen en önemli unsurdur. Bireyin ilk sosyalleşmesi aile içerisinde gerçekleşir ve birey, içinde yetiştiği ailenin özelliklerini benimser. Aile gruplarının toplumu oluşturduğunu düşünürsek bireylerin özelliklerinin toplumu doğrudan etkilediğini görürüz.

Bu durumda sağlıklı bir aile ortamı sağlıklı bir toplumun oluşmasında büyük rol oynar. Aile evrenseldir, duygusal bir temele dayanır, ailenin şekillendirme özelliği vardır, ailenin kapsamı sınırlıdır ve sosyal yapıda çekirdek özelliği taşır, üyelerinin birbirine karşı sorumlulukları vardır, sosyal kurallarla çevrilidir ve sürekli olma özelliği taşır.

Değişen sosyal ve ekonomik yaşam beraberinde aile yapısının da değişmesine neden olmuştur. Özellikle Batı hayranlığı ve taklitçiliğinin baş gösterdiği toplumlarımızda, maalesef İslami düzen ve hayattan kopma baş göstermiş ve ahlağın sukut ettiği Garp toplumuna benzer yaygınlaşmıştır. 19. Yüzyılda Sanayi Devrimi, aile bireylerinin iş bulma, çalışma ve kazanma sorunları dolayısıyla büyük aile tiplerini bozarak küçük aile tiplerinin yaygınlaşmasına neden olmuştur. Her türlü basın organıyla bunu düzenlemeye çalışan eller, içimize sızmış ajanlar gibi Batı modeli bir aile anlayışının tohumlarını ekmiştir.

Günümüze gelindiğinde artık büyük aile tiplerinin özellikle büyük şehirlerde yerini anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan küçük ailelere bıraktığı ve bu ailelerin İslami hayattan uzak, sadece kendini düşünen çıkar hedefli yaşamlar oluşturduğu görülmektedir. Bu da ihtiyarlık çağına ulaşan anne-babanın kaygılarına ve evlatlarının ailesinde kendilerini adeta bir yabancı gibi hissetmelerine hatta birçok Batı ülkesinde huzur evini mesken etmelerine neden olmaktadır.

Oysaki İslam, koymuş olduğu kurallarla aileyi sağlam bir zemine oturtmayı ve mutluluk içinde yaşamını devam ettirmesini temin etmektedir.

Anne-babanın önem ve haklarıyla onları ailenin vazgeçilmez en önemli unsuru haline getirmiş ve cenneti annelerin ayağına sermiştir. Bu yüzden İslam, ihtiyarlık çağına gelen anne veya babayı zorunlu olmadıkça huzur evine teslim etmeye asla müsaade etmez.

Yüce dinimiz aileye büyük önem vermiştir. Çünkü aile; hem kişinin huzur bulunduğu bir ortam, hem neslin devamı için bir vesile, hem de kişiyi dinen günah sayılan çeşitli kötülüklerden koruyan bir kurumdur.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.** Rum/21

Aile; erkek ve kadının meşru bir evlilikle kurdukları yuvanın adıdır. Toplulukların en küçüğüdür. Her bireyin içinde yetiştiği ilk mekteptir. Bu çekirdek yapı ne kadar sağlam olursa toplum da o kadar sağlam ve ileriye güvenle bakan bir toplum olur. Bu çekirdek topluluk, her çeşit faziletin kaynağıdır. Sağlıklı nesiller bu yuvada yetişir. Çocuk, yaratılışla ilgili gelişimini, ahlâk ve terbiyesini ilk olarak buradan alır.

Aile, insan sevgisinin kaynağıdır. Bir toplum hakkında bilgi sahibi olmak için, o toplumdaki aile yapısına bakmak yeterli olur. Ailedeki yapısı ne ise, toplumdaki yapı da odur. Çünkü toplumdaki her bireyin eğitildiği ilk mektep, aile mektebidir. Bunun içindir ki dinimiz aileye büyük önem atfeder.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: **Allah, size evlerinizi huzur ve dinlenme yeri yaptı...** Nahl/80

Dinimize yapacağımız en büyük hizmetlerden biri, dinî değerlerine sıkı sıkıya bağlı nesiller yetiştirmektir. Böylesi bir öneme haiz olan aile kurumunu, son derece çirkin ve kabul edilemez olan zina eyleminden ayırmak için Allah Teâlâ bizlere, büyük bir nimet olan nikâhı bahsetmiştir. Bu yüzden sağlıklı toplumu oluşturacak aile, ancak sahih bir nikâhla kurulabilmektedir. Nikâh yapılmaksızın aile oluşturmak söz konusu olamaz. Toplumların çekirdek yapısı olan ailenin oluşması ancak nikâh ile sağlanabildiğinden dinimiz nikâhı teşvik etmiştir.

Kuşkusuz her şeyde olduğu gibi eş seçiminde de dikkat etmemizi gerekli kılan önemli tavsiyeler vardır. Evliliğin uzun ömürlü olmasını esas alan İslam, yuvanın huzur, mutluluk, uyum ve karşılıklı güvenini sağlayacak şekilde sağlam bir temel üzerine kurulmasını gerekli kılar. Bu temelin din ve ahlak olduğunu da açık bir şekilde beyan eder.

Hz. Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdular: **Kadın dört şeyi için nikâh edilir; malı, soyu, güzelliği ve dini; sen dindar olmanı seç ki elin bereket¹ bulsun.** Buharî

Evlenecek olan erkekler genelde bu dört şeyi göz önünde bulundurlar. Malesef dindarlık, gözetilen en son şeydir. Bu noktaya dikkat çeken Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), dindar kız bulduklarında ondan vazgeçmemelerini, aksi takdirde kaybedenin kendileri olacağını ifade buyurmuştur.

Bir başka hadis-i şerif de Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem), mal ve güzelliğin aile içinde çıkaracağı sorunlara dikkat çekerek, dindar kadınların tercih edilmesi gerektiğini, bunun dışındaki tercihlerin esas alınarak eş seçimi yapılmasının yanlış, hatta yasak olduğunu ifade etmişlerdir. **Kadınları güzel oldukları için nikâhlamayınız, olur ki güzellikleri ahlakça düşmelerine sebep olur. Onları malları için de nikâhlamayınız, zira malları azgınlıklarına sebep olabilir. Kadınları dindarlıklarından dolayı nikâhlayınız. Şüphesiz dindar olan yırtık elbiseli bir cariye (böyle olmayandan) daha üstündür.** *İbn Mace*

Çevrenin insan üzerindeki etkisi inkâr edilemez. Evlenecek olan genç, kötü bir çevrede yetişmiş kızı, güzelliğine kanıp tercih etmemelidir.

Darekutnî ve Deylemî'nin, Ebu Sa'id'den (Allah ondan razı olsun) rivayet ettiklerine göre; **Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): Hadrâ-i dimen'den sakının!** dediğinde ashap: Hadrâ-i dimen, nedir ya Resûlellah? diye sordular. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): **"Bataklıkta (kötü çevrede) yetişen kadındır"** buyurmuşlardır. *Darekutnî, Deylemî*

Dipnot

1 Teribet yedake" ve "sekuletke ummuke" ve emsali ibareler, Arap lisanında her ne kadar asıl itibarıyla kötü mana ifade etse de Araplar bunu sevindikleri kişiler için kullanırlar ve sevgi ifade eden sözlüklerden sayılırlar. "teribet yedake", kelime anlamı olarak "ellerin topraklansın" manasındadır. İnsan, fakir olduğunda elini toprağa bulaştırır. Fakirliğin kişinin belini kırmasını anlatır. Bu durumda fakirlikten kinaye olur. Fakat hadis-i şerifte bu sözle "fakir olasin" şeklinde bir beddua kast edilmemektedir. Aksine "dindar olanı seç, hayır göresin" anlamındadır.

Güldeste

Mustafa Özşimşekler

SALEVÂT GETİRMEK DÜNYA VE ÂHİRET KURTULUŞUNA VESİLEDİR

Efendimiz (Sallallahü aleyhi ve Sellem) bir hadîs-i şeriflerinde:

“Receb Allah’ın ayı, **Saban Benim ayım**, Ramazan ise ümmetimin ayıdır.” Buyurmuş ve Şaban ayını Kendisine izafe etmiştir. Bu itibarla bu mübarek ayda Peygamber Efendimize çokça salevât getirmeli, bunu adeta vird edinip salevât-ı şerifeyi dilimizden düşürmeliyiz.

Öncelikle şunu bilmeliyiz ki; okuduğumuz her salavât-ı şerife Peygamber Efendimize mutlaka ulaşıyor ve bundan haberdar ediliyor. Sırf bunun için Allâh-u Teâlâ’nın görevlendirdiği melekler vardır. Dünyanın neresinde olursa olsun bir Müslüman salevât getirdiği zaman, o görevli melekler bu salevâtı alırlar ve Peygamber Efendimize arz edip “falan oğlu filan Size salat ve selamda bulundu” diye adeta rapor ederler. Nitekim Efendimiz (Sallallahü aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

“Yeryüzünde Allah’ın seyyah melekleri vardır. Onlar ümmetimin selâmını (anında) Bana tebliğ ederler.” (Nesai, Sehv 46 (3, 43))

En büyük şefaathimiz, getirdiğimiz salevattan haberdar olması bizim için ne büyük bir nimettir. Demek ki, ne kadar çok salevât getirirsek, Peygamber Efendimize arz edilen listede o kadar çok isimimiz geçecek demektir. Bu vesileyle O’nunla aramızda bir nevi ünsiyet ve yakınlık hasıl olur ki, bu ne büyük bah-tiyarlık ve ne büyük bir ahiret sermayesidir. Öyleyse vaktimizi boş lakırdılarla, lüzumsuz mevzularla boşa geçirmeyip özellikle Şaban ayında salevatla meşgul olmaya gayret edelim. Zira bu dünyada çok salevât getirenler, ahirette Peygamber Efendimize en yakın kimselerden olmaya hak kazanırlar. Nitekim Abdullah İbni Mesud (Radiyallâhü Anh)’ın naklettiği bir hadîsi şerifte Efendimiz (Sallallahü aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

“Kıyamet günü Bana insanların en yakın olanları, Bana en çok salevât getirenlerdir.” (Tirmizi; Salat 357 (484))

Dolayısıyla bu dünya hayatında salavât-ı şrifeyi dilimizden düşürmezsek, ahirette Efendimiz (*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*)'e en yakın kimselerden olmaya hak kazanırız inşaAllah. Zira mahşer gününde herkesin “nefsî, nefsi” dediği ve kendisinden başka hiç kimseyi düşünemediği o can pazarında, “**Makâm-ı Mahmud**”un sahibi olan Hz. Muhammed Mustafa (*Sallallâhu Aleyhi ve Sellem*)'e yakın olmak demek; Cennete yakın, Cennete ise uzak olmak demektir.

Salavât-ı şerifeye devam etmek, sadece ahirette değil, dünyada da insanı zor durumdan kurtarıp selamete ulaştırır. Kitaplarda bununla alâkalı pek çok ibretli kıssalar nakledilmiştir.

Her Gün Yüz Salevât Okuyan Adam

Rivayet edilir ki: Tebe-i tâbiîn'in büyüklerinden olan, aynı zamanda büyük bir fakih ve muhaddis olan Süfyan-ı Sevrî hazretleri, bir hac mevsiminde mukaddes topraklarda iken bir adam dikkatini çekti. Bu adam devamlı Peygamber Efendimize salavât-ı şerife okuyordu. Öyle ki Arafat'ta, Müzdelife'de vesair mübarek mekânların hepsinde dilinden salavât-ı şerifeyi düşürmüyordu. Halbuki her makamın kendine has bir duâsı vardı.

Süfyan-ı Sevrî hazretleri o kimseye yanaşarak sordu:

- Ey fülân kişi! Her makamın bir duâsı ve tesbihi vardır. Halbuki sen duâyı, tesbihi ve tehlili bırakmış, bütün makamlarda sadece salavât-ı şerife okuyorsun. Okunacak duâları bilmediğin için mi böyle yapıyorsun, yoksa bu hususta bildiğin başka bir şey mi var?

- Sizin kim olduğunuzu öğrenebilir miyim?

- Bana Süfyan-ı Sevrî derler.

Adam bu ismi duyunca hemen yumuşadı ve hürmetlerini beyan ettikten sonra:

- Bu benim bir sırrımdı ama eğer bu zamanın seçkin bir sîmâsı ve büyük bir âlim olmasaydınız, size halimi anlatmaz ve sırrımı da açıklamazdım, diyerek başından geçenleri bir bir anlatmaya başladı:

“Babamla birlikte Hac etmek üzere Horasan diyarından yola çıktık. Yolculuk gerçekten zor ve meşakkatli geçiyordu. Babamın yaşı bir hayli ilerlemiş olduğundan, bu meşakkatli yolculuğa daha fazla tahammül edemedi ve yolda hastalandı. Bir konaklama yerinde mola verdiğimiz zaman orada babamın tedavisiyle meşgul oldum, fakat ne yaptım sa çare olmadı ve emr-i hak vaki olup babam orada vefat etti.

Böyle bir durumda benim ne kadar zor durumda kaldığımı sanırım tahmin edersiniz? Memleketimizden çok uzaklarda, gurbet ellerde babamı kaybediyordum. Yolculuğa onunla beraber çıkmıştık, fakat tek başıma Hac edecek ve tek başıma memlekete geri dönecektim.

Bir an önce babamın teçhiz ve tekfin işlerini halletmek üzere dışarı çıktım. Gerekli olan işlemleri hallettikten sonra geri döndüm, babamın üzerindeki örtüyü kaldırıp yüzüne bir bakayım istedim, fakat ne göreyim? Aman Ya Rabbi! Babamın yüzü zift gibi kararmış simsiyah olmuş ve sûreti de değişmiş...

Bu duruma öyle üzüldüm, öyle perişan oldum ki anlatamam. Babamın ölümüne mi üzüleyim, sûretinin değişip yüzünün kararmasına mı?.. Bu yaban ellerinde derdimi kime anlatacak, bu durumu kime, nasıl açıklayacaktım. Hem böyle bir adamın cenazesini kim kılardı ki?.. Son derece çaresizlik ve üzüntü içerisinde ağlamaya başladım. İşte bu halde ağlaya, ağlaya uyumuşum.

O esnada bir rüya gördüm. Ben yine babamın başında üzüntülü bir şekilde ne yapacağımı bilemez bir halde beklerken, yanıma yüzü pırıl pırıl, nur gibi bir zat geldi. Babamın üzerindeki örtüyü hafifçe kaldırdı ve elini babamın yüzüne sürdü. Sonra örtüyü tekrar kapatıp bana döndü:

- **Üzülme! Allâh-u Teâlâ bu belayı başınızdan izâle etti,** dedi ve dönüp gitti.

Ben hemen babamın üzerindeki örtüyü kaldırıp baktım ki, ne göreyim? Babamın sûreti eski haline dönmüş, yüzündeki o siyahlık gitmiş ve ayın on dördü gibi parlıyordu. Öylesine sevindim ve mutlu oldum ki anlatamam. Derhal o zatın peşinden koşup bu durumun sebab-i hikmetini öğrenmek istedim. O zâta ulaşınca:

- Ey Allah'ın güzel kulu! Beni gurbet ellerinde çaresizlikten kurtardın. Kimsin Sen?

- **Beni tanımadın mı? Ben Allah'ın Resûlü'yüm** (*Sallallâhü Aleyhi ve Sellem*).

Bunu duyunca derhal Efendimizin mübarek ayaklarına kapandım ve bu olanların sebebi hakkında beni aydınlatmasını rica ettim.

Bunun üzerine Efendimiz (*Sallallâhü Aleyhi ve Sellem*) buyurdu ki:

- **Senin baban, bazı haramları irtikâb eden bir kimse idi. Lakin güzel bir adeti vardı. Her gün mutlaka Bana yüz defa salavât-ı şerife okurdu. İşte bu salevât hürmetine Allâh-u Teâlâ babanın sûretini tekrar eski haline tebdil etti. Ben, salevât okuyanların imdadına koşar, onlara şefaât ederim.**

Uykudan uyandığımda hâlâ bu rüyanın etkisindeydim. Üzerimdeki ağırlık tamamen kalkmıştı ve içimde bir ferahlık vardı. Fakat birden duraksadım ve tedirgin oldum. Çünkü bu gördüklerim sadece bir rüya idi. Acaba babamın yüzü gerçekten eski haline dönmüş müydü, yoksa değişen bir şey yoktu da, bu durum sadece bir rüyadan ibaret miydi?..

Büyük bir tedirginlik ve heyecanla babamın yüzündeki örtüyü kaldırdığım zaman gördüm ki, gerçekten babamın yüzü eski haline dönmüş ve ayın on dördü gibi parlıyordu. Rabbime öylesine şükrettim, öylesine hamd ettim ki... Babamın vefatının üzüntüsü tamamen gitti ve yerini sevince bıraktı.

Salevâtın insanı nasıl kurtardığına biz-zat şahid olduktan sonra, ben o günden beri farz ibadetlerimi edâ ettikten sonra devamlı Efendimiz (*Sallallâhü Aleyhi ve Sellem*)'e salevât getirmekle meşgul olurum."

Salevât Getirmeyi Emreden Âyet-İ Kerime

Kur'an-ı kerîm'e baktığımızda, yapmamız gereken ibadetlerin pek çoğunun

bize doğrudan emredildiğini görüyoruz. Mesela; **“Namazınızı kılın! Zekâtınızı verin!”** şeklinde, emir buyrulmuştur. Ama “Peygamber Efendimize salavât getirmeyi” emreden âyet-i kerimeye baktığımızda, doğrudan emredilmiyor da şöyle buyruluyor:

“Muhakkak ki, Allâh-u Teâlâ ve melekleri Nebiye salât ederler. Ey iman edenler! siz de Nebiye salât ve selâm edin!” (Ahzab: 56)

Âyeti kerimede açıkça görüldüğü üzere Mevlâ Teâlâ hazretleri evvela Kendisinin ve meleklerin salât ettiğini beyan buyurup sonra bütün müminlere salavât getirmesini emrediyor. Böylece âyet-i kerimede bu ifadeden, salevât getirmenin ne kadar ehemmiyetli ve önemli bir ibadet olduğu çok daha iyi anlaşıl-
mış oluyor.

Bu ayetteki maksatlardan biri de Allah-u Teala kullarına, Resûlünün yücelerin yücesindeki mevkiini haber veriyor ve Onu, Kendisine yakın meleklerin yanında övdüğünü, meleklerin de Onun için mağfiret dilediklerini beyan ediyor. Ki ulvî ve süflî âlemin varlıkları Ona övgü ve senâda ittifak edip birleşsinler.

Ayrıca bu âyet-i kerime, Resûlüllah (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)’in ismini işiten her müminin, salavât-ı şerife getirmesinin vacip olduğuna delâlet ediyor. Dolayısıyla Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)’in ismi geçti mi, tâzim ve hürmetle hemen salevât getirmeliyiz. Çünkü salevât getirmek; Peygamberimize bağlılığın, muhabbetin ve teslimiyetin bir ikrârıdır.

Salat Nedir?

İmam-ı Mücahid’e göre Allahtan sa-

lat; tevfiik ve ismettir. Meleklerden yardımdır, ümmetten ise ittibadır.

Seyyid Şerif’e göre ise **salat; Allah’tan rahmet, meleklerden istiğfar, müminlerden hayır duadır.**

Salevât getirmenin fikhî hükmüyle alakalı olarak ulema bazı görüşler beyan etmişlerdir. Bazı alimlere göre; **“ömürde bir defa salevât getirmek vaciptir. Salevât getirmeyenin zimmetinde bu bir borç olarak kalır ve mutlaka getirmek gerekir.”**

Bazı âlimlere göre ise; **“her sohbet meclisinde en az bir kere salevât getirmek vaciptir”** ki, fetva da bunun üzerinedir.

Denilmiştir ki; “tilavet secdesi yapılması gibi, bir mecliste bir kere salevât getirilmesi yeterlidir.”

Tabi şunu da ifade edelim ki; mesela bir mecliste (aynı) secde ayeti, birkaç kere tekrarlanarak okunursa, bir defa secde yapmak yeterlidir, fazlası mekruhtur. Ama salavât-ı şerife de durum böyle değildir.

Yani Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)’in ismi her tekrarlanışında salevât getirmek mekruh olmak bir kenara, bilakis müstahsen/güzel görülmüştür.

Gerçek Cimri Kimdir?

Peygamber Efendimiz’in mübarek ismi geçtiği zaman, tâzim ve hürmetle hemen üşenmeden salevât getirmelidir. Zira Hz. Ali (Radıyallahü anh)’dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

“Gerçek cimri yanında zikrim geçtiği halde Bana salevât okumayandır.”

(Tirmizî, Salât 357, (484); Da'avat 110, (3540))

Hidâyetimizin yegâne sebebi olan Peygamber Efendimiz'e, şu iman nime-tinin bir teşekkürü olarak ismi geçtiğin-de salevât getirmemek gerçekten de ne büyük bir cimriliktir.

Öyle ya, cebinden hiç para - pul çık-mıyor, maddi bir bedel ve ücret de öde-miyorsun, sadece dilini oynatıp salevât getireceksin ama eğer onu bile yapmı-yorsan, bu ne büyük bir cimrilik ve nan-körlük değil midir?..

Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bir başka hadis-i şerifte ise, bu tür cimrilik ve nankörlük yapanlar hakkında şöyle buyurmuştur:

“Yanında adım zikrolunup ta Bana salevât getirmeyen kimsenin burnu sürtülsün.” (Tirmizi, Daavat; 100)

Rabbim cümlemizi Peygamber Efen-dimizin bu sitemlerine muhatap olmak-tan muhafaza buyursun.

Salevât getirmeyenlere bu tür sitem-ler vardır ama Peygamber Efendimizin ismi geçtiği zaman salevât getirenler için ise birçok müjdeler bulunmaktadır. Nitekim Enes (Radıyallahu anh)'dan rivayet edildiği üzere, Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

“Kim bana (bir kere) salat okursa Allah da ona on salat okur ve on gü-nahını affeder, (mertebesini) on derece yükseltir.” (Nesai, Sehv 55, (3, 50))

Başında Salevât Getirilmeyen Dua Engellenir

İslam Dini, Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)'e salevât getirmeyi, kulluğun iz-harında mühim ve müessir bir vasıta kıl-mıştır. Salevât makbul bir duadır. Ayrıca Mevla'ya el açıp dua ettiğimiz zaman, o duanın kabul olma şartlarından biri de yine salevâttir. Dualarımızın başında, ortasında ve sonunda salevât okunmalı-dır. Eğer gerçekten dualarımızın kabul olunmasını, duamıza Mevla'nın icabet etmesini istiyorsak, mutlaka salevât ge-tirmek lazımdır. Nitekim bir hadisi şe-rifte Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem):

“Dua, Bana salevât getirilinceye ka-dar engellenir” buyurmuştur.

Başında ve sonunda salevât olan bir duayı Mevla kesinlikle geri çevirmez. Yani Mevla Teala, duanın başında ve sonunda getirilen salavâtı kabul etsin de, arasındaki duayı kabul etmesin, bu mümkün değildir.

Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem), na-mazda dua eden bir adamı işitti. Adam ne Allah'a hamd-ü sena etti, ne de Efen-dimize salevât getirdi. Bunun üzerine Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem):

- Bu kişi acele etti, buyurdu.

Sonra onu çağırttı ve şöyle buyurdu

- Sizden biriniz namaz kıldığımız za-man, önce Allah'a hamd ve sena ile başlasın. Sonra Peygamberine salat etsin. Sonra da dilediği kimselere dua etsin.”

Yine salevât getirmekle alakalı olarak Ebu Said el-Hudri (Radıyallahu anh) buyurdu ki:

“Bir cemaat bir mecliste Efendimize Salevât getirmezse cennete girseler dahi, bundan sebep yine pişmanlık duyacaklardır”

Hasan-ı Basri Hazretleri demiştir ki:

“Rüyamda Ebu İsmetî gördüm ve kendisine

- Rabbin Sana nasıl muamelede bulundu? diye sordum, şu cevabı verdi.

- Rabbim beni bağışladı.

- Hangi sebepten dolayı?

- Ben ne zaman bir hadis-i şerif zikrettimse mutlaka Efendimize salât-ü selam getirdim ve bunun sayesinde Allah beni bağışladı.

Ubey İbni Ka'b hazretleri bir keresinde Efendimiz (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)'e sordu.

- Ey Allahın Resûlü! Ben Sana çok salavât getiriyorum, buna vaktimin ne kadarını ayırayım?

- **Dilediğin kadarını?**

- Dörtte biri nasıl?

- **Dilediğin kadar yap, artırırsan senin için daha hayırlıdır.**

- Yarı olsa?

- **Dilediğin kadar yap artırırsan senin için daha hayırlıdır.**

- Üçte ikisi nasıl?

- **Dilediğin kadar yap artırırsan senin için daha hayırlıdır.**

- Bütün vakitlerimde Sana salât okusam?

Bu takdirde üzüntün gider, günahın mağfiret olunur (yani o zaman zaten bütün sıkıntıların gider, duâ etmene de gerek kalmaz). **Bir başka rivayette ise: “O zaman Allah bunu senin için dünya ve ahirette zor olan şeylere kâfi kılar,** buyurdu. (Tirmizî, Kıyamet 24, (24599)

Demek çok salevât getirmek; günahların affedilmesine, insanın üzüntü ve sıkıntılardan kurtulmasına vesiledir.

Amr İbni Rabia (Radıyallâhü Anh) anlatıyor: Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) buyurdu ki:

“Bana salevât okuyan hiçbir mü'min yoktur ki ona melekler rahmet duâsı etmemiş olsun. Bu Bana salevât okuduğu müddetçe devam eder. Öyleyse kul bunu ister az, ister çok yapsın!”

Tüm bu hadîsi şeriflerden hareketle, tasavvuf erbâbı mâlum farzları ve sünnetleri yerine getirdikten sonra, kişi gücü yettiğinde ve bu durum kendisini dünya işlerinden alıkoymayacak şekilde, vaktinin tamamını Peygamber Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e salevâtla meşguliyyete ayırmasını müstehap saymışlardır.

Öyleyse, dillerimiz Efendimize salevât getirmekle her daim ıslak kalsın...

Rabbim getirdiğimiz salevâtlar hürmetine, bizleri dünyada da ahirette de her türlü sıkıntı, bela ve musibetlerden muhafaza buyurup cümlemizi Habîbinin şefaatine mazhar eylesin. Amin!

Allâhümme Salli Alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ Âli Seyyidinâ Muhammed.

Fî Emânillah!

MEHMET TALU

BEREKET MEVSİMİ: ÜÇ AYLAR

Rahmet ve mağfiret iklimi olan üç ayla-ra Mart ayı itibariyle girmiş bulunuyoruz. Bizleri bu mübarek günlere ulaştıran Cenâb-ı Allah'a hamd ü senâlar olsun. Âlemlere rahmet olarak gönderilen Sevgili Peygamber efendimize salât ve selam olsun.

Recep, Şaban ve Ramazan'ı içinde barındıran üç aylar, Regâib gecesiyle başlar. Miraç ve Beraat gecesiyle devam eder. Bin aydan daha hayırlı Kadir gecesiyle zirveye ulaşır. Birlik ve beraberliğimizi güçlendiren, ülfet ve muhabbetimizi artıran Ramazan bayramıyla taçlanır. Üç aylar, hasretle yolunu gözlediğimiz, gönül hanemize konuk ettiğimiz kutlu misafirimizdir.

Enes b. Malik (*Radyallâhu Anh*) dan rivayete göre Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Efendimiz, Receb ayına girdiği zaman:

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ
وَبَلِّغْنَا رَمَضَانَ

“ALLAHümme bârik lenâ fî Recebe ve Şaban ve belliğnâ Ramazan. = Ey ALLAH'ım! Recep ve Şaban aylarını hakkımızda mübarek eyle, bizi Ramazan ayına ulaştır.” diye dua ederlerdi.¹

Üç aylar, ilâhî rahmetin oluk oluk aktığı, manevi huzur ve sükûnun gönüllere indiği kıymetli bir zaman dilimidir. Bizler bu mübarek vakitlerde ömrümüzün muhasebesini yapar, yaratılış gayemizi yeniden idrak ederiz. Kulluk ve ibadete, hayır ve hasenata, iyilik ve güzelliklere her zamankinden daha fazla yönelir, gönül dünyamızı imar ederiz. Hayatın karmaşası içinde ihmal ettiğimiz görev ve sorumluluklarımızı hatırlarız.

Bu mübarek aylar, akıp giden hayatımızda asıl kazancın, Cenâb-ı Hakk'a yönelmek, kulluk sözümüzü tutmak olduğunu bize hatırlatır. Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

“Ey iman edenler! ALLAH Teâlâ’dan korkun da emirleri ifa edin. Herkes yarını, kıyamet günü için önden ne göndermiş olduğuna bir baksın. ALLAH Teâlâ’dan korkun da yasak edilen şeyleri terk edin. Çünkü ALLAH Teâlâ, ne yaparsanız hakkıyla haberdardır.”²

Bu ilâhî hitaba uygun olarak her mümin, rahmet ve mağfiretle dolu üç aylarda daha fazla iyilik yapmaya vesile aramalıdır. İyiliğin yolları pek çoktur. Bazen yolunu şaşırarak birine yol göstermektir iyilik. Bazen insanlara eziyet veren bir şeyi yoldan kaldırmaktır. Bazen de ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmak, onlara infakta bulunmaktır. İnfak ise sadece parayla yapılan bir iyilik değildir.

Nihayet Cabir ibni Abdillâh (*Radiyallâhu Anh*)dan rivayete göre Resûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) efendimiz:

“كل معروف صدقة = Her iyilik sadakadır!”³ buyurarak nice infak çeşidine işaret etmiştir. Şifa bekleyen bir hastanın derdine derman, hastalığına çare olmak da bir infaktır. Dünyevî hiçbir karşılık beklemeden, hastalarımıza umut ışığı olmak, organ, ilik ve kök hücre bağışında bulunmak ne asil bir davranıştır! Şüphesiz dinî ve insanî sorumluluğumuzun gereği olan böylesi davranışlar bereket ve mağfiret iklimi olan üç aylarda Rabbimizin rızasını bize kazandıracak en önemli amellerdendir. Nitekim Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا

“Kim bir canı, bir can karşılığında veya yeryüzünde fesat çıkarmaktan dolayı olmaksızın, haksız yere öldü-

rürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir canı kurtarırsa, yaşatırsa bütün insanları kurtarmış, yaşatmış gibi olur.”⁴

Üç aylar, müminlere açılmış bir fırsat kapısıdır. Bu gün ve geceleri Rabbimizin rızasını kazanmak için vesile kılalım. Ancak kulluğumuz yalnızca bu gün ve gecelerle sınırlı kalmayın. Hayatımız boyunca rağbetimiz daima Yüce Mevlâ’ya olsun.

Bu vesile üç ayların rahmet, mağfiret ve bereket ikliminin insanlığın hidayetine, barış ve huzuruna vesile olmasını Yüce Rabbimden niyaz ediyorum.

İyilik Paylaştıkça Çoğalır

Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Efendimizin Medine-i Münevver’e hicret etmesinin üzerinden dokuz yıl geçmişti. İslam dini dalga dalga yayılıyor, imana susamış gönüller Medine-i Münevver’e akıyordu. Vâbisa isimli bir kişi de Müslüman olmak için Medine-i Münevver’e koşanlar arasındaydı. Kelime-i şehâdet getirip İslam’la şereflenen Vâbisa, Resûl-i Ekrem’e iyilik ve kötülüğün ne olduğunu sordu. Vabisa ibni Ma’bed el-Esdî (*Radiyallâhu Anh*), Resûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Efendimiz:

جئت تسأل عن البر والأثم

“Birr yani iyilik ve ism yani günahı sormaya geldin, değil mi?” buyurmuş. Vabisa (*Radiyallâhu Anh*):

- Evet, dedim, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Efendimiz parmaklarını bir araya getirdi, onunla göğsüne vurdu ve üç kerre:

استفت نفسي استفت قلبك يا وابصة ثلاثا البر ما اطمأنت إليه النفس واطمأن إليه القلب والإثم ما حاك في النفس وتردد في الصدر وان أفتاك الناس وأفتوك

“Ey Vabisa! Nefsine danış, kalbine danış, buyurdu. Devamla da: **Birr, iyilik: Nefsin sükûnet bulduğu, yatıştığı ve kalbin mutmain olduğu şeydir. İsm, günah ise: Müfti olan insanlar sana fetva verseler bile, nefsinde gıcıklık yapan ve kalbinde tereddüd meydana getiren şeydir.**”⁵ buyurdu.

Nevvas ibni Sem‘an el-Ensârî (*Radiyallâhu Anh*) diyor ki: Peygamber (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) Efendimize, iyilik ve günah hakkında sordum. Şöyle buyurdular:

البر حسن الخلق والإثم ما حاك في صدرك
وكرهت أن يطلع عليه الناس

“**Birr yani iyilik, ahlâk güzelliğidir. İsm yani günah ise, kalbinde gıcık yapan, içini rahatsız eden ve insanların muttali yani haberdar olmasından hoşlanmadığın, istemediğin şeydir.**”⁶

Hayat rehberimiz olan Kur’an-ı Kerim’in:

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ
وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى
الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ
وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ
الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ
إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ
وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُتَّقُونَ

“**Namazda yüzlerinizi doğu ve batı yönüne çevirmeniz birr yani gerçek iyilik ve erdemlik değildir. Fakat gerçek birr: ALLAH Teâlâ’ya, ahiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere iman eden; malı, sevmesine rağmen akrabaya, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere, köle ve esirleri kurtarmaya harcayan, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, andlaşıp**

anlaştıkları zaman verdikleri sözü yerine getiren; zorda-darda ve savaşın kızııştığında sabredenlerindir. İşte onlar sadık olanlardır ve onlar takvaya erenlerin ta kendileridir.”⁷ âyet-i kerimesinin ifadesiyle iyilik; Allah’a, âhiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere iman etmektir.

İmanına salih amelleri yoldaş eylemektir. Sevdiği maldan yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, hâsılı bütün ihtiyaç sahiplerine harcamaktır. Namazı kılıp zekâtı vermek, verilen söze sadık kalmaktır. Darlıkta, hastalıkta ve savaş zamanında sabretmek, bollukta ve sağlıkta şükretmektir.

İyilik, yaratılışın temel gayesidir. İnsanı yaratan, nimetlerle buluşturan, koruyan, bağışlayan ve rahmetiyle kuşatan Rabbimiz:

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ عَمَلًا

“**Hanginizin daha iyi amel işleyeceğini denemek için ölümü ve hayatı yaratan O’dur.**”⁸ âyet-i kerimesinde buyurduğu gibi, hangimizin daha iyi işler yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır.

Yaşadığımız hayat bir iyilik yolculuğudur. İnsan, bu dünyaya inanmak ve iyi işler yapmak için gelen bir yolcudur. İnsan bu dünyada iyi, hayırlı ve faydalı işler yapmak, doğru ve güzel davranışlar ortaya koymak için vardır. Kötü, yanlış, çirkin ve zararlı işlerden kaçınmak ve bunlara engel olmak insanın en temel görevidir.

İmanın ve bütün ibadetlerin bize kazandırmak istediği hasletin adıdır iyilik. İyilik, insanı insan kılan değerlerin tamamıdır. İyi bir kul, iyi bir evlat, iyi birer anne-baba, iyi bir komşu, iyi bir dost, kısaca iyi bir insan olmak dinimizin bizlerde görmek istediği en mühim özelliktir.

İyilik bir iman ve İslam davetidir. Kimi zaman güzel ahlak, erdem ve fazilettir. Kimi zaman da hayır-hasenat, sadaka ve zekâttır. İyilik, bazen de bir tebessüm ve kucaklama, tatlı bir söz ve güler yüzdür. İyilik, iyi olma, iyilerle beraber iyiliği yayma çabasıdır. İman ve ibadetin en yüksek makamıdır.

İyilik yalnızca arkadaş, yorguna dayanak, garibe sığınak olmaktır. Mülteciyi bağrına basmak, yetime kol kanat germek, yaşlının elinden tutmaktır. İyilik karşılık beklemeden vermek; gücünü, tecrübesini, malını, sevgisini ve merhametini, dünyevî bir karşılık düşünmeden paylaşmaktır.

İyilik insaftır, fedakârlıktır, adalettir, şefkattir. Mazlumun yanında, zalimin karşısında olmaktır. İyilik duadır, niyazdır, selamdır. Sıkıntılı bir anda âminlere açılan bir çift eldir iyilik. İyilik bir defasında ağaç dikmek, öbür defasında aç kalan bir hayvanı doyurmaktır. Komşuya götürülen bir kap yemek, yol sorana yolunu tarif etmektir.

İslam medeniyeti hayır ve iyilik hareketlerini asırlardır yaşatmaktadır. Bu amaçla birçok vakıf kurmuştur. Milletimiz, kurduğu vakıflar aracılığıyla mazlumlara sığınak, muhacirlere ensar olmuştur.

Ne hazindir ki günümüzde iyilik; kötülük kadar insanlığın gündeminde yeterince yer bulamıyor. Kötülük gün geçtikçe dünyamızı kuşatıyor. İnsanoğlu her geçen gün vicdan, adalet, şefkat ve merhamet gibi yüce değerlerini yitiriyor.

Böylesi bir dünyada iyiliği hâkim kılmak ve kötülüğe engel olmak hepimizin ideali olmalıdır. Zira elimizle, dilimizle ve kalbimizle kötülüğe dur diyebilmek imanımızın gereğidir. Unutmayalım ki:

إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ

“... İyilikler kötülükleri, günahları giderir...”⁹

İhmal ettiğimiz her bir iyiliğin yerini ise kötülük işgal eder.

İyilik, insanın bu hayattaki en önemli kazancı, en değerli mirasıdır. İyilik, merhametli bir yüreğin sesine kulak verip yetime kardeş, yoksula sevinç, mülteciye ve muhâcire ensâr olmaktır. Mazluma elini, evini, gönlünü açmaktır. Tabiatı korumak, bir karıncayı bile incitmemektir. Yaratılan her bir cana Yaratıcı’sının hürmetine şefkatle davranmaktır. İyilik, ekmeği, duayı, sevgiyi ve kederi paylaşmaktır.

Mümin, Rabbinin rızasını her şeyden üstün tutar. İnsanların takdirine ümit bağlamadan, kibir ve gurura kapılmadan, gösterişe kaçmadan iyilik peşinde koşar. Allah’ın ikramı olan merhamet duygusuyla hayra vesile olmanın yollarını arar. Cenâb-ı Hakk’ın kendisine emanet olarak verdiği nimetleri, yine O’nun rızası uğruna harcar.

Mümin, Allah yolunda sevdiği şeylerden infak ettiğinde gerçek anlamda iyiliğe ulaşacağını bilincindedir. O, iyiliğe davet ederek ve iyilikleri çoğaltarak kötülükle mücadele eder. Cenâb-ı Hakk’ın şu emrini hayat düsturu olarak okur:

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

“İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakarsın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost oluvermiştir.”¹⁰

Ne hazindir ki bugün kötülük kıtalar dolaşmakta, kötülüğe yatırım yapanlar insanlığa büyük acılar yaşatmaktadır. İslam coğrafyasının mazlum köşelerinde Müslümanlar baskı, şiddet ve zulme maruz kalmaktadır.

Bilhassa çaresizlik içinde kıvranan, hap-sedilen, göçe zorlanan kadınların ve çocukların hali yüreklerimizi parçalamaktadır. Oysa ki kadınlar, şefkat kanatlarını üzerimize gererek bizlere karşılıksız iyiliği öğreten annelerimizdir. Yuvamızda iyiliğin çoğalması, mutluluğun ve huzurun kök salması için emek veren eşlerimizdir. İki cihanda iyilik duamız olan gözümüzün nuru kız evlatlarımızdır. Onları incitmek, merhametten ve adaletten mahrum bir dünyaya mahkûm etmek, mağdur ve mazlum durumuna düşürmek hem dinî hem de insanî bir vebaldir.

Küçük de olsa, her iyilik değerlidir. İnsanın eliyle, diliyle, malıyla, ilmiyle, tecrübesiyle yapabileceği nice iyilik vardır ki, bir hurma kadar bile olsa Allah Teâlâ onu Uhud Dağı kadar büyütüp bereketlendirir. Yeter ki insan iyiliğe gönül versin ve iyilikten yana olsun! Kötülüklerin, savaşların, yoksulluğun, şiddetin karşısında durarak, iyiliği yeryüzüne hâkim kılmak için çabalasın. Bu çabayı Ebû Sa'idi'l-Hudrî (Radıyallâhu Anh)dan rivayete göre Resûlullah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Efendimiz şöyle anlatmaktadır:

من رأى منكم منكرا فليغيره بيده فإن لم يستطع فبلسانه ومن لم يستطع فبقلمه وذلك أضعف الإيمان

“Sizden her kim bir münker, kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle düzeltme cihetine girsin ki, bu imanın en zayıf derecesidir.”¹¹

İyiliğin, ıslahın, vicdanın, adaletin ve şefkatin izinden gidelim. Kötülüğün, ifsadın, zulmün, fitnenin ve şiddetin karşısında duralım.

Dünyayı iyilik değiştirecek, geleceğimizi iyilik kurtaracaktır. Unutmayalım ki, âlemlerin Rabbi olan Allah, yeryüzünde iyiliğin çoğalması için çalışanları muhakkak destekleyecek, onları asla yalnız ve yardımsız bırakmayacaktır.

Yazımızı şu eşsiz dualarla bitirelim:

Ey Rabbimiz! Bizleri, kalplerimiz arasında iyilik ve merhamet köprüsü kurabilen bahtiyar kullarından eyle!

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

“Rabbena Âtina fid-dünya haseneten ve fil-Ahireti haseneten ve qına azaben-nar. = Ey Rabbimiz! Bize dünyada iyilik, âhirette de iyilik ver. Bizi Cehennem azabından koru!”¹²

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

“Rabbenağfir-lî ve li-vâlideyye ve lil-mü'minîne yevme yekûmul hisâb. = Rabbim! Kıyamet gününde beni, anamı babamı ve mü'minleri bağışla!”¹³

Kaynaklar

- 1 Taberani, el-Mucemul-Evsat, No:3939, 4/189, Beyhaki, Şuabul-İman, 3/375
- 2 Haşr sûresi:18
- 3 Buhari, Edeb: 33; No: 5675, 5/2241
- 4 Maide Sûresi:32
- 5 Darîmî, Buyu:2, No:2533, 2/320
- 6 Müslim, Birr: 14, 15; Tirmizî, Zühd: 52; Darîmî, Rikak: 73; Ahmed b. Hanbel, 4/182, 227, 228, 5/251, 25
- 7 Bakara Sûresi: 177.
- 8 Mülk Sûresi: 2
- 9 Hûd sûresi:114
- 10 Fussilet sûresi:34
- 11 Müslim, İman:78, No:49, 1/69
- 12 Bakara sûresi:201
- 13 İbrâhim sûresi:41

LÂLEGÜL DERGİSİNE ABONE OLAN HERKESE SÜRPRİZ HEDİYE

YURTIÇI ABONELİK: 180 TL
YUTRDIŞI ABONELİK: 200 EURO

İETİŞİM :

0212 435 10 58

www.herseybusepette.com

DR. İHSAN ŞENOCAK

EMİN SARAÇ HOCA İLE YAKIN DÖNEM İLİM VE FİKİR ATLASI ÜZERİNE -3-

Bu yazının ilk iki bölümü geçtiğimiz iki ayda yayınlanmıştı.

Sultan Abdulhamid

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Söz Abdulhamid'e gelmişken, mâlum-u âliniz; hazret, ümmetin irfanını yüceltme adına etraflı çalışmalar yaptı. Bu çerçevede okullar açtı, bazı İslam klasiklerini tercüme ettirdi... Bu çalışmalar beklenen neticeyi vermiş midir?

Emin Saraç Hoca Efendi:

Elbette ki onun bıraktığı miras, o büyük harp olup da o büyük tahribat meydana gelmeseydi nasıl netice vermezdi? Bu büyük harp ve büyük tahribatın olması **Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye**'nin perişan edilmesi, onun hazırladığı temelleri altüst etmiştir. O çalışmalar tam semerelerini vereceği zamanda bunlar olmasaydı bugün dünyadaki inkişaf elbette ki bizde herkesten evvel ortaya çıkardı, zira çok kuvvetli eserler ortaya koymuştur, bunu çok defa ehlinden dinledik.

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Sultan Abdulhamid'in Ehl-i Sünnet akidesine sahip bazı alimler tarafından tenkit edilmesini neye bağlıyorsunuz?

Emin Saraç Hoca Efendi:

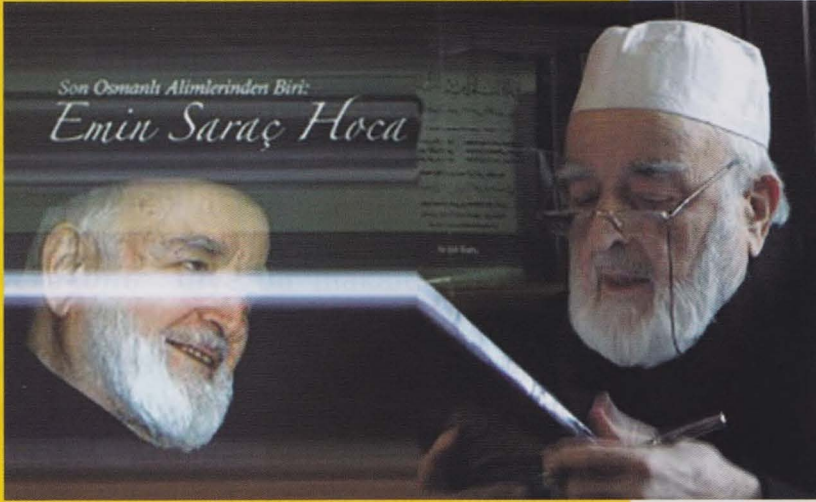
Mahza gaflete.

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

İttihatçıların lokallerinde Mustafa Sabri Efendi gibi allâmelerin konuşmalarını, onlar lehinde propaganda yapmalarını nasıl değerlendirmeliyiz? Aldatılmışlar mıdır?

Emin Saraç Hoca Efendi:

Efendim **Mustafa Sabri Efendi**, çok kısa bir devre o da gençliğin sâikasıyla hürriyet, özellikle yazı yazma hürriyeti sevdiğine heves ettiyse de çok kısa zaman sonra işi fark edip ittihatçılardan uzaklaşmış, uzaklaşmakla da kalmayıp onlara muhâlif olarak Hürriyet ve İtilaf fırkası diye bir parti de kurmuştur ki ömrü boyunca ittihatçılara karşı mücadele etmiştir.

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Cemaleddin Efgânî'nin İstanbul macerası ve Sultan Abdulhamid'in onu göz hapsinde saklaması hakkında neler söyleyeceksiniz?

Emin Saraç Hoca Efendi:

Bu zat İslam âleminin bir fitnesidir. Mısır'da onun hakkında söylenenlerin ülkemizdeki ilim erbabı tarafından dinlenmesini isterdim. Onun hakkında Mısır'da çok şeyler söylenmiştir.

Yakın zamanlarda **Muhammed Kutup**'tan işittim, dinler arası diyalog hakkında dermiş ki: “Üç tane din ‘ihvetün eşikka’ yani öz kardeşirler, birbirinden istifade etmelidirler.”

İrânlı meşhur İngiliz ajanı Cemâlettin Efgânî

İşte bu fikirleri dile getiren kişilerden biridir. Çok zeki bir insan olduğu muhakkak ama zekasını şeytani işlerde kullanmıştır. Onun üzerine çok şeyler yazıldı, çizildi, çok şeyler söylendi, hatta “*Cemaleddin Efgânî fi Mizani'l-İslam*” isminde bir doktora tezi hazırlandı ve neşredildi.

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Müsteşriklerin ulemayı etkileme noktasında Mısır'dakine benzer bir başarıyı İstanbul'da gösterememelerinin sebebi ne olabilir?

Emin Saraç Hoca Efendi:

İslam düşmanları her memlekete ayrı bir plan tatbik etmişlerdir. Mısır'da ilmi cihete çok ehemmiyet vermişler, burada ise idari, nizami işleri karmakarış etmeye özen göstermişlerdir. İslam düşmanları hilelerini çeşitli yerlerde çeşitli renklerde tatbik etmişlerdir.

Muhammed Zâhid Kevserî

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Son devir Osmanlı alimlerinden Zahid Kevseri, İslam âleminde yeterince tanınıyor mu?

Emin Saraç Hoca Efendi:

Şunu bilirsiniz ki, bugün İslam âleminde bizim son devir ulemamızdan en çok tanınan **Zâhidü'l-Kevserî** ile **Mustafa Sabri Efendi**'dir. **Zâhid Efendi** hocamız sebebiyle beni arayan insanları bir saymaya kalksam hayret edersiniz. Bu yakınlarda Riyad'dan kaç tane telefon geldi, San'â'dan telefon geldi, Mısır'dan, Suriye'den Cidde'den;

Son devrin yüce âlimlerinden Zâhidü'l-Kevserî

hep bunlar **Zâhid Efendi**'nin talebesi olmamız münasebetiyle onun hakkında bilgi almak istiyorlar. Ulûm-ü Nakliye hususunda eserler bıraktığı için onu ve eserlerini tanımak murad ediyorlar. Daha geçen hafta **Zâhid Efendi** aşıklarından **İyad Ahmed Kuş** isminde bir zat geldi ve bir hafta kaldı. **Zâhid Efendi** hocamız öyle feyyaz bir allame idi.

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Zahid Kevseri'nin Te'nibu'l-Haûb'i, İhkâku'l-Hakk'ı, Fıkh-u Ehli'l-Irak'ı ve Hanefi imamlarıyla alakalı biyografi kitapları selefilerin iddia ettiği gibi mutaassıp bir Hanefi olmasına mı, yoksa Ehl-i Sünnet'in büyüklerine yapılan tahkir ve tezyife kayıtsız kalamayıp ihkâk-ı hak talebinde bulunmasına mı hamledilmelidir?

Emin Saraç Hoca Efendi:

Efendim o mutaassıp mıdır, değil midir? Bu hususun anlaşılması için onun vefatından sonra **Muhammed Ebu Zehre**'nin "**Makâlâtu'l-Kevserî**"nin başında, hakkında yazdığı uzunca mukaddime okunmalıdır. **Ebu Zehre** yazısında yirmiden fazla yerde "**el-İmam**" tabirini kullanmaktadır.

Yine meşhur alimlerden **Yusuf Musa** "**Târîhu'l-Fıkhî'l-İslâmî**" adlı eserinde **Zâhid Efendi**'den bahsederken taassup ne demektir açıklar. Taassup kelimesinin onun için kullanılması hiçbir surette mümkün değildir.

Devlet-i Osmaniyye'nin yıkılmasından sonra herkes ağzına geleni söylüyor: "*Osmanlı devletinin yıkılmasının sebeplerinin başında onların Hanefi mezhebine olan sınıksız bağlılıkları gelmektedir.*" diyenler var.

Zâhid Efendi, bu nevi yayınların yapıldığı bir devirde *Hanefi Mezhebi*'nin müdafaasını yapmış, bu konuda her şeyi yerli yerince söylemiş, çok mühim bir vazife îfâ etmiştir. **Zâhid Efendi** o sözleri söylemeseydi, malum herifleri susturmasaydı belki daha çok sözler söyleyeceklerdi. O bu konuda aksi söz söyleyen Mısır ulemasını da susturmuştur.

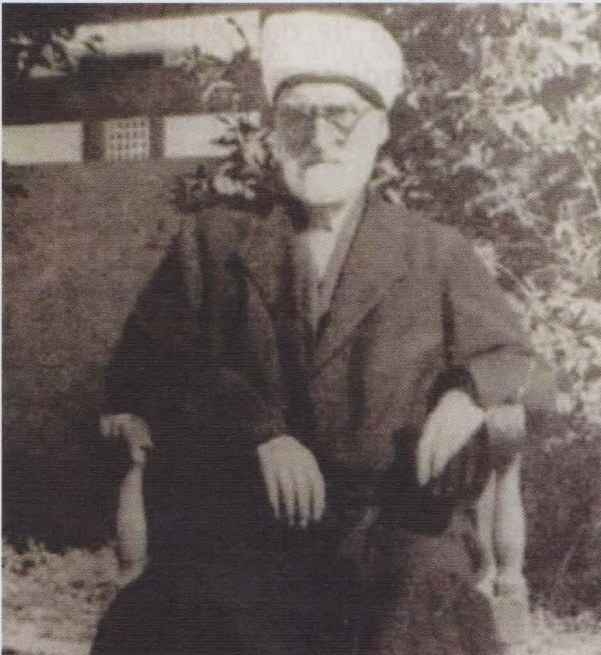

İhsan Şenocak Hoca Efendi Mısır'da Zâhidü'l-Kevserî (Rahimehullâh)ın kabrinin başında

Eşhedü billah bugünkü gibi hatırlarım -hepsi de mezara gitmişlerdir- **eş-Şeyh Muhammed Abdülvehhab Buhayri** hocamızın meclisinde/evindeyiz, hocalardan bir tanesi, “*hayır cemiyetlerine verilen zekât yerine ulaşmıştır, pekala verilebilir*” diye bir makale yazmış, bu makale okundu, hocamız kütüphanesindeki “*Makâlâtü'l-Kevserî*”yi işaret etti, getir dedi getirdim.

Orada “*Fi Sebilillah*” mevzuunda bir makale var, onu açtı okuttu, arkadaşlar makaleyi okuduktan sonra hocamız dedi ki, “*bakınız şu makale ancak otuz tane meracii (kaynağı) hakkıyla müta-laa edip, onların hulasasını meydana getirmek suretiyle hazırlanabilir. Bu makaleyi yazabilecek ikinci bir kişi şu diyarda yoktur.*”

Ve şunu ilave etti – Eşhedü billah bu tabir **Abdülvehhab Buhayri** hocamıza aittir- “*dört yüz senedir yakın tarihimizde böyle muhakkik bir alim görmüyoruz.*” **Zâhid Efendi**'yi vefatından sonra ehl-i ilim olan zatlar böyle anlatıyor, onların sözleri kafidir.

Mustafa Sabri Efendi'nin son zamanları

Mustafa Sabri Efendi'nin Mısır, Abbâsiyye'deki kabri

“Cebr” Meselesi

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Mustafa Sabri Efendi ile münasebetinden bahseder misiniz, mesela “Nazretun abire” adlı eserinde yer yer ona iltifat eder. Fakat bir de hâdisenin “cebr” boyutu var. Bu hususu istismar edenler, onları iki hasım gibi göstermek istemektedirler. Aralarındaki münâsebet hakkında neler söyleyeceksiniz?

Emin Saraç Hoca Efendi:

Son hayatlarında arkadaşlar içinde onların arasında en fazla dolaşanlardan birisiyim -elhamdülillah-. O zaman **Zâhid Efendi** “*el-İstibsar*” mevzuunu yazmıştı. Eserinde **Mustafa Sabri Efendi**'yi hem medh-ü senâ etti, hem de cebir mevzûunda onunla münakaşa etti. Din meselelerinde ahbaplık olmaz. “*Hakikat olduğu gibi anlatılır.*” diye bir tabir vardır. Bu meseleler bu şekilde yazılmıştır.

O günlerdeydi ki **Mustafa Sabri Efendi**'nin ailesi vefat etmişti. Rahmetli ders vekili **Ahmed Âsım Efendi**'nin kerimesiydi. İskenderiye'de defnedildi. **Mustafa Sabri Efendi** torunlarının ve gelininin hizmetine kalmıştı. Osmanlı hanedanından **Sultan Abdülaziz Hân**'ın torunu **Şehzade Şevket Efendi** vardı. **Şevket Efendi** onu alır götürür, evladıyla beraber haftalarca evinde bakarlardı, hatta *-ben görmedim ama-* **Ali Yakup Efendi** anlatmıştı, **Şevket Efendi**'nin çocuklarının Mustafa Sabri Efendi'nin el ve ayak tırnaklarını kestiğini gördüm demişti, öyle hizmet ederlerdi, onu çok severlerdi. Zaten nur parçası gibi bir kimseydi sevmeyecek bir insan değildi, çok hoş güzel bir insandı.

O günlerdeydi ben **Mustafa Sabri Efendi**'yi ziyaret için **Şehzade Şevket Efendi**'nin evine gittim. Oturduk şuradan buradan konuştuk. Beni görünce sözler Tokat'a, Erbaa'ya, Niksar'a intikal ederdi. Bu minval üzere memleket konuşmaları yaptık, ondan sonra dedi ki:

“Zâhid Efendi'yi görüyor musun”, dedim ki *“Cuma günleri saat 9'da görüşüyoruz. O vakit benim mevidimdir (Onunla buluşma saatim).”* O gün günlerden Çarşambaydı. Bana, *“yarın git ona söyle ki ben torunum Muvahhid ile beraber – ki torunu Mimarizade Muhammed Ali'nin oğludur- arabayla kapısının önüne kadar geleceğim fakat merdiven çıkmadığımdan evine giremem.”* -Çünkü o esnada seksen sekiz yaşında idi.- *“Zâhid Efendi teşrif etsin aşağıya da, Nil kenarına bir yere gidelim, konuşalım, muhabbet edelim istiyorum, sen git söyle”* dedi. Hemen gittim söyledim, **Zâhid Efendi** de memnuniyetle karşıladı. Ben de buna vesile oldum.

İşte (*ihtilafa sebep olan*) o kitaplar çıktıktan, konuşulanlar konuşulduktan sonra hepsinden sonra ben böyle bir şeye şahidim.

Allah için bunu söylüyorum. Ondan sonra **Zâhid Efendi** de çok yaşamadı, zaten **Zâhid Efendi**, **Mustafa Sabri Efendi**'den önce vefat etti. Bu hâdise böyle iken onlara kavga yaptırmanın manası nedir Allah aşkına? Günahdır.

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

İsterseniz biraz da Sabri Efendi ve Zâhid Kevserî'nin Mısır'daki ders halkalarından konuşalım, Onların derslerine kimler iştirak ederdi?

Emin Saraç Hoca Efendi:

Biz her ikisinin de ahir ömürlerine eriştik. Onlar tedris için Ezher kürsüsüne çıkmadılar. (*Çeşitli nedenlerden dolayı Ezher'de ders okutmayı uygun görmediler.*) Onların meclisleri tam bir ilim halkası idi.

O meclislere gidenler onların ağzından çıkanları kat'î bir huccet sayarlar, kemal-i ihtiram ile derslerini dinlerlerdi. **Zâhid Efendi** bana Cuma günleri vakit ayırmıştı, saat 9'dan Cuma namazına yakın bir vakte kadar muhtelif kitaplarından okurduk.

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Sabri Efendi ve Zahid Kevserî'nin Ali Haydar Efendi ile ne derece bir dostlukları vardı?

Burada iken bir araya geldiklerini bilmiyorum ama Mısır'dan döndüğümde **Ali Haydar Efendi**, **Mustafa Sabri Efendi** ve **Zâhid Efendi**'den çok sorardı, onların halini öğrenmek isterdi.

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Cemaleddin Efgânî, Muhammed Abdud ve Reşid Rıza çizgisini etkisiz hale getiren ve Ehl-i Sünnet ulemasının önünü açan ikili Zahid Efendi ile Mustafa Sabri Efendi'lerdir dersek mübalağa olur mu?

Emin Saraç Hoca Efendi:

Haşa, elbette ki olmaz. Şunu da işittik; **Mustafa Sabri Efendi** o kimselerden bahsederken dedi ki: *"Ben Türkiye'deyken bunları takdir ediyordum fakat buraya geldikten sonra Allah bir şerh-i sadr ihsan etti. Bu şerh-i sadr sayesinde çok ince şeylere muttali oldum. Allah'a hamdüsenalar olsun."*

Bu konu daha uzun konuşulacak bir mevzudur ama ben buna girmek istemiyorum. **Mustafa Sabri Efendi** ve **Zâhid Efendi**'nin onlar hakkında yazdıkları başkalarınıninkilerden çok daha mühimdir.

Bu konuda yazan başkaları da var, İskenderiye Üniversitesi hocalarından **Muhammed Hüseyin** başta olmak üzere daha birçok kimsenin onlar aleyhinde yazdıkları var ama **Mustafa Sabri**

"Bütün dinler birdir. Dış görünüşleri değişiktir." diyen Efgânî'nin talebesi Muhammed Abdud

Efendi ve **Zâhid Efendi**'nin yazdıkları hepsinin üstündedir. Onlar işi daha ince, daha mühim noktalardan yakalamışlardır.

Son anlarını bilemiyoruz ama bu kişiler insanlara yazdıklarıyla çok yanlış şeyler bırakmışlardır, mesela **Muhammed Abdud**'a kadar nasslar üzerinde çok uzak teviller hiç kimse tarafından yapılmamıştır. O öyle bazı teviller yapmıştır ki onların hiç kimse tarafından kabul edilebilecek tarafı yoktur.

Şunu söyleyelim ki kudret-i ilmiyesi ve kalemiiyesi vardır fakat bunları çok yanlış şekilde kullanmıştır. Oradakileri bir kenara bırakalım bizim buradaki müfessirlerden **Hamdi Efendi**'nin *Fil Suresi* tefsirinde **Muhammed Abdud**'u yerden yere çaldığını görmüyor muyuz?

İhsan Şenocak Hoca Efendi:

Hocam ilim-irfan dolu bir konuşma oldu, bize vakit ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Emin Saraç Hoca Efendi:

Ben teşekkür ederim.

Mûhâverât adlı kitabında Ehl-i Sünnet'e saldıran Abdud'un talebesi Reşid Rıza

İLK GÜNDEN BUGÜNE DEV KÜLLİYE

30 Nisan 2016 'da Erzurum'da başta AK Parti Erzurum Milletvekilleri Sn. Mustafa İLICALI, Sn. Zehra TAŞKESENİOĞLU, Sn. İbrahim AYDEMİR, Erzurum Büyükşehir Belediye Başkanı Sn. Mehmet SEKMEN ve Cübbeli Ahmet Hocafendi olmak üzere binlerce Erzurumlunun katılımı ile gerçekleştirilen törende, İslami İlimler Akademisi Dev Külliye Projesi'nin temelleri atıldı.

temmuz 2016

ekim 2016

haziran 2017

mart 2018

ekim 2018

2016 haziran ayında başlayan İslami İlimler Akademisi inşaat projesinin üç bloktan oluşan ilk etabı tamamlanmıştır. Toplam 130.000 m2 kapalı alana sahip olacak projenin 20.000 m2 kapalı alanında yaklaşık 500 hafızlık öğrencimiz 2018 Ağustos ayında eğitime başladılar.

nisan 2016

ağustos 2016

mayıs 2017

ekim 2017

temmuz 2018

ocak 2019

Külliyesimizin Yapılış Amacı

Dev Külliye Projesi ile İslam'ın ve kültürümüzün öğrenilmesi, öğretilmesi, yaşanması ve gelecek nesillere aktarılmasını amaçlıyoruz. Projemiz nesillerimizin imanlı, ahlaklı ve kaliteli insanlar olarak eğitilmesine ve yetiştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda Dev Külliye Projesi kültürümüzün, dini ve ahlaki değerlerimizin yaşatılmasında, geleceğin İslam alimlerinin yetişmesinde önemli bir role sahiptir. Kur'an ahlâkının, dayanışma ve paylaşma ruhunun, maneviyatın ve kültürümüzün korunması için İslam şuurunun yeni nesillerin gönlüne nakşedilmesi çok önemlidir.

Bu yapı Türkiye ve Dünyanın çeşitli coğrafyalarından gelecek öğrenciler ile adeta ümmetin buluşma mekanlarından bir tanesi olacaktır.

DEV KÜLLİYE PROJESİ

Tamamlanan 3 Blok

KÜLLİYE YAZ
6067 'YE
GÖNDER
₺10 BAĞIŞTA
BULUN

Allah'ın Mescitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazını kılan, zekatını veren ve Allah'dan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte hidayet üzere umulanlar bunlardır.
Tevbe Suresi 18. Ayet

DEV KÜLLİYEMİZİN BÖLÜMLERİ

AŞEVİ

aşevi maliyeti ▶ 1.000.000₺

AKILLI SINIFLAR

1 akıllı sınıf maliyeti ▶ 50.000₺

FIRIN

fırın maliyeti ▶ 100.000₺

ŞADIRVAN

1 şadırvan maliyeti ▶ 25.000₺

MESCİD

1 mescid maliyeti ▶ 25.000₺

Vuslat Derneği
"iyiliğe ulaşan şefkat eliniz"

bu hayra ortak ol ▶ 1 m² bedeli
1.000₺

☎ **0212 659 28 80**
➔ www.vuslat.org.tr

Prof. Dr. Volkan TUZCU

Cornell Üniversitesi

Sidra Çocuk Hastanesi

ARILAR BİZİ ŞAŞIRTMAYA DEVAM EDİYOR

Arılar üzerine yapılan araştırmalar halen bizi şaşırtmaya devam ediyor. Fransız ve Avustralyalı bilim adamları arıların sandığımızdan daha akıllı olduğunu ve bazı matematiksel işlemleri yapabildiğini gösterdi. Matematiksel işlemleri yapabilmek için hem rakamların beyinde karmaşık işlemlerden geçebilmesi, uzun vadeli bazı kurallar silsilesinin beyinde mevcut olması, kısa vadeli hafızanın varlığı ve bunların üst düzeyde organize şekilde kullanılması gereklidir. Arıların toplama ve çıkarma gibi işlemleri minicik beyinleri ile yapabiliyor olmasının yapay zeka ve hızlı öğrenme gibi konulardaki muhtemel gelişmelere ışık tutması açısından da önemi büyüktür.

Avustralya da Melbourne şehrindeki RMIT Üniversitesi'nde yeni yapılan araştırmada renkli semboller kullanılarak arıların toplama ve çıkarma işlemlerini yapabildiği gösterildi. Bu üniversitedeki profesörlerden Dr. Dyer bu tür işlemleri yapabilmeyenin oldukça karmaşık bir sistem olduğunu belirtiyor.

Çünkü bu aritmetik kuralların uzun vadeli hafızada tutulması ve aynı anda kısa vadeli hafıza kullanılarak rakamlar ile ilgili hesaplamaların yapılması gerekiyor. Tabii araştırmacıları asıl şaşırtan bu kadar küçük bir beyin ile bu kadar ileri düzey işlemlerin yapılabilmesi.

Bazı maymunların, kuşların, bebeklerin hatta örümceklerin bile bu tür işlemleri yapabildiği gösterilmişti; şimdi bu listeye arılar da eklendi. Avustralya'daki araştırmacılar renki sembollerini kullanarak arıları eğitecekleri bir deney düzeneği oluşturdu. Arılardan bu düzeneğe girdiğinde doğru seçeneğe yönelenlere şekerli su, yanlış seçeneğe gidenlere ise ekşi su tattırıldı. Bu şekilde 4-7saat gibi kısa sürede arılar toplama ve çıkarmayı yapabilmeyi öğrendiler.

Yine arılar ile ilgili Londra'da Queen Mary Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada da bir gurup arıya ödül karşılığında bir ipi çekmeleri öğretildi. Daha sonra bu arılar başka arılar ile aynı ortamda konuldu ve bir süre sonra aynı eğitimi almayan arıların da aynı şeyi öğrendiği anlaşıldı.

Dolayısıyla arıların yeni becerileri birbirlerinden de öğrenebildikleri gösterilmiş oldu.

Arıların matematik becerilerinin yanında renk değerlendirme yetenekleri de vardır. Farklı renkleri ayırt etme hafızaları da çok güçlüdür. Üstelik insanlardan farklı olarak ultraviyole ışığı görme kabiliyetleri de mevcuttur. Yapılan birçok deney renk hâfizalarının da çok kuvvetli olduğunu, çok kısa sürede gördükleri renkleri bile çok sonra bile çok iyi hatırlayabildiklerini gösterdi.

Yine arıların minicik beyinleri ile gittikleri yeri dans yolu ile diğer arılara tarif edebilmeleri de uzun süredir iyi bilinen bir gerçek. Arılar kovanlarına dönünce gittikleri çiçeklerin tam yerini tarif etmek için geldikleri yönü ve mesafeyi bu özel dans vasıtası ile diğer arılara iletirler.

Rabbimiz ismini arıdan alan Nahl Suresi'nde şöyle buyurmaktadır:

68: “Ve Rabbin bal arısına şöyle ilham etti: «Dağlardan, ağaçlardan ve insanların kurdukları çardaklardan kendine yuvalar edin.”

69: “Sonra her türlü besleyici ürünlerden ye; Rabbinin koyduğu kanunlara boyun eğerek çizdiği yollardan git!” Onların karınlarından, farklı renk ve çeşitlerde şerbet (kıvamından bir sıvı) çıkar ki onda insanlara şifa vardır. İşte bunda da düşünen bir topluluk için açık delil bulunmaktadır.”

Evet arılar ayette de buyurulduğu gibi Rabbimizin minicik kafalarına yüklediği olağanüstü beyinlerini kullanarak kendilerine emredilen kanunlara harfiyen uymaktadır. İşte arıların bu yeteneklerinde akleden insan toplulukları için Allah'ın sonsuz kudret ve yaratılış hikmetlerine işaret eden çok açık deliller mevcuttur.

Kaynaklar:

Scarlett R. Howard, Aurore Avarguès-Weber, Jair E. Garcia, Andrew D. Greentree, Adrian G. Dyer. **Numerical cognition in honeybees enables addition and subtraction.** *Science Advances*, 2019; 5 (2): eaav0961 DOI: 10.1126/sciadv.aav0961

ZİKİRLER, DUÂLAR VE FAZÎLETLİ AMELLER

Mİ'RÂC GECESİ VE GÜNÜNÜN FAZÎLETİ

(2 Nisan Salı gecesi ve 3 Nisan Çarşamba günü)

Selmân-ı Fârisî (*Radiyallâhu Anh*)ın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“**Receb(-i Şerîf) ayında bir gün ve bir gece vardır ki, o günü oruçlu geçirip, gecesi ni ibâdetle kâim olan kişi, zaman olarak yüz seneyi oruç, yüz seneyi de (gece ibâdetinde) kıyamla geçirmiş gibi olur.**

O gün Receb'in bitmesine üç (gün ve gece) kaladır. Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) **de o gün (peygamber olarak) gönderilmiştir.”** (*el-Beyhakî, Fezâilü'l-evkât, rakam:11, sh:95-96; Şu'abü'l-îmân, rakam:3530, 5/345; İbnü 'Asâkir, el-Emâlî, Fazlu Receb, sh:6; 'Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 1/332; İbnü Hacer, Tebyînü'l-'aceb, sh:58; ed-Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, rakam:4381, 3/142*)

Enes (*Radiyallâhu Anh*)ın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte de **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“**Receb'de bir gece vardır ki onda amel edene yüz senelik haseneler yazılır. O (gece) Receb'in bitmesine üç (gece) kaladır.”** (*el-Beyhakî, Fezâilü'l-evkât, rakam:12, sh:97; Şu'abü'l-îmân, rakam:3531, 5/346; Ebu'l-Kâsım ibnü 'Asâkir, el-Emâlî, Fazlu Receb, sh:6*)

Receb-i Şerîf'in Yirmi Yedinci (Mi'râc) Gecesi (2 Nisan Salı gününü 3 Nisan Çarşamba gününe bağlayan gece) Namazları:

1) Enes ibni Mâlik (*Radiyallâhu Anh*)ın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“**Receb'de bir gece vardır ki onda amel edene, yüz senelik haseneler yazılır. O, Receb'in bitmesine üç (gece) kaladır.**

Her kim o gecede on iki rekât kılar, her rekâta bir Fâtiha ve Kur'ân'dan bir sûre okur, her iki rekâta (oturup) teşehhüd (tehiyyât ve salli-bârik) okur ve sonlarında selam verirse, sonra yüz kere:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.»

‘Allâh-u Te‘âlâ’yı tesbih eder ve O’na hamederim. Allâh-u Te‘âlâ’dan başka hiçbir ilâh yoktur. Allâh-u Te‘âlâ her şeyden büyüktür.’ deyip, yüz kere de istiğfarda bulunur, sonra da Nebî (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e yüz defâ salât okursa ve ardından bu kişi dünyâdan yâhut âhiretten dilediği herhangi bir hususta kendisi hakkında duâda bulunursa, bir de sabah oruca niyet ederse, bir mâsiyet (günah) ile alâkalı duâ yapmış olmadıkça, gerçekten Allâh-u Te‘âlâ onun bütün duâlarını kabûl eder.” (*el-Beyhakî, Fezâilü'l-evkât, rakam:12, sh:97-98; Şu'abü'l-îmân, rakam:3531, 5/346; İbnü 'Asâkir, el-Emâlî, Fazlu Receb, sh:6*)

2) Merfû bir haberde şöyle gelmiştir:

“Her kim, Receb’in yirmi yedinci gecesini iki rekât kılıp her bir rekâta bir Fâtiha ve yirmi kere İhlâs sûrelerini okur, namazı bitirince, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) e on kere salâvat getirdikten sonra:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمُشَاهَدَةِ أَسْرَارِ الْمُحِبِّينَ وَبِالْخُلُوعِ الَّتِي خَصَّصْتَ بِهَا سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ حِينَ أَسْرَيْتَ بِهِ لَيْلَةَ السَّابِعِ وَالْعِشْرِينَ أَنْ تَرْحَمَ قَلْبِي الْحَزِينَ وَتُجِيبَ دَعْوَتِي يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ!»

‘Ey Allâh! Ey keremlilerin en keremlisi (olan Allâh)! Şüphesiz ben Senden, âşıkların sır (latîfe)lerinin müşâhedesi bereketine ve yirmi yedinci gece kendisini Mi‘râc’a çıkardığında, Gönderilenlerin Efendisi’ne tahsis ettiğin o halvet (teke tek berâberlik) hürmetine, benim kederli kalbime merhamet etmeni ve duâma icâbet etmeni isterim.’ derse, muhakkak Allâh-u Te‘âlâ onun duâsını kabûl eder, şânını yüceltir, yalvarışına acır ve kalplerin öldüğü günde onun kalbini diri tutar (rûhunu öldürmez, îmân nûrunu söndürmez).” (es-Safûrî, Nüzhetü’l mecâlis, 1/141, 2/90; el-Hâcce Dürriyye Halîl el-Hurfân, el-Fevâidü’l-Îlâhiyye el-vâride ‘an Hayri’l-Berîyye, sh:93)

3) Muhammed ibni Hatîruddîn Hazretleri’nin nakline göre ise; Receb-i Şerîf’in yirmi yedinci gecesini yatsıdan sonra üç selâmla on iki rekât kılınır. Yâni dört rekâta bir selâm verilir, kırâat olarak Kur’ân-ı Kerîm’den kolaya gelen okunabilir.

Namaz bitiminde 100 kere:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ،
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.»

“Allâh-u Te‘âlâ noksan sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler Allâh-u Te‘âlâ’ya mahsustur. Allâh-u Te‘âlâ’dan başka hiçbir ilâh yoktur ve Allâh-u Te‘âlâ en büyüktür. O yüce ve büyük olan Allâh-u Te‘âlâ’nın yardımını olmadan hiçbir günahattan dönüş, hiçbir ibâdete de kuvvet yoktur.” zikri okunur.

100 kere de: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» “Allâh-u Te‘âlâ’dan mağfiret talep ediyorum.” diye istiğfâr edilir. 100 kere de salevât-ı şerîfe sîğalarından herhangi biri okunur.

Her kim bunu yapar da ardından secdeye kapanarak Allâh-u Te‘âlâ’dan bir hâcetini isterse Allâh-u Te‘âlâ onun hâcetini görür. (Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru’l-hams, sh:57)

Görüldüğü üzere; bu rivâyette 1. maddede zikredilen namazdan sonra okunacak tesbîhâtın sonuna «... وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ» eklenmiş olup bir de hâcet duâsının hâcet secdesinde yapılması kaydı eklenmiştir. Bunlar ilâve edilse ihtiyât bakımından efdal olur.

Ama namazda iki rekâta selâm verilmesi esastır.

ŞA'BÂN-I ŞERÎF AYININ NAMAZLARI

Şa'bân Ayının İlk Gece (5 Nisan Cumâ'yı 6 Nisan Cumartesi'ye bağlayan gece) Namazı:

1) Neseî (*Rahimehullâh*)ın nakline göre; her kim Şa'bân'ın ilk gecesinde, birinci rekâtlarında bir Fâtiha ve beş (bâzı rivâyetlerde her rekâta on beş) İhlâs okumak sûretiyle on iki rekât kılsa, **Allâh-u Te'âlâ** ona on iki bin şehîd sevâbı verir.

Kendisine on iki senelik ibâdet sevâbı yazılır. Anasının doğurdu gündeki gibi hatâlarından sıyrılır ve seksen güne kadar üzerine hiçbir hatâ yazılmaz. (*en-Neseî, es-Sâfûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/142*)

2) Muhammed ibni Hatîruddîn Hazretleri'nin nakline göre; Şa'bân-ı Şerîf ayının ilk gecesi on iki rekât kılınır, her rekâta Fâtiha'dan sonra 15 kere İhlâs Sûresi okunur. Her kim bunu yaparsa onun amel defterine on bin hasene (sevap) yazılır ve on bin günahı (olsa da) silinir. (*Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:58*)

İhtiyâtan 1. maddede zikredilen 12 rekâtın her birinde 15 İhlâs okunursa daha fazîletli olur.

Şa'bân Ayının İlk Gün (6 Nisan Cumartesi günü) Namazı: Enes (*Radiyallâhu Anh*)dan rivâyet edildiğine göre:

“Şa'bân ayının ilk günü iki rekât kılıp, her rekâtında bir Fâtiha, on Âyete'l-Kürsî ve:

﴿شَهِدَ اللهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

“Allâh, şüphesiz Kendisinden başka adâleti (icrâ ve) ikâme etmekte olan hiçbir ilâh bulunmadığı gerçeğine şâhitlikte bulunmuştur. (O'nun büyük kudretini gören) melekler ve ilim sâhipleri de (aynı şâhitliği ikrâr etmiştir). O (hiç yenilmeyip dâimâ gâlip gelen ve her işi yerli yerinde olan) **Azîz ve Hakîm olan Zat'tan başka hiçbir ilâh yoktur.**” (*Âl-i İmrân Sûresi:18*) âyet-i kerîmesini okuyana **Allâh-u Te'âlâ** birçok mükâfatlar ihsân eder.

Cennette hiçbir göz görmedik, hiçbir kulak duymadık, hiçbir beşerin de kalbinden geçemedik nîmetler verir. Kendisini dünyânın istenmedik şeylerinden korur, rızkını genişletir ve en büyük (mahşer) korku(sun)dan emîn kılınır.” (*Muhammed Hakkî en-Nâzillî, Hazînetü'l-esrâr ve celîletü'l-ezkâr, sh:68*)

RASÛLÜLLÂH (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)İN ŞA'BÂN-I ŞERÎF ORUCUNA VERDİĞİ ÖNEM

Üsâme ibni Zeyd (*Radiyallâhu Anhümâ*) şöyle anlatmıştır: “Bir kere ben: ‘Yâ Rasûlellâh! Şa'bân'da oruç tuttuğunuz kadar hiçbir ayda oruç tuttuğunuzu görmedim.’ dediğimde: ‘O Receb ve Ramazan arasında kalmış büyük bir aydır ki insanlar on(un ululuğun) dan gâfildir.’”

O âlemlerin Rabbin(in huzûr-u mânevîsin)e amellerin kendisinde yükseltiği bir aydır. Ben de amelimin oruçluken yükseltilmesini seviyorum (da onun için bu ayda çok oruç tutuyorum).’ buyurdu.” (en-Nesâî, rakam:2221; el-Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, rakam:3540, 5/352-353; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, 5/201; İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, 3/103; Münzirî, et-Terğîb, rakam:1537, 2/122)

Bu hadîs-i şerîften anlaşıldığı üzere insanlar, kıymetli haram aylardan olduğu için öteden beri Receb-i Şerîf orucuna önem verirlerdi, fakat Şa‘bân-ı Şerîf orucunun kıymetini bilmezlerdi. İşte bu yüzden **Rasûlüllâh** (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) Şa‘bân orucunu sünnet olarak teşrî etti.

Enes ibni Mâlik (Radıyallâhu Anh) şöyle demiştir:

“Rasûlüllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) oruca bir başladımı o kadar devam ederdi ki artık biz: ‘Rasûlüllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)in bu sene oruç açmaya niyeti yok.’ derdik.

Bir de orucu açtımı bir zaman tutmazdı, tâ ki biz: ‘Rasûlüllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)in bu sene oruç tutmaya niyeti yok.’ derdik. Oruçlar içerisinde en çok Şa‘bân orucunu severdi.” (Ahmed ibnü Hanbel, et-Taberânî, el-Münzirî, et-Terğîb, rakam:1538, 2/122; el-Heysemî, Mecma‘u’z-zevâid, 2/192)

Yine **Enes** (Radıyallâhu Anh)dan rivâyet edildiğine göre **Rasûlüllâh** (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)e: “Ramazan’dan sonra hangi oruç daha üstündür?” diye sorulduğunda: **“Ramazan’a hürmeten Şa‘bân orucudur.”** buyurmuş.

“Hangi sadaka daha üstündür?” diye sorulunca da: **“Ramazan’daki sadaka.”** buyurmuştur. (et-Tirmizî, es-Sünen, ez-Zekât, rakam:663, 3/51-52; el-Beğavî, Şerhu’s-sünne, rakam:1778, 6/329; İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, 3/103; Ebû Ya‘lâ, el-Müsned, rakam:3421, 6/154; el-Münzirî, et-Terğîb, rakam:1539, 2/123; el-Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, rakam:3539, 5/352; es-Sünenü’l-kübrâ, 4/305; ‘Alî el-Müttakî, Kenzü’l-‘ummâl, rakam:24292, 8/591)

Üzerinde farz oruç borcu olanın iki Ramazan arası süren bir mâzereti yokken kazâ oruçlarını bir dahaki Ramazan’dan sonraya bırakması câiz değildir. (İbnü Receb, Letâifü’l-me‘ârif, sh:257-258)

ŞA‘BÂN-I ŞERÎF AYININ ORUÇLARI

Şa‘bân-ı Şerîf’in Başında, Ortasında ve Sonunda Üç Gün Oruç

İmâm-ı Hobeî (Rahimehullâh)ın nakline göre: “Her kim Şa‘bân’ın başından, ortasından ve sonundan üç gün oruç tutarsa, **Allâh-u Te‘âlâ** ona yetmiş peygamber sevâbı yazar. **Allâh-u Te‘âlâ**’ya yetmiş sene ibâdet etmiş gibi olur. O sene ölürse şehîd olarak ölür.” (Zübdetü’l-vâ‘izîn, el-Hobeî, Dürretü’n-nâsîhîn, sh:235)

Şa‘bân-ı Şerîf’te Bir Gün Oruç

Safûrî (Rahimehullâh)ın naklettiği bir rivâyete göre: “Kim Şa‘bân’dan bir gün oruç tutarsa, **Allâh-u Te‘âlâ** onun cesedini cehenneme haram kılar. Cennetlerde **Yûsuf** (Aleyhis-selâm)a komşu olur. **Allâh** ona **Eyyûb** ve **Dâvûd** (Aleyhimes-selâm)ın sevaplarını verir.” (es-Safûrî, Nüzhetü’l-mecâlis, 1/142)

Şa'bân-ı Şerîf'te Üç Gün Oruç

Safûrî (Rahimehullâh)ın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte şöyle vârid olmuştur:

رُوي عن النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «شَعْبَانُ جَنَّةٌ مِنَ النَّارِ
فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَلْقَانِي فَلْيَصُمْهُ وَلَوْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ.»

“Şa'bân cehennemden bir kalkandır. Bana kavuşmak isteyen üç gün de olsa onda oruç tutsun.” (es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/142)

Yine **Safûrî** (Rahimehullâh)ın rivâyet ettiği diğer bir hadîs-i şerîfte şöyle vârid olmuştur:

رُوي عن النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَقُّوا أَبْدَانَكُمْ بِصَوْمِ شَعْبَانَ لِصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ فَمَا مِنْ
عَبْدٍ يَصُومُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ ثُمَّ يُصَلِّي عَلَيَّ مِرَارًا قَبْلَ إِفْطَارِهِ إِلَّا غَفَرَ اللهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ
وَأَخْبَرَني جِبْرِيلُ أَنَّ اللهُ تَعَالَى يَفْتَحُ فِي هَذَا الشَّهْرِ ثَلَاثِمِائَةَ بَابٍ مِنَ الرَّحْمَةِ.»

“Ramazan ayının orucu için Şa'bân orucu ile bedenlerinizi temizleyin.

Herhangi bir kul Şa'bân ayında üç gün oruç tutsa, iftarından önce de bana defâlarca salevât okusa, mutlakâ Allâh-u Te'âlâ onun geçmiş günahlarını bağışlar. Cibrîl bana bildirdi ki; şüphesiz Allâh-u Te'âlâ bu ayda üç yüz rahmet kapısı açar.” (es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/142)

Şa'bân-ı Şerîf'in İlk ve Son Perşembe Oruçları

(11 Nisan ve 2 Mayıs Perşembe)

Ebû Abdillâh el-Hubeysî (Rahimehullâh)ın rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte şöyle vârid olmuştur:

رُوي عن النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَامَ أَوَّلَ خَمِيسٍ مِنْ شَعْبَانَ
وَآخِرَ خَمِيسٍ مِنْهُ كَانَ حَقًّا عَلَى اللهِ أَنْ يَدْخِلَهُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِهِ.»

“Şa'bân'ın ilk ve son perşembesini oruçla geçireni, rahmeti ile cennete girdirmek Allâh-u Te'âlâ üzerine bir hak olur.” (Ebû 'Abdillâh el-Hubeysî, el-Berake fî fazli's-sa'yi ve'l-hareke, rakam:785, sh:249; es-Safûrî, Nüzhetü'l-mecâlis, 1/142)

Şa'bân-ı Şerîf'in Eyyâm-ı Bîyd (On Üç, On Dört, On Beş) Oruçları

(18 Nisan Perşembe, 19 Nisan Cumâ ve 20 Nisan Cumartesi)

Hicrî takvime göre her ayın on üç, on dört ve on beşinci günlerinin orucu çok fazîletlidir. **Rasûlüllâh** (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) bu günlerin orucunu yolculuklarında bile terk etmemiştir.

Huseyn ibni Alî ibni Ebî Tâlib (Radiyallâhu Anhümâ)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur:

عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «صَوْمُ أَيَّامِ الْبَيْضِ أَوَّلُ يَوْمٍ يَعْدِلُ ثَلَاثَةَ آلَافِ سَنَةٍ، وَالْيَوْمُ الثَّانِي يَعْدِلُ عَشْرَةَ آلَافِ سَنَةٍ، وَالْيَوْمُ الثَّلَاثُ يَعْدِلُ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ آلَافِ سَنَةٍ.»

“Eyyâm-ı biyd (her ayın on üç, on dört ve on beşinci gününün) oruçlarının ilk günü üç bin senenin, ikinci günü on bin senenin, üçüncü günü ise on sekiz bin senenin orucuna denk olur.” (İbnü Şâhîn, et-Terğîb fî fezâilî'l-a'mâl, rakam:535, 1/154)

Enes (Radyallâhu Anh)dan merfû‘an rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)in şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur:

عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ مَرْفُوعًا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ صَامَ أَيَّامَ الْبَيْضِ الثَّلَاثِ عَشَرَ وَالرَّابِعَ عَشَرَ وَالْحَامِسَ عَشَرَ أَعْطَاهُ اللَّهُ فِي أَوَّلِ يَوْمٍ مِنْهَا أَجْرَ عَشْرَةِ آلَافِ سَنَةٍ وَفِي الْيَوْمِ الثَّانِي أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ مِائَةِ آلَافِ سَنَةٍ وَفِي الْيَوْمِ الثَّلَاثِ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ ثَلَاثِمِائَةِ آلَافِ سَنَةٍ.»

“(Herhangi bir aydan) on üç, on dört ve on beşinci günler olan eyyâm-ı bîydı oruçlu geçirene, Allâh birinci gününde on bin sene, ikinci gününde yüz bin sene, üçüncü günde ise üç yüz bin senelik ecir (oruç sevâbı) verir.” (Ebu'l-Kâsım el-Huseyn, el-Emâlî, es-Sü-yûtî, el-Le'âlî, 2/107)

Ahmed ibni Hicâzî (Rahimehullâh)dan rivâyet olunduğuna göre:

يُرْوَى: «أَنَّ أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ تُخَفِّفُ عَذَابَ الْقَبْرِ؛ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ فِي كُلِّ حِينٍ وَزَمَانٍ، وَإِكْرَامَ الْيَتِيمِ فِي كُلِّ مَكَانٍ، وَصَوْمَ أَيَّامِ الْبَيْضِ فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ، وَالصَّلَاةَ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ تُنَوِّرُ الْقَلْبَ وَتُورِثُ رِضَاءَ الرَّحْمَنِ.»

“Dört şey kabir azâbını hafifletir.

Bunlar da her an ve her zaman Kur'ân okumak, her mekânda yetime ikrâm etmek, Receb ve Şa'bân'ın eyyâm-ı bîyd oruçlarını tutmak, bir de gece yarısı namaz kılmaktır ki, o kalbi nurlandırır ve **Rahmân**'ın rızâsını celbeder.” (Ahmed ibnü Hicâzî, Tuhfetü'l-ihvân, sh:13)

BERÂET GECESİNİN VAZİFELERİ

(19 Nisan Cumâ'yı 20 Nisan Cumartesi'ye bağlayan gece)

1) Bir Sene Boyunca Hayırlı Kaderler Yazılması, Ömrün Uzayıp O Sene Ölümünden Korunulması, Rızka Bereket Hâsıl Olup İnsanlara Muhtâc Olunmaması İçin Yapılacaklar

İmâm-ı Zebîdî ve **Şeyh Ahmed Diyerbî** gibi birçok âlim ve fâzıl meşâyih (Kaddesallâhu Esrârâhüm) hazarâtı bu gecenin ihyâsı hakkında şu beyanlarda bulunmuşlardır:

Allâh dostları içerisinde halefin seleften tevârus (verâset yoluyla nakl)ettiğine göre, her kim Berâet Gecesi şu sayılanları yaparsa, o gece yaptığı bütün istekler kendisine verilerek murâdı hâsıl olur:

a) Akşam namazından sonra her rekâtta bir Fâtiha ve altı İhlas Sûresi okuyarak altı rekât kılar.

b) Her iki rekâtın selâmından sonra birer Yâsîn-i Şerîf okur.

Birincisinde (belâlardan âfiyet içerisinde olarak) ömrüne berekete niyet eder.

İkincisinde rızıkına berekete niyet eder.

Üçüncüsünde ise hüsn-ü hâtîme (îmânla biten güzel bir gün sona erişme)ye niyet eder.

c) En sonunda “Berâet Gecesi duâsı” diye meşhur olan şu duâyı 10 kere okur. (ez-Zebîdî, İthâfû's-sâdeti'l-müttakîn, 3/427; Ahmed ed-Diyerî, el-Mücerrebât, sh:13)

Şunu da belirtelim ki bu duâ tümü îtibârıyla hadîs-i şerîf olarak rivâyet edilmeyip, meşâyihın birçoğundan nakledilmişse de, içinde geçen lafızların bir kısmı âyet-i kerîme, ekserîsi de **Ömer ibni'l-Hattâb** ve **Abdullâh ibni Mes'ûd** (Radiyallâhu Anhümâ) gibi yüce sahâbîlerden rivâyet edilmiştir.

Abdullâh ibni Mes'ûd (Radiyallâhu Anh) bu duâda geçen o kısım hakkında şöyle bir beyanda bulunmuştur: “Herhangi bir kul bu duâları yaparsa, mutlakâ geçimine genişlik verilir.” (İbnü Ebî Şeybe, el-Musanef, rakam:29521, 6/69; ‘Abd ibnü Humeyd, İbnü Cerîr, el-Âlûsî, Rûhu'l-me'ânî, 8/244)

Üç Yâsîn'den Sonra On Kere Okunacak Duâ:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ، إِلَهِي جُودُكَ دَلَّنِي عَلَيْكَ وَإِحْسَانُكَ أَوْصَلَنِي إِلَيْكَ وَكَرَمُكَ قَرَّبَنِي لَدَيْكَ أَشْكُو إِلَيْكَ مَا لَا يَخْفَى عَلَيْكَ وَأَسْأَلُكَ مَا لَا يَعْسُرُ عَلَيْكَ، إِذْ عَلِمْتُكَ بِحَالِي يَكْفِي عَن سُؤَالِي يَا مُفَرِّجُ عَن كَرْبِ الْمَكْرُوبِينَ فَرِّجْ عَنِّي مَا أَنَا فِيهِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، ﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ﴾، اللَّهُمَّ يَا ذَا الْمَنِّ وَلَا يَمَنُّ عَلَيْهِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ! وَيَا ذَا الطَّوْلِ وَالْإِنْعَامِ! لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ظَهَرَ اللَّاحِظِينَ وَجَارَ الْمُسْتَجِيرِينَ وَمَأْمَنَ الْخَائِفِينَ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنِي عِنْدَكَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ شَقِيًّا أَوْ مَحْرُومًا أَوْ مَطْرُودًا أَوْ مُقْتَرًا عَلَيَّ فِي الرِّزْقِ، فَامْحُ اللَّهُمَّ بِفَضْلِكَ شَقَاوَتِي وَحِرْمَانِي وَطَرْدِي وَإِقْتَارَ رِزْقِي وَأَثْبِتْنِي عِنْدَكَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ سَعِيدًا مَرْزُوقًا مُوَفَّقًا لِلْخَيْرَاتِ فَإِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ فِي كِتَابِكَ الْمُنْزَلِ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكَ الْمُرْسَلِ: ﴿يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ﴾، إِلَهِي بِالتَّجَلِّيِ الْأَعْظَمِ فِي لَيْلَةِ النِّصْفِ

مِنْ شَهْرِ شَعْبَانَ الْمُكَرَّمِ الَّتِي يُفْرَقُ فِيهَا كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ وَيُبْرَمُ أَنْ تَكْشِفَ عَنَّا مِنَ
الْبَلَاءِ مَا نَعْلَمُ وَمَا لَا نَعْلَمُ وَمَا أَنْتَ بِهِ أَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ وَصَلَّى اللَّهُ
عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ. « آمين!

“Rahmân ve Rahîm olan Allâh’ın adıyla (duâya başlıyorum). Bütün hamdler âlemlerin Rabbi olan Allâh-u Te‘âlâ’ya mahsustur. Allâh-u Te‘âlâ Efendimiz Muhammed’e, Ehl-i Beyti’ne ve sahâbesine salât-ü selâm eylesin.

Ey Allâh! Sana başvurma yolunu bana cömertliğin gösterdi.

Senin huzûrunu beni iyiliğin ulaştırdı. Senin nezdine beni keremin yaklaştırdı. Sana gizli kalmayan sıkıntılarımı ancak Sana şikâyet ediyorum ve Senden, Sana zor gelmeyecek şeyler istiyorum.

Zâten Senin, benim durumumu bilmen, istememe de hâcet bırakmıyor.

Ey sıkıntılıların derdini açan Zat! İçinde bulunduğum sıkıntıları benden gider. Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni tenzîh ederim. Gerçekten de ben zâlimlerden oldum.

‘Biz onun duâsını kabûl ettik ve kendisini gamdan kederden kurtardık. İşte müminleri de böyle kurtarıyoruz.’ (el-Enbiyâ Sûresi:88) (şeklinde Yûnus (Aleyhisselâm)a bahşettiğin müjdeye beni de nâil et).

Ey herkese iyilik eden, Kendisine ise iyilik edilemeyen Allâh! Ey celâl ve ikrâm sâhibi! Ey lütuf ve in‘âm sâhibi!

Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Sen ki sığınanların desteği, emân dileyenlerin koruyucusu ve korkanların sığınacağısın!

Ey Allâh! Eğer beni nezdinde bulunan (Levh-i Mahfuz’ dan ibâret) Ümmü’l-Kitâb’ da, (kâfir ölecek) bir bedbaht yâhut mahrum veyâ kovulmuş ya da rızkı dar bir kimse olarak yazdıysan, fazl-u kereminle bu şekâvetimi, mahrûmiyetimi, reddedilişimi ve rızkımın darlığını sil.

Beni Ümmü’l-Kitâb’ da (îmânla ölecek) bir bahtiyar, rızkı bol ve hayırlara muvafak bir kişi olarak kayda geçir. Çünkü Sen buyruğu hak olan bir Zat olarak, gönderdiğin peygamberinin lisânına indirdiğin kitâbında:

‘Allâh dilediğini siler, dilediğini sâbit bırakır. Ümmü’l-Kitâb (değişmeyen ezeli ilim) ise sâdece O’nun katındadır.’ (er-Ra’d Sûresi:39) buyurdun.

İlâhî! Kıymetli Şa‘bân ayının her hikmetli işin kendisinde ayrılıp kesin karara bağlandığı on beşinci gecesindeki en büyük tecellî hürmetine Senden dileğimiz, bildiğimiz ve bilmediğimiz, en iyi senin bildiğin tüm belâları bizden açıp gidermendir. Şüphesiz ki en ulu ve en iyi olan ancak Sensin.

Allâh-u Te‘âlâ, Nebiyy-i Ümmî olan Efendimiz Muhammed’e, Ehl-i Beyti’ne ve sahâbesine çokça salât ve bolca selâm eylesin.” Âmîn! (ez-Zebîdî, İthâfû’s-sâdeti’l-müttakîn, 3/427; Ahmed ed-Diyerbî, el-Mücerrebât, sh:13)

Siz değerli okuyucularımızın bir dahaki seneye kadar hayırlı uzun ömür ile yaşamanıza ve bütün sıkıntılardan, hastalıklardan ve şerli yazılardan korunmanıza çok önem veren bizler, bir gece uyuyup da bir sene boyu ağlamamanız için, bu namazı kılmanızı, duâsını ve sûresini mutlakâ okumanızı tavsiye ediyoruz.

2) Ayrıca Berâet Gecesi’nde şu duânın tekrar tekrar okunması fazîletli görülmüştür:

«اللَّهُمَّ إِن كَتَبْتَنِي شَقِيًّا فَكُتِبْ سَعِيدًا، وَامْحُ اسْمِي عَنْ دِيْوَانِ الْأَشْقِيَاءِ وَسَمِّي تَقِيًّا وَارْزُقْنِي آيَةَ الْأَنْبِيَاءِ وَأَنْصُرْنِي عَلَى جَمِيعِ الْأَعْدَاءِ وَاحْشُرْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي زُمْرَةِ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وَأَعِزَّنِي مِنْ دَرَكِ الْأَشْقِيَاءِ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ! آمِينَ!»

“Ey Allâh! Eğer beni bedbaht (sonu kötü) yazdıysan bahtiyar yaz, adım kötülerin dosyasından sil ve beni takvâ sâhibi biri olarak kayda geçir.

Sen bana enbiyânın âyetini (onlara îmânın kazandıracığı nurları ve güzel alâmetleri) nasîb et, bütün düşmanlarıma karşı bana yardım et, kıyâmet günü beni peygamberler (Aleyhimüsselam) zümresinde haşret.

Kötülerin derekelerin(e düşmek)den beni muhâfaza et. Şüphesiz duâları hakkıyla işiten ancak Sensin. Ey acıyanların en merhametlisi! Rahmetinle (duâmı kabûl et).

Âmîn!”

3) 2. maddede bu duâyı Berâet Gecesi 300 kere okuyanın her istediğini Allâh-u Te‘âlâ’nın yerine getireceği nakledilmiştir. (Velîyüddîn er-Rahâvî el-Mahmûdî, Fezâilü’l-eyyâm, Süleymâniye Ktp., Reşid Efendi, rakam:156, verak:97a)

4) Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir:

“Berâet Gecesi iki gözünüzün birine üç defâ, diğerine ise iki defâ sürme çekin ki Allâh-u Te‘âlâ sizi göz rahatsızlığından korusun.” (Ebû ‘Abdillâh el-Hubeşî, Kitâbu’l-Berake fî fazli’s-sa’yi ve’l-hareke, no:532, sh:193)

5) Rivâyet olduğuna göre; zâlim ya da âşikâre günah işleyen birisi olmadıkça Berâet Gecesi Allâh-u Te‘âlâ’dan bir şey isteyen mutlakâ murâdı gerçekleşir. (‘Abdülazîz ed-Dirînî, Tahâratü’l-kulûb, sh:136)

6) Alî el-Kârî (Rahimehullâh)ın beyânına göre; Berâet Gecesi Zemzem-i Şerîf belirgin bir şekilde artış gösterdiğinden, bu gece çokça Zemzem içmek uygun görülmüştür. (‘Alî el-Kârî, et-Tibyân fî beyâni mâ fî leyleti’n-nisfi min Şa‘bân ve Leyleti’l-Kadri min Ramazân, Mecmû‘u resâili’l-‘Alî el-Kârî, 3/41)

7) Alî el-Kârî (Rahimehullâh)ın beyânına göre bu gece okunması müstehab olan sûrelerin en önemlisi Duhân Sûresi’dir.

Zîrâ bu sûre-i celîle Berâet Gecesi'nin fazîletlerinden bahsetmektedir ve bu sûrenin okunmasının birçok fazîletleri vardır. ('Alî el-Kârî, et-Tibyân fî beyâni mâ fî leyleti'n-nisfi min Şa'bân ve Leyleti'l-Kadri min Ramazân, Mecmû'u resâili'l-'Alî el-Kârî, 3/52)

8) Berâet Gecesi (19 Nisan Cumâ'yı 20 Nisan Cumartesi'ye bağlayan gece) Namazı:

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) **Alî ibni Ebî Tâlib** (*Radiyallâhu Anh*)a şöyle buyurmuştur:

“Ey Ali! Her kim Şa'bân'ın yarı (on beşinci) gecesinde yüz rekât kılar, her rekâta bir Fâtiha ve on İhlâs okursa, (şunu bil ki) ey Alî!

Hangi bir kul bu namazları kılsa Allâh-u Te'âlâ onun için o gece istediği her hâceti yerine getirir.”

Bunun üzerine: “Yâ **Rasûlellâh!** Eğer **Allâh-u Te'âlâ** onu şakî (îmânsız ölecek bir bedbaht olarak) yazdıysa, sa'îd (îmânlı ölecek bahtiyar) kuluna çevirir mi?” diye sorulunca buyurdu ki:

“Ey Alî! Beni hakla gönderen Allâh-u Te'âlâ'ya yemin ederim ki; Levh-i Mahfuz'da: 'Felan oğlu felan şakî olarak yaratıldı ama Allâh-u Te'âlâ bu hükmü sildi ve onu sa'îde döndürdü.' diye yazılmıştır.

(Demek ki ezeli ilimde onun tevbe edeceği bilindiğinden, muallak /askıdaki/ kâzâda yazılan şekâvet silinip, mübrem /değişmeyecek, kesin/ karardaki saâdet hükmü yerini bulur.)

Allâh-u Te'âlâ bu (namazı kılan) kuluna yetmiş bin melek gönderir ki bir dahaki sene başına kadar onun sevaplarını yazarlar, günahlarını silerler ve derecelerini yükseltirler.

Allâh-u Te'âlâ Adn cennetlerine yedi yüz yetmiş bin melek gönderir de onun için şehirler ve köşkler binâ ederler, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı nîmetler hazırlarlar ve ağaçlar dikerler.

Bu cennetlerin bir benzeri, kullardan hiçbirinin kalbinden bile geçemez ki, her bir cennette size târifte bulunduğum şehirler, köşkler ve ağaçlar doludur. Eğer bu kişi bir dahaki seneye kadar ölürse şehit olarak ölür. Allâh-u Te'âlâ ona o gece okuduğu İhlâs Sûresi'nin her bir harfine mukâbil yetmiş bin hûrî verir ki, her bir hûrinin bir erkek, bir de dişi hizmetçisi bulunur.

Ayrıca ona yetmiş bin gılman, yetmiş bin vildân (genç köleler, hizmetçiler), yetmiş bin kethüdâ (ciddî iş tâkipçisi) ve yetmiş bin kapıcı verir. O gece İhlâs Sûresi okuyan herkese yetmiş şehit sevâbı yazılır.

(Daha önce kıldığı ve daha sonra kılacağı tüm namazlar kabûl edilir. Anne babası cehennemde bile olsalar, onlara duâ ederse, onlar da (sağlıklarında) Allâh-u Te'âlâ'ya hiçbir şeyi şirk koşmamışlarsa, Allâh-u Te'âlâ onları cehennemden çıkarır da, böylece onlar cennete girerler.)

Beni hak ile peygamber gönderen Allâh-u Te‘âlâ’ya yemin ederim ki; bu kişi cenneteki makâmını, Allâh-u Te‘âlâ’nın yarattığı şekliyle görmedikçe yâhut ona gösterilmedikçe dünyâdan çıkmaz.

Beni hak ile Nebî gönderene kasem olsun ki; (bu kişi öldüğünde) Allâh-u Te‘âlâ gece ve gündüzün yirmi dört saatinin her bir saatinde, ona yetmiş bin melek gönderir ki ona selâm verirler, onunla musâfaha ederler ve Sûr’a üfürülünceye kadar ona duâ ederler.

Bu kişi kıyâmet günü en kıymetli ebrâr meleklerle haşrolur. Allâh-u Te‘âlâ yazıcı meleklerle: ‘Üzerinden sene geçinceye kadar bu kuluma hiçbir günah yazmayın ve onun için sevaplar yazın.’ diye emir buyurur.

(Her kim namazı ve âhîret yurdunu niyet ederek bu namazı kılsa, Allâh-u Te‘âlâ ona o gece Kendi katından büyük bir nasîb verir.

Allâh-u Te‘âlâ ona rüyâsında; otuzu kendisini cennetle müjdeleyen, otuzu ona cehennem azâbından eman veren, otuzu onu hatâ yapmasın diye koruyan, onu da -ondan dünyânın belâlarını uzaklaştıran ve- kendisine düşmanlık edenlere tuzak kuran -ve ondan şeytanın hîlelerini uzaklaştıran- yüz melek göndermedikçe o kişi dünyâdan çıkmaz.)”

(Ebu’l-Ferac ibnü’l-Cevzî, Kitâbü’n-Nûr fî fezâilî’l-eyyâmi ve’s-şühûr, Süleymâniye Ktp., Nafiz Paşa, rakam:329, verak:82b-83b; el-Ğazâlî, İhyâü ‘ulûmî’d-dîn, 1/203; ‘Abdülkâdir el-Geylânî, el-Ğunye, 1/348-349; Ebû Tâlib el-Mekkî, Kûtu’l-kulûb, 1/114; Ebû ‘Abdillâh el-Hubeysî, Kitâbu’l-Berake fî fazli’s-sa’yi ve’l-hareke, rakam:529-531, sh:192-193; ‘Abdülazîz ed-Dirînî, Tahâratü’l-kulûb, sh:136; İsmâ’il Hakkî el-Bursevî, Rûhu’l-beyân, 8/403; Muhammed Hakkî en-Nâzillî, Hazînetü’l-esrâr, sh:68; Parantez içi ekler İbnü Ebi’d-Dünyâ, Fezâilü şehri Ramazân, rakam:9, sh:40; ez-Zebîdî, İthâfû’s-sâdeti’l-müttakîn, 3/425 ve es-Süyûtî, el-Le’âlî, 2/58’den alınmıştır.)

Muhammed ibni Alî (Radiyallahu Anhümâ)dan, merfû‘an (isnâdını Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e ulaştırarak) şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur:

“Her kim Ramazan’ın yarı gecesinde ve Şa‘bân’ın yarı gecesinde yüz rekât kılar da, onlarda bin kere İhlâs Sûresi okursa, cennetle müjdelenmedikçe ölmez.” (İbnü Ebi’d-Dünyâ, Fezâilü şehri Ramazân, rakam:9, sh:40)

Kişi dilerse on rekâtta 100 İhlâs’la da bu namazı kılabilir. **Zebîdî** (Rahimehullâh)ın beyânı vechile; bu namazdan maksat İhlâs-ı Şerîf’in 1000 kere okunmasıdır ki bu şekilde edâ edilse de yeterli olur.

Zünnûn-u Mısri Hazretleri’nden rivâyet olduğuna göre Berâet Gecesi her kim on iki rekât kılar da, Fâtiha’dan sonra 50 kere İhlâs Sûresi okursa yüz rekâtın sevâbını alır. (Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru’l-hams, sh:58-59)

Berâet Gecesi’nin diğer namazları, duâları ve zikirleri için **“Şa‘bân-ı Şerîf Risâlesi”**nin 136-186. sayfalarına, kitabın yeni baskısında ise 155-203. sayfalarına mutlakâ bakınız.